

Werk

Titel: Thesaurus Iuris Executivi Rutgeri Rulant, Icti. Quadripartitus

Untertitel: Quarum Pars Prima exhibet usum verum executivum, mediante Brachio Eccles lastico, Seculari, Regio, Et Militari, Eorumque imploratione. Secunda, exactam praecipuarum Rerum Civilium tractationem ... Tertia, perfectam manuductionem Executioni Rerum Criminalium inservientem. Quarta, Decem Classes Relationum, Actorum ac Votorum Cameralium praedictis materiis accommodatarum ... Atque Ita His Quatuor Partibus, Non Solum Executionis Materia fructuosissima continentur, sed & diversae per totum ius privatum dispersae materiae videlicet ...

Verlag: Author; Weissius

Ort: Francofurti ad Moenum; Francofurti ad Moenum

Jahr: 1624

Kollektion: VD17-Mainstream

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN755514025

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN755514025>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=755514025>

LOG Id: LOG_0035

LOG Titel: Cap. CCCXXI. - Cap. CCCXL.

LOG Typ: chapter

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain these Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

opinionem, prout etiam dixit Alexan. in consil. 53. visis, colum. 3. vol. 3. vbi eam latissime profequitur, & eandem conclusionem etiam sequutum esse inquit Curt. senior. in consil. 43. super contingentia. & ideo subdit idem Curt. iun. semper existimasse, ac etiam tunc existimare; prædictam esse veriore & magis communem opinionem, vt scilicet iusurandum enormissimam læsionem non tollat, & ex consequenti, d. c. quamuis, in enormissima læsione locū non habeat. Pro qua, quicquid alii dixerint, subdit ipse esse tex. inuitabilem in d. c. quamuis, dum renunciationem dolosam excludit ab enormissima læsione emanantem, vt concludunt omnes in d. l. si quis cum aliter. ff. de verb. oblig. & ibidem latius Curt. ipse profequitur. Præterea hanc conclusionem sequitur August. Berous in consil. 49. num. 9. vol. 1. vbi eam limitat in fœmina maiore annorum 18. cum ibi, vt Pisis extaret statutum vel Florentiæ, & de renunciatione loquitur. Idem quoque tenuit August. Berous iterum in consil. 50. num. 2. cum sequentibus, volum. 1. itidem de renunciatione loquens à muliere facta, & in primis inquit iuramentum iurantem non obligare, deinde vero, num. 25. tenet contrarium in muliere maiore & congrue dotata, & vult mulierem ætatis legitimæ & competenter dotatam suo iuramento prætextu enormissimæ læsionis contrafacere non posse, per ea quæ habentur in l. cum post. §. gener. ff. de iure dori. & in l. si filia. ff. de lega. 3. Præsupponitur enim in eo casu, vt filia competenter dotata esset, & fortasse ultra illud quod loci consuetudo, conditio personarum, facultates & numerus filiorum exposcerent: & ideo concludit, contrariam opinionem in filia minore locum habere. & subdit Dd. qui hanc cōclusionem sequuntur, potissimum moueri per tex. in d. c. quamuis, vbi Domin. à sancto Geminiano, Anch. Arch. Io. Andr. & alii recentiores expresse tenent, ac etiam Domini de Rota in decisio. 850. in antiquis. & Ang. in l. si quis pro eo, vers. item adde. ff. de fideiuss. & Bart. in l. stipulatio hoc modo concepta, colum. 2. ff. de verb. oblig. per tex. in d. c. quamuis, & in c. licet, de iureiuran. in 6. & Alex. in consil. 211. visa facti narratione, colum. 2. volum. 2. & in consil. 69. viso instrumeto, volum. 1. & in consil. 39. viso statuto, volum. 4. & in consil. 42. super præmissis, colum. penult. in vlt. verbis, vol. 1. qui facit differentiam inter maiorem & minorem, & ita substat dictum ipsius Petri de Anchar. substatineri. Idem Alexand. in d. consil. 53. colum. 7. cum sequenti, volum. 3. & Curt. senior in consil. 43. super tali contingentia. & Paul. Castren. in consil. 216. præsupposito sine præiudicio, colum. 2. & in consil. 416. viso puncto, colum. 1. volum. 1. qui in terminis filia maioris loquitur, quæ ob dotis receptionem bonis maternis & paternis cum iuramento renunciauit. & pro hac parte inquit consuluisse etiam in consil. 418. vbi optime loquitur. & Paul. Castren. & recentiores repetentes in d. a. ubi sacramenta puberum, & Imola in d. c. cum contingat, & in cap. si vero, extra de iureiuran. & in cap. venerabilem, extra de elect. & Roman. in consil. 438. in casu proposito. in fi. & Alex. in consil. supra relato, & præcipue in d. consil. 42. volum. 1. dum inquit, quod licet text. in d. cap. quamuis, casum excipiat, in quo filia dolo vel metu inducitur, intelligendum tamen esse de vero dolo & ex proposito, non autem de præsumpto, qui à deceptione vel læsione re ipsa descēdit ac prouenit: quandoquidem talis dolo non proprie & vere dolo dicitur l. 1. §. dolum. ff.

de dolo, vt ibi latius per eum. Et si plures ex supra relatis contrarium teneant, intelligendo. d. c. quamuis, etiam de dolo re ipsa per enormem vel enormissimam læsionem, vt dixit Curt. iunior in loco paulo ante relato, & ideo ad hoc diligenter animaduertendum est.

Hæc autem conclusio, vt stante enormissima læsione iusurandum iurantem non liget, limitatur, vt inquit idem Augustinus Berous in consil. 50. num. 34. 35. & 36. vol. 1. vbi in renunciatione mulierum, quæ fieret patri, iudicis præsentia interueniat ac consanguineorum, paternæ affectio, quæ quidem omnē doli, vis & metus præsumptionem tollit. l. in transactione, vbi Bart. & alii omnes. C. de transact. & est, vt ipse arbitratur, optimus tex. in l. 1. §. qua oneranda, cum ibi notatis à Bar. ff. quar. rer. actio. non dat. & Innoc. & alii in c. causa matrimonii, extra de offic. delega. & Bart. in l. ad inuidiam, per illum tex. & in l. si per impressionem. ff. quod met. caus. & in l. fin. versic. item quæro. ff. si quis aliquem testari prohib. Item etiam ex d. l. in transactione, colligitur, quare fit, vt per locorum statuta in contractibus minorum & mulierum sæpe inducatur, vt iudex & consanguinei seu tales interesse debeant. Ea enim ratione id introductum est, vt doli ac metus præsumptio cessare videatur: quæ sane allegari posset, vt habetur in l. 1. & ibidem Bart. C. de præd. curial. lib. 10. & Salic. Castren. & Ias. in l. pacta nouissima. C. de pact. & tradit Alexand. in consil. 80. vol. 5. vbi plura deducit, & Bal. in tract. scisma. quem posuit sub rub. C. si quis aliquem testa. prohib.

C A P. CCCXXXI.

Argumentum est in Summariis.

S U M M A R I A.

- 1 Iuramentum ob nimiam reuerentiam non obligat.
- 2 Metus à reuerentia proueniens non præsumitur, nisi mina præcedant.

Conclusiones supra firmatæ ampliantur etiam & procedunt, † vbi inquit quis ob nimiam reuerentiam ad renunciandum vel actum, aut contractum quempiam faciendum, inducitur, vt dixit Corne. in consil. 258. num. 11. volum. 4. quandoquidem tunc ob nimiam reuerentiam iuramentum relaxatur & iuranti efficaciter non obest, argumentol. 2. §. qua oneranda. ff. quar. rer. actio non dat. & l. fina. C. de furt. secundum Bal. in l. pactum, quod dotali, in 1. questio. subdit tamen Corneus, quod melius adduxisset tex. in l. eo autem tempore. ff. soluto matrim. & in l. si patre cogente. ff. de ritu nuptia. & illud, quod late notat Bart. in l. interpositas. C. de transactio. & Bal. in l. fideiuss. §. pater Sei. ff. de pigno. Præterea hanc conclusionem sequitur Ruin. in consil. 140. num. 11. volum. 4. vbi de renunciatione loquitur ei facta, à quo regitur, & eius bona administrantur, & erga quem verosimiliter reuerentiam habebat, vt sæpe inquit consultum vidisse ab excellentissimis viris, & præsertim à Socino, Felino, & aliis huiusmodi, iuramentum eis relaxandum esse, prout dixit etiam Petr. de Anchar. in pluribus consiliis, & præsertim in consil. 180. visis diligenter, & c. & in consil. 331. visa presenti narratione. & in consil. 441. visa copia. & in consil. 366. in prædicta quietatione, & in consil. 383. retento ordine dubiorum, & Butrius in consil. 45. Domina honorabilis, & c. & Calder. in consil. 8. duæ puella, in tit. de iureiuran. & Federic. de Senis in consil.

194. An Margaritha. Præterea idem Roman. in consil. 170. num. 16. volum. 1. inquit remissionem & finem etiam iuratas remitti posse metus reuerentialis prætextu, tanquam mulier à patre vel fratribus ad eam finem faciendam vel renunciationem inducta sit. & ideo inquit Ruin. animaduertendum esse, quod ubi mulieres sunt minores, regulariter iudicium minus validum & constans habent, & uti minores imperfectum, secundum Bald. in rub. C. de rer. permuta. & ideo si sint enormissime læsæ, ut colligitur ex themate. l. quid enim si vera ff. pro socio. ubi tradit etiam Bar. & ideo inquirunt in muliere metum cadere, qui requiritur in constanti viro opus non esse, sed sufficere, quod sit talis, qui caderet in constantem mulierem, ut notabiliter dixit glos. in c. cum locum, extra de sponsa. nam in sexu foemino uti fragiliori metus utique facilius præsumitur: & ideo quemadmodum erga patrem metus reuerentialis præsumitur. l. 1. §. qua oneranda. Cod. quar. rer. act. non dat. & tradunt Doct. in l. ad inuidiam. C. quod met. caus. & in d. l. interpositas. C. de transact. & in c. causam matrimonii, extra de offic. delegati, pariter etiam præsumitur, quod mulieres minores & parentibus orbata metu reuerentiali fratrum cum quibus habitabant, renunciauerint, & à quibus regebantur & custodiebantur, his namque concurrentibus eadem sane ratio est, quæ militat in patre. Et probatur in l. 1. in si. vers. vel similem. C. si quacunq. prædi. potest. & in l. 1. ubi Bald. C. si restit. prouinc. & melius in l. 1. in vers. domorum. C. ne liceat potentio. & ibi Bar. ubi habetur prohibitionem pœnalem illius legis cõtra implorantem suffragium potentis etiam in eius officiali locum habere & verificari ac etiã domestico, propterea quod eadem timoris ratio subest, & id probatur etiam in l. rei iudicata, cum l. sequen. ff. soluto matrimon. ubi priuilegium concessum marito ratione reuerentiæ maritalis, etiam in focero locum habet & verificari dicitur, ex quo ei eadem reuerentia debetur. & idem per prædicta de fratre maiore dicendum est: & in his terminis consuluit Aret. in consil. 24. Subdit etiam ex eisdem Ruin. consilium Ioan. Baptiste Caccialupi vidisse, quo disposuit liberationem & absolutionem factam à puella fratribus suis nuptis, à quibus & à maritis earum gubernabantur vel regebantur, & custodiebantur, dici extortas metu reuerentiali: Quamuis aut inquit Ruin. metum ¶ à reuerentia prouenientem nõ præsumi nisi præcedant minæ, ut inquit Bart. in d. §. oneranda. & in d. l. ad inuidiam. C. quod met. caus. & in l. interpositas. C. de transact. cum concordantib. de quibus ibi per Alexan. itidem quatenus dicitur videri, ut præsentia iudicis & coniunctorum præsumptionem illius metus tollat, ut dixit Bart. in d. l. 1. Cod. de pact. & in l. transactio. C. de transactio. attamen prædictis non obstantibus respondet ibidem Ruin. num. 17. illa procedere, quando cessat enormis læsio si vero enormiter læsæ sint, non cessare ex prædictis metus præsumptionem: aliis tamen, de quibus supra concurrentibus, ut notabiliter concludit & declarat Castren. in consil. 177. contra supra consulta. & tradidit Caccialupus in d. consil. ubi vltra ea quæ deduxit Castren. qui adduxit tex. in l. 1. §. persuadere. ff. de seruo corrupto, mouetur etiam ex iis, quæ notauit Bal. in c. 1. in tit. quali. debe. vas. in. & Ioan. Andreae in cap. 1. de præscript. lib. 6. & Bal. in cap. 1. in vers. pactiones, in tit. de prohib. feud. alien. per Federic. & quibusdam aliis, de quibus ibi per eum. &

tradit prædicta omnia in d. consil. licet ad ea, quæ in contrarium deducuntur, non respondeat eo modo quo Castren. respondet. & in his terminis subdit Ruin. vidisse consultum à Socino senior. Nec etiam subdendo inquit prædictis obstare eiusmodi metum ex eo non præsumi quod quis magnum pro modico dederit. d. l. interpositas, secundum vnam lexturam, ubi tradit etiam Bart. & Doct. quia illud procedit aliis coniecturis cessantibus (de quibus supra,) vnde subdit, quod his stantibus ut per metum reuerentialē ipsa liberatio extorta videatur, tunc iuramentum ipso iure non obligare, nec ligare, ut est tex. in d. authen. sacramenta puberum. Cod. si aduers. vend. & ibi inquit, ita tenere communiter Legistas. & in c. quamuis, de pact. lib. 6. arguendo à contrario text. ut in his terminis decisit Ang. in l. fin. C. qui sat. cog. & Abb. in c. cum contingat, in 6. casu principali, extra de iureiuran. & in sua disputatione incipiente, statuto ciuitatis Senarum, & c. in vlt. dubio, in 6. casu. Et quamuis loquatur, vbiunque forma non seruetur à statuto requisita, & ex consequenti quando contractus à statuto reprobatus est: attamen idem esse in casu, quando contractus est à iure reprobatus dicendum est, ut puta si daretur curator ad donandum: quandoquidem super contractu ex causa lucratiua auctoritatem præstare non potest, nec iudex decretum interponere, ut voluit Bald. in l. prima, C. si aduers. donatio.

CAP. CCCXXXII.

Argumentum est in Summariis.

SUMMARIÆ.

1. Iusurandum non tollit remedium l. si vnquam. C. de reuoc. donatio.
2. L. si vnquam. C. de reuocan. donatio. cum iuramento renunciari non potest.

PROsequendo ea, in quibus iusurandum nihil operatur, dicendum est, ¶ iuramentum nõ tollere remedium. l. si vnquam. C. de reuocan. donatio. ut voluit Oldrad. in consil. 238. incipiente, cum mulier donatrix, in si. & iterum in consil. 278. licet quantum ad claustrales. colum. 3. versic. ad tertiam conclusionem. & Ioan. Andr. in addit. ad Speculum in rub. de donatio. colum. 2. vers. an propter liberos, dum paulo post subiungit, & hic addo, & c. & in tit. de instrumen. edit. §. porro, in si. additio. quæ est in penult. colum. & Bar. in d. l. Titia Seio. §. Imperator. in vlt. quest. ubi etiam tradit Bald. in si. & Raphael. Cuman. ff. de legat. 2. ubi & Bart. quoque dicit, ita consuluisse cum Recuperato de Sancto Miniate, & Francisco Pisano. & idem voluit Alberi. in d. l. si vnquam, col. 1. ubi inquit, ita ex facto consuluisse Bal. in l. 1. in vlt. quest. C. de inoffic. donat. & rursus idem Bald. in consil. 213. Punctus, quidam donauit. vol. 5. & Petrus de Anchar. in c. fin. Vbi etiam Butrius, colum. fina. & Imo. col. 7. versic. item aduerte pro intellectu, col. 11. versic. quid si in donatione, & ibi quoque Barba. extra de donat. & iterum Imola in l. 1. in si. ff. eod. & in c. cum contingat, car. pen. extra de iureiur. & Roman. in consil. 269. non est dubium, in princ. & Paul. Castren. in consil. 435. super hoc puncto plura videntur, in fin. vol. 2. & Petr. Ferret. in tit. form. libel. quo agit pro donatione. in verbo, irreuocabiliter. col. 3. vers. patet ergo ex præmissis. & Corne. in consil. 276. in presenti consultatione, colum. fin. vol. 2. & in consil. 234. Placet mihi, col. 2. versic. nec obstat iuramentum.

eod. volum. 2. & in consil. 11. eiusdem principii, volum. 2. versic. nec obstat iuramentum. in eodem volum. 2. colum. 9. versic. & ideo iuramentum, & iterum in colum. 11. versic. ex quibus elicio, volum. 3. & in consil. 30. consideratis his, in fi. volum. 4. & Alexan. in consil. 71. consideratis his, quæ narrantur. in fi. volum. 4. & Franc. Curt. senior in consil. 2. circa primum, colum. 3. & sequen. † ubi plures idem teneat, vt expresse illi legi cum iuramento renunciat non possit. de eius enim veritate satis constat ex præmissis, & ideo Paleottus inter consilia eiusdem, in consil. 3. & si subtilissime, colum. 2. versic. nec memoret. & Franc. Arret. in consil. 24. quatuor dubia, colum. 1. in princip. & iterum colum. 2. versic. nec obstat iuramentum. & Socin. in consil. 147. visa facti contingentia, col. 5. versic. circa tertiam, volum. 1. & in consil. 215. visa prædicta, colum. 2. versic. nec obstat, si diceretur, volum. 2. quod errore impressorum repetitum est, volum. 4. & in consil. 22. quibus quidem in locis inquit, hanc esse communem opinionem, & rursus idem Socin. in consil. 20. in facto præsupponitur, in fi. volum. 3. & in consil. 126. visum fuit, colum. 4. in eodem volum. 4. & Ias. in consil. 125. Bar. colum. 2. versic. tertio, facit. & iterum in colum. 4. versic. non obest, volum. 1. & in consil. 230. factum sic se habet, colum. 3. volum. 2. Et Philip. Dec. in l. 1. colum. pen. versic. secundo. quod dictum est. de pact. & in l. si donatione, colum. 5. vers. tertia conclusio gl. C. de collat. & in consil. 140. Donatio inter virum, ante finem, & in consil. 345. visis his, quæ supra accurate, colum. 1. & in consil. 350. visis allegationibus, colum. 3. vers. vltimo non obstat, & in consil. sequen. in casu proposito, colum. fin. vers. vltimo non obstat. Oldrad. & Roman. in loco supra relato, & rursus idem in consil. 366. pro declaratione, colum. 3. vers. non obstat, quod dicitur de iuramento. & in consil. 374. in casu proposito, vers. vltimo non obstat. ubi illos quoque refert. & in consil. 379. requisitus, colum. penult. vers. præterea illud dictum, & in consil. 408. in presenti consultatione, colum. 2. & in consil. 536. In causa, quæ agitur Mantua, colum. 2. vers. & prædicta conditio. Et Anton. Baueri. in tract. de virib. iuramen. col. 3. & Anton. Petrus. in tract. eiusdem tituli, in vndecimo effectu, in fi. & Stephan. Bertran. in consil. 284. viso casu mihi exhibito, colum. 2. volum. 2. & in consil. 383. viso casu superius. in eodem volum. secundo, & in consil. 135. viso consultationis themate, colum. 3. volum. 4. & Carolus Ruin. in consil. 98. visa renunciatione, colum. 8. num. 19. volum. 1. & in consil. 107. Iesu, in fi. volum. 1. & in consil. 169. de tribus, colum. 2. num. 7. in eodem volum. 1. & in consil. 173. Queritur primo, colum. 7. vers. nec etiam iuramentum, in eodem volum. 1. & in consil. 60. de re quidem, colum. 5. num. 15. volum. 3. & in consil. 140. circa casum, colum. 3. num. 5. volum. 4. & Franc. Ripa in d. l. si vnquam. C. de reuocan. donat. & iterum lib. 3. respon. 115. licet donatio, colum. penult. & Paris. in consil. 72. videtur, colum. 2. num. 15. volum. 1. & in consil. sequenti, donatio, colum. 8. & Tiraquel. prædictos referens in d. l. si vnquam. in præfatio. num. 173. qui dicit neminem reperire alterius sententiæ, præter Andream Alc. in l. pacta, quæ contra. C. de pact. qui ea tantum ratione mouetur, quod talis reuocatio non fiat favore filiorum, sed ex coniectura donantis, & ideo iuramentum eam reuocationem impedire, quam sententiam inquit receptiorem esse, id est (vt nostri dicunt) communiorem, ita vt contineat illud Horatianum, Quandoque bonus dormitat Homerus. Hæc autem Tiraquelli reprehensio primum videtur confirmari illa communi sententia (de qua supra diximus,) quod scilicet in iuramento intelliga-

tur illa conditio, rebus sic stantibus. Vnde cum donans eo tempore, quo donauit, filios non haberet, vt ad filios superuenientes extendi possit nullo modo dicendum videtur. Præterea secundo loco ex eo confirmari videtur, quod iuramentum ad incognita non extendatur, sed ad cognita, sed donans non videtur de filiis nascituris, quos adhuc non susceperat, cogitasse: Ergo? Præterea etiam ex eo quod diximus iuramentum non extendi ad ea, quæ minus verisimilia sunt: sed verisimile non est, vt donans voluerit bona sua ad extraneos potius quàm ad filios suos deuenire: ergo quod tale iuramentum stantibus filiis extendatur, nullo modo dicendum est. Possent etiam id aliis regulis in hac materia supra relatis confirmari. Videtur præterea contra opinionem Alciati facere eam conclusionem, qua dicimus iuramentum tertii præiudicium continere non debere, & ideo ad filios nascituros extendendum non esse. Animaduertendum quoque est Tiraquel. supra n. 164. in eadem præfatione dicere huiusmodi articulum esse admodum ambiguum: hic tamen dicit non reperisse alium contradictorem quam Andream Alciatum, & ideo sibi ipsi contradicere videtur. Hanc præterea opinionem sequitur Iulius Clarus lib. 4. sententiarum, in §. donatio, quæst. 23. qui inquit ita tenuisse Bar. in l. Titio. §. Imperator, num. 11. ff. de lega. 2. & est communis opinio, vt dixit Corne. in consil. 30. in fi. volum. 4. & Soc. in consil. 215. num. 2. volum. 2. quod est duplicatum, in consil. 22. num. 7. volum. 4. & Bertran. in consil. 175. post numerum 12. volum. 4. & Ripa in d. l. si vnquam, in 3. quæst. C. de reuocan. donat. & lib. 3. responso. respon. 15. num. 17. & Paris. in consil. 72. num. 15. vol. 1. Iuramentum namque semper rebus sic stantibus intelligendum est, & ideo vbicumque post dispositionem iurata aliquid superuenit, quod tempore præstiti iuramenti verisimiliter dispositionem ipsam impediisset, iuramentum nihil operari debet, nec potest. Et id proculdubio procedit, vbicumque in tali donatione iurata non fuit in specie, nec in genere dispositioni d. l. si vnquam, renunciatum: & in hoc omnes conveniunt, vt supra diximus ex Tiraquello in d. l. si vnquam, num. 74. si vero fuerit renunciatum, tunc tollit reuocandi facultatem, & amplius ad ius renunciatum redire non potest, l. quaritur. §. si venditor. ff. de adil. edic. & l. non videtur. ff. si quid in fraudem patro. & l. Herennius, in princip. ff. de euict. & l. quoties ab omnibus. C. de fideicommiss. & tradit gl. in c. quam sit periculosum. 7. quæst. 1. & Castren. in consil. 274. colum. 2. post princ. volum. 1. & Crauet. in consil. 24. num. 4. & in consil. 74. num. 7. & renunciatio d. l. si vnquam, præcedente certificatione notarii videtur valere, vt voluit Bart. & alii quam plures in d. §. Imperator, & Socin. in consil. 147. num. 17. volum. 1. & Ias. & Decius in l. si quis in conscribendo. C. de pact. & Ias. ibidem, num. 8. & Decius num. 14. & Ias. iterum in consil. 25. volum. 1. & Socin. iunior in consil. 79. num. 25. volum. 2. & Rube. Alex. in d. §. Imperator, num. 354. & in consil. 355. & in consil. 361. & Ripa in d. l. si vnquam. in quæst. 51. ubi inquit esse communem opinionem, Tiraquel. ibidem, num. 94. & 95. & 169. ubi esse frequentiore attestatur. Illa autem specialis renunciatio beneficii d. l. si vnquam, confirmatur ex generali renunciatione, de qua in donationis instrumento, & ea cum fuerit iurata, pro expressa & speciali habetur, cum iuramentum specialis renunciationis vim obtineat, vt agit gl. in d. cap. ex rescripto,

extra de iureiur. & in terminis tradit Socin. in d. consil. 147. prope finem, volum. 1. & sequitur Socin. iun. in consil. 136. prope fin. volum. 1. & in consil. 50. num. 29. & in consil. 79. num. 32. volum. 2. & quamplures refert Ripa in d. l. si vnquam. quest. 52. num. 120. & si ipse contradixerit ea ratione, quia iuramentum vltra consensum non operatur: Quæ ratio non videtur tuta, cum in generalibus renunciationibus omnis causa includatur, vt late tradit Cephal. in consil. 94. numero 5. 6. 7. & 8. cum sequen. per text. in l. si duo. ff. de admin. tuto. & in cap. semper in generalibus, de reg. iur. in 6. cum aliis vulgaribus. Omnis namque causa sub verbis generalibus contenta, vi iuramenti specificata censetur, vt dixit Socin. iunior & al. i supra relati, & facit text. in l. cum pater. §. filius matrem. ff. de leg. 2. & faciunt ea, quæ dixit Alexan. in l. 1. §. si quis ita, num. 13. ff. de verborum obligatio. & in consil. 27. volum. 1. & Ias. in l. in repudianda. ff. de acquiren. hered. & Ripa in l. 4. §. condemnatum, num. 24. ff. de re iud. vbi habetur generaliter in quacunque materia iuramentum vim expressi habere, & late supra dictum fuit.

Redeundo modo ad primam conclusionem, quod iuramentum non tollat remedium seu beneficium. l. si vnquam. C. de reuocan. donatio. eam quoque sequitur Gozadin. in consil. 80. num. 11. & Decius in l. conditionis, num. 28. C. de pact. & in l. si donatione, num. 27. C. de collatio. & Cesar Lambert. in tract. iuris patrona. lib. 2. parte 3. quest. 1. principali, artic. 9. num. 17. & Raphael. Cuman. in d. l. Titia Seio. §. Imperator, num. 6. ff. de lega. 2. & Antonius Petrus in l. 1. num. 138. ff. de iureiuran. & Ioan. Anton. Rub. Alexan. in eadem l. Titia Seio §. Imperator, num. 256. vbi inquit circa vltimam Bart. questionem notandum esse, quod si fortasse quispiam donet simpliciter & iuret eam donationem non reuocare, si filii nascantur, iuramentum illud beneficium d. l. si vnquam, non excludere, propterea quod conditio, quam comprehendit ipsa donatio, videlicet si liberos non habuerit, iuramento quoque inest, & late etiam tradit Nicolaus Boerius in questio. 159. num. 6. volum. 1. & Antonius Gabriel. in tract. commun. opinio. lib. 3. de donatio. conclus. 2. num. 12. dum inquit, iuramentum non tollere illam reuocationem, quæ prouenit à beneficio d. l. si vnquam. C. de reuocan. donatio. & Oldrad. in consil. 238. & in consil. 278. in 3. dubio, & Imol. in c. si. extra de donat. & Roman. in consil. 269. & Bertran. in consil. 135. colum. fina. vol. 1. in antiqua impressio.

C A P. CCCXXXIII.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

1 Iuramentum nihil operatur in iis, quæ specialiter exprimi debent.

1 Idem etiam dicendum est de iuramento interposito in iis, quæ specialiter exprimi debent: nam etiam tale iuramentum nihil iuri communi addit, sed perinde est, ac si adiectum non esset, vt voluit Ruin. in consil. 6. num. 8. in volum. ... auctoritate Bar. in l. 4. §. quasitum, in si. ff. si quis cautio. dum volunt, iuramentum nihil operari circa ea, quæ specialiter exprimi debent, vt iterum dixit Bar. per glos. in auth. sacramenta puberum. C. si aduers. vend. & addit ipse Ruin. huic conclusioni ea, quæ dixit Bar. iterum, cum quo alii quoque communiter pertranseunt,

in d. §. quasitum, & Doct. in cap. 1. extra de commodato. & in l. 1. C. eodem, dum inquit per prædicta iuramentum nihil operari in iis, quæ specificanda sunt, prout etiam voluit Cephal. in consil. 94. num. 37. volum. 1. per ea, quæ deduxit Bal. in l. 4. §. quasitum. ff. si quis cautio. Habet namque specialis consensus vim quo ad solemnitatis defectum, vt per iuramentum suppleatur, non autem vt suppleatur consensus, si in actu deficiat, vt ibidem ipse latius prosequitur, & plures deducit. Hanc eandem conclusionem tenuit iterum Ruin. in consil. 67. num. 10. in si. volum. 4. & Gozadin. in consil. 80. num. 16. & Socin. in l. si mihi. & tibi. §. in legat. num. 12. ff. de leg. 1. & rursus Ruin. in l. 1. §. si quis ita, num. 15. ff. de verbo. oblig. & Desider. Guido. in consil. 170. num. 17. in volum. 1. consil. vltima. volunt. diuerso. & Cagnol. in l. 2. C. de rescinden. venditio. num. 92. & an excludat tam minorem, quam maiorem. 25. anno. & num. 91. num. 103. & 107.

C A P. CCCXXXI

A R G V M E N T V M.

Iuramentum an cõualidet actum prohibitum principaliter in fauorem publicum excussum per varios ob casus.

S V M M A R I A.

- 1 Prohibitum principaliter in fauorem publicum, iuramento confirmari non potest.
- 2 Ius canonicum quo ad iuramenti vim attendendum est.
- 3 Iuramentum non infert præiudicium alicui alteri ex actu etiam iurato.
- 4 Alienari non potest regnum, Ducatus vel Comitatus.
- 5 Prorogationem iudicis laici clericus facere non potest.
- 6 Statuto disponenti aliquid fauore publica vtilitatis nemo renunciare potest.
- 7 Iuramentum non confirmat contractum reprobatum principaliter fauore publica vtilitatis.
- 8 Iuramentum ob incautum pœnitentia imponenda est.
- 9 Pactum, quo litis instantia prorogatur, iuramento non confirmatur.
- 10 Feudum habens dignitatē adnexam, vt est Marchionatus, distungi non potest, nec diuidi.
- 11 Dignitates debent in sua integritate persistere.
- 12 Dominorum pluralitas induci non debet.
- 13 Pontifices duos vna ciuitas habere non potest, neque debet.
- 14 Capita duo esse in vno corpore, monstruosum est.
- 15 Communio si discordias excitat in rebus priuatorum, multo magis excitat in regnis.
- 16 Principum pluralitas mala.
- 17 Iuramentum, an confirmet donationem insinuatam.
- 18 Clerici vt secularia iudicia subeant, priuata pactio- ne fieri non potest.
- 19 Affixa & coniuncta adibus vendi prohibentur, vel legari publice vtilitatis gratia.
- 20 Instantia triennio duratura, si pacto prorogetur, iuramento pactum illud non prorogatur.
- 21 Pœnitentiaria non intendit suo absolute inferre præiudicium mutilato viuenti, de cuius priuilegio principaliter agitur.

- 22 *Conuentio iurata, per quam pœna criminis impeditur committendi, tanquam delinquendi occasi-
nem præstans seruanda non est.*
- 23 *Concessa debitoribus, an extendantur ad debita iurata.*
- 24 *Iuramenta ex parte iurantis sunt personalia.*
- 25 *Publica vtilitas potest in eo consistere, quod ciuitas liberis hominibus repleatur.*
- 26 *Compromitti non potest de rebus monasterii sine auctoritate superioris.*
- 27 *Iuramentum id quod nullum est, conualidare non potest.*
- 28 *Mutuum datum filio familias, iuramento non confirmatur.*
- 29 *Inhabilis, iuramento non habilitatur.*
- 30 *Donatio mensa tanquam contra publicam vtilitatem, iuramento non confirmatur.*
- 31 *Iuramentum, an suppleat insinuationem.*
- 32 *Vxor etiam cum iuramento pro marito suo fideiuberi non potest.*
- 33 *Iuramentum non subsistit, quo quis ab honore publico retrahitur.*
- 34 *Regno quis ob publicam vtilitatem recedere non debet, etiam quod in aliquem locum comparere iurasset.*
- 35 *Publicam contra vtilitatem esse, quomodo cognoscatur.*
- 36 *Iuramentum si non potest seruari sine iniuria vel damno reipublica non subsistit.*
- 37 *Iuramentum non subsistit, per quod ciuitas ruinis deformatur.*
- 38 *Iuramentum non subsistit, quod tendit ad destructionem pontium.*
- 39 *Iuramentum, quod tendit ad lites extendendas, non subsistit.*
- 40 *Statutum si disponat, vt rustici accipientes mutuo frumentum possint tempore penurie soluere duos florenos pro qualibet corba, licet rusticus iuret soluere plus quam statutum disponat, tali iuramento stare non tenetur.*
- 41 *Statuto si caueatur, quod si forensis non soluat datia & collectas in communi non audiatur in casibus civilibus vel criminalibus, an valeat pactum promittentis aliter per iuramentum.*
- 42 *Iuramentum tendens ad confirmandum contractum alienationis rei ecclesiastica non seruata debita solemnitate, non obligat.*
- 43 *Iuramentum tendens ad confirmandam prorogationem instantia, quando sit nullum, & quando liget, & an locum habeat de iure canonico.*
- 44 *Instantia de iure canonico non est præfixa.*
- 45 *Serui adscriptitii alienatio non valet etiam iurata.*
- 46 *Statutum si fiat, vt illi qui tenentur soluere frumentum, liberentur soluendo certum quid pro sacco vel corbe, tali statuto renunciari non potest etiam cum iuramento.*
- 47 *Iuramentum vt inuadatur, nõ sufficit quod sit præstitum contra leges civiles, & etiam contra canonicas opus est.*
- 48 *Affixa domui, quando de iure amoueri possint.*
- 49 *Iurans tenetur iuramentum seruare, quando præiudicium tertii est separabile a præiudicio iurantis.*
- 50 *Leges seculares iuramentum impedire non possunt.*
- 51 *Sententia vt valeat lata ab eo qui caret iurisdictione, vel sine actu, partes efficere non possunt, ita nec precepta instantia.*

Omittendum etiam non est, actum in fauorem publicum principaliter prohibitu iureiurando non confirmari, vt voluit Didacus Couarruias in §. i. num. i. secunda pars. & est tex. in c. si diligenti, extra de foro compet. & c. cum ad apostolicam, extra de reg. iur. & l. ius publicum ff. de pact. Quibus quidem iuribus id satis expressum apparet, & ratione satis manifesta constat, nam ius publicum pactis priuatorum remitti non potest. Hanc conclusionem firmavit Bar. in d. l. si quis pro eo, num. 7. ff. de fideiuss. quem sequuntur Dd. ibi, & Ant. Butr. Abbas & alii in d. c. cum contingat, extra de iureiur. vbi tradit etiam And. Alc. n. 83. & Corne. in auth. sacramenta puerum, num. 29. C. si aduers. vend. Qui quidem omnes hanc conclusionem communem & frequentioribus calculis receptam arbitrantur, quam etiam communem esse dicit Io. de Imola in d. c. cum contingat, n. 55. & si ab ea ideo recedat, quod licet ius civile aliquem actum reipublicæ fauore principaliter prohibeat, ob id tamen actus ille iure pontificio prohibetur. Vnde cum ius canonicum, quo ad vires & effectum iuramenti attendendum sit, illud consequitur, vt talis actus iure tantum civili principaliter prohibitus sit ob reipublicæ fauorem, & ideo iuramento confirmari possit. Huic rationi, seu argumento respondent Doct. vt cuncti; & actus quilibet iuratus sit, nemini nisi iuranti non præiudicare & obesse: quod quidem satis expressum est in d. c. cum contingat, in si. verum si priuato actus ab alio iuratus præiudicium non adfert, vtiq; vt multo minus reipublicæ afferat, dicendum est: Et ideo satis ex his probatur Bar. opinionem veram esse, quicquid Imola in contrarium dixerit. Præterea hæc opinionem, quod iuramentum aliquid contra publicam vtilitatem inducens, seruandum non sit, voluit Roman. in cons. 307. n. 1. Vbi inquit, quod si quis iurauerit quando etiam millies episcopus, vel Abbas eligatur episcopatum vel Abbatium non acceptare, si deinde in scio Pontifice quod iurasset & deinde secundus eligatur, qui obiciat primo impedimentum iuramenti, quid tunc in eo casu dicendum sit, & an episcopus, vel Abbas non obstante tali iuramento fieri, seu esse possit. In hac quaestione, inquit Roman. duas esse gl. vnam in c. Archidiaconum, alias Florentinum 85. distinet. & aliam in c. innocens. 22. q. 4. quæ ambæ hanc quaestione disputant, & tandem decidendo volunt hoc iuramentum seruandum non esse ea ratione, quod contra publicam vtilitatem sit, vt habetur in l. iuramentum. ff. de pact. & hoc ideo vt dignior eligatur, factum videtur. Verum prædictis non obstantibus, contrarium verius esse arbitratur Roman. eo in loco, & inquit casum esse in l. fina. ff. ad municip. cum ea tamen modificatione, de qua ibi. Hac de re loquitur Cardin. post alios in d. c. Archidiaconum, vbi plene ac late pertractat, & habetur etiam de hoc per Doct. in cap. cum inter, extra de iureiuran. & in cap. debitores, extra de iureiuran. & tradit etiam Specul. in tit. de legat. §. nunc ostendendum, versic. item Papa. in si. & est etiam additio Nicol. Pig. ad Roman. eodem in loco, qui dicit gl. opinionem esse magis communem, quam sequutus est etiam Bald. in l. si ad excludendum, versic. quinto. C. de rebus credit. & Abb. in cap. si vero, colum. 3. versic. quinto, vbi Felin. colum. 2. extra de iureiuran. & las. in §. item si quis postulante, numero 70. & ibidem Ludouic. Gomez. post alios quos refert, in fine distinguens vt ibi per eum, Institut. de actio. Præterea hanc eandem conclusionem sequi

sequitur Thom. Gramma. in decis. 12. num. 17. & mouetur ex eo, quod de iure communi utilitas publica semper priuatae praefertur. l. 1. & ibi tradunt communiter scribentes, & praesertim Bart. in 6. colum. versic. cum enim quaeritur, vtrum publica utilitas, & Dd. in authen. res. quae. C. commun. de legat. & in l. 1. §. fina. vbi Bart. C. de cadu. tollen. Et etiam locum habere dicit, si utilitas publica priuatam includat, vt dixit Specularor in tit. de feud. §. quoniam. versic. decimo. & ideo idem iterum dixit Specularor in tit. de disputat. & allegat. in §. satisfacere. versic. quaeritur breuiter, quod ratione utilitatis publicae fit, quod alias non fieret. Praeterea hanc eandem conclusionem sequitur Petrus Ferrarius in sua practica Papiensi, in forma libel. super petitio. restit. in integrum, in §. nunc iurauit, num. 9. dum inquit, venio ad secundum articulum, qui est quando contractus principaliter ratione publicae utilitatis, cuius exempla multa quidem sunt: vtputa si fiat alienatio ¶ iurium Regni vel Ducatus aut Comitatus, & super tali alienatione iuramentum apponitur: effectus namque alienationis in eo casu, non obstante iuramento, nullus redditur, nulliusue roboris est, vt est text. in cap. intelligo, extra de iureiuran. Hanc tamen conclusionem limitat Oldrad. in consil. 93. vbi loquitur de regia donatione iurata. potest etiam exemplum poni in prorogatione ¶ iurisdictionis facta à clerico de iudice laico, vt habetur in c. si diligenti, extra de foro competen. vel in venditione, seu legato rerum quae aedibus sunt affixae. l. fenatus. ff. de contrahen. emptio. & l. cetera. ff. de leg. 1. & in pacto prorogationis instantiae, vt habetur in l. prope-randum. §. & si quidem. C. de iudic. & in aliis quampluribus similibus, de quibus in l. iurisdictionum. §. si paciscar. ff. de pact. & l. 2. & l. quemadmodum. C. de agric. & censit. lib. 10. In quibus iuramentum si apponatur, nihil sane efficit, aut operatur, cum tales dispositiones non confirmet. & ideo inquit Doctor. accidere posse, vt si statuto aliquo ¶ quicquam fauore publicae utilitatis disponatur, ei renunciari nullo modo posse, propterea quod si iuramentum nihil operatur, vtique multo minus simplex renunciatio operabitur.

Praeterea hanc eandem conclusionem tenuit Natta in consil. 289. num. 5. volum. 2. Vbi expresse ait, iuramentum eum contractum non ¶ confirmare, qui principaliter fauore publicae utilitatis reprobatur, & ideo seruandum non esse, & si pro tali incauto ¶ iuramento poenitentia imponenda non sit, c. sicut nostris, extra de iureiuran. & d. cap. sicut nostris, extra de iureiuran. & d. cap. si diligenti, in fi. & tradit Bart. in d. l. si quis pro eo, in secundo membro ff. de fideiuss. vbi Angel. inde inferentes, pactum quo ¶ litis instantia prorogatur iuramento non confirmari, propterea quod est contra publicam utilitatem, & idem etiam de rebus aedibus affixis dicendum est, cum eorum alienatio publicae utilitatis causa prohibita sit, vt ibidem latius prosequuntur: & ideo infert ibidem Natta ad feudum dignitatem adnexam habens, vt est ¶ Marchionatus, vt scilicet disgregari & disungi non debeat, nec possit assumendo scilicet fratrem in socium administrationis, propterea quod huiusmodi feuda indiuisibilia in sua integritate consistere, vt reliqua ¶ dignitates omnes debent. cap. maioribus. & cap. vacante, extra de prabend. & ideo id etiam conuentione & contractu aliquo fieri non possit in fratrem collatio titulo lucratiuo: & ideo

inquit ¶ Dominorum pluralitatem inducendam non esse, vt habetur in tex. l. 2. §. nouissime. ibi, necesse fuit ab vno tantum republica consuli. ff. de orig. iuris, & est text. in cap. quoniam in plerisque, extra de offic. ordin. & videmus saepe Iureconsultos Diuorum fratrum, Diuorum Seueri & Antonini mentionem facere, de quibus nonnulla dixi in meo commento ad titulum de religio. & sumpt. fune. in l. 6. vel qua paterfamilias. §. si adhuc monumentum purum, num. 10. Ratio autem, quare dominorum pluralitas euitanda sit, ea esse videtur, ¶ quia vna ciuitas duos Pontifices habere non potest, nec debet: quemadmodum ¶ corpus vnum cum duobus capitibus monstruosum est, cum publicae utilitatis causa ad discordias & controuersias euitandas id inductum fuerit. Nam ¶ si eas communio in rebus priuatorum excitat, vtique in regnis, & potentatibus multo magis excitabit, vt inquit Petr. de Anchar. in consil. 339. Pro maiori intelligentia. col. 1. id quod multo magis in administranda iustitia & reddendis votis procedere potest, si fortasse diuersae extent voluntates & opiniones. Quod autem pluralitas dominorum mala sit, ex infra scriptis manifeste apparet. Ouid. lib. 5. Metamorph.

Viuitur ex raptu, non hospes ab hospite tutus,

Nec socer à genero fratrum quoque gratia rara est.

Vigilius lib. 1. Aeneidos:

Regna Tyri Germanus habebat

Pygmalion, scelere ante alios immanior omnes,

Quos inter medius venit furor ille Sicheum

Impius ante aras, atque auri cecus amore

Clam ferro incautum superat, securus amorum

Germana, factumq; diu coelauit & agrum

Multa malus simulans vana spe ludit amantem

Silus Italicus lib. 6. Belli Punici

Impia circo

In numero fratres cauea damnante furorem

Pro scepro armatis inierunt praelia dextris

Is genti mos durus erat, patriumq; petebant

Orbati solium lacis discrimine fratres

Staius lib. 11. Teb.

Nondum ille peractis

Manibus vltices animam seruabat in iras:

Vtq; superstantem, pronamq; in pectore sensit;

Erigit oculis ferrum, visq; labantis

Reliquias tenues odio suppluit & ense

Iam latus fratri frater sub corde reliquit.

Manilius lib. 4. Astron.

Ecce patrem nati perimunt, natoq; parentes,

Mutuaq; armati coeunt in vulnera fratres.

Ouidius lib. 4. Fasto.

Hoc Celer vrget opus, quem Romulus ipse vocarat,

Sin q; Celer cura dixerat ista tue;

Nexa quis aut muros, aut factam vomere fossam

Transseat audentem talia dede neci.

Quod Remus ignorans, humiles contemnere muros

Coepit, & his populus dicere tutus erit?

Nec mora transfiliit, retro Celer occupat ausum

Ille premit duram sanguinolentus humum.

Horatius lib. Epod.

Acerba fata Romanos agunt,

Scelusq; fraterna cadis

Vt immerentis fluxit in terram Remi

Sacer nepotibus cruor

Lucanus lib. 1. bel. ciuil.

Nulla fides regni sociis, omnisq; potestas

HHb 2

Impa-

*Impatiens consortis erit, nec gentibus vllis;
Credite, nec longe fatorum exempla petantur,
Fraterno primi maduerunt sanguine muri.*

- 16 Patet ex prædictis, pluralitatem ꝑ Principum esse malam. Vnus ergo sit princeps, vt est *tex. in cap. imperialem. §. præterea Ducatus, in tit. de prohibita feud. alien. per Federic. & ideo cum rempub. ab vno tantum administrari publice interfit, ob id quod plures sæpe dissentiant, segruius ea, quæ agenda sunt expediunt, vt late prolequitur. Petr. de Anchar. in d. consil. 339. merito iuramentum contra id præstitum non subsistit. eandem præterea opinionem, quod iuramentum non confirmet actum seu contractum principaliter fauore publicæ utilitatis prohibitum, sequitur Rolan. à Valle in consil. 70. nu. 16. volum. 2. & loquitur de donatione non insinuata, & si in hoc contrarium verius esse videatur. Nam supra firmauimus, iuramentum insinuationem sup-
17 plere: ꝑ esse ideo vt donationem nõ insinuatã confirmet, dicendũ est. Verum quando conclusio Vallæ esset vera, & sic iuramentum donationem non insinuatam non suppleret, ea ratione quam Valla deduxit, videlicet quia verum non sit, vt insinuatio principaliter ob publicã utilitatem inducta sit, sed priuatam, & si secundo loco publicam utilitatem respicere videatur, propterea quod interest reipub. ne quis re sua male vtatur. §. penult. Instit. de his, qui sunt sui, vel alieni iur. quo casu diximus supra, iuramentum actum inualidum non confirmare. Præterea hanc conclusionem sequitur Ioan. Corasius in l. admonendi, num. 33. ff. de iureiur. qui pariter vult, vt ibi contractus principaliter fauore publicæ utilitatis prohibitus est, iuramento non confirmetur etiam iure canonico, nec seruandum esse, & ponit exemplum in clerico, qui pacto iureiurando valla-
18 ductum sit, ne clerici ꝑ secularia subeant iudicia, priuata pactione tali iuri publico derogari non potest, nec iusiurandum licite seruari debet, quod contra canonica decreta illicitis pactionibus introdu-
19 citur, d. cap. si diligenti, extra de foro competen. Et idem quoq; eadem ratione dicendum arbitratur de his, quæ ꝑ iuncta & affixa sunt ædibus, vt scilicet vendi prohi beantur, vel legari publicæ utilitatis gratia, vt Aniola & Panfa consulis senatus censuit, ne publicus deformeretur a spectus. l. senatus ff. de contra-
20 hen. emptio. & l. cetera. ff. de leg. 1. & l. 2. G. de edific. priuat. legatum enim, vel venditionem huiusmodi iusiurandum non confirmat, vt voluit Bartol. in d. l. si quis pro eo, colum. 3. ff. de fideiuss. illud adiciens, quod cum publicæ utilitatis gratia ꝑ instantiam durare triennio constitutum sit. l. properandum. Cod. de iudic. pactum quo talis instantia prorogatur, iuramento non confirmetur, cum tempus illud triennii partium consensu & voluntate prorogari non possit, vt dixit Accursius in l. secunda, §. sed si iudex. ff. de iudic.*

Præterea hanc conclusionem confirmat etiam & sequitur Hippol. Riminald. Iunior in consil. 72. num. 36. volum. 1. cum actus est nullus ratione publicæ utilitatis principaliter, per ea quæ voluit etiam Berous in consil. 48. num. 13. volum. 1. loquens de donatione facienda iuxta formam statuti, de quo ibi. verum id pendet ab alia conclusione, videlicet, an

iuramentum formam suppleat statuti, de qua infra latius suo loco dicitur. Item conclusionem sequitur Christophor. de Castellio. in consil. 24. num. 47. dum inquit, iuramentum quod est contra publicam utilitatem, vel morum honestatem obligatorium nõ esse etiam de iure canonico. Loquitur autem de insinuatione, quod iuramentum insinuationem non suppleat. Præterea & Ludouic. Gomef. in 3. quæstio. num. 4. regul. de tollen. iure qua. Imole autoritate in d. cap. cum contingat, colum. 23. extra de iureiur. inquit, iuramentum illius qui principaliter iurauit in reipublicæ præiudicium, non subsistere, nec valere: si vero principaliter in alterius præiudiciũ, in consequentiam autem vel quauis alia ratione in præiudicium reipublicæ non obligare, nec tenere, vt habetur in l. 1. ff. de author. tut. subdit autem Gomef. quod huiusmodi inspecta opinione introductus videtur quidam stilus sacræ pœnitentiariæ ab antiquo vsque in hodiernum diem, vt si petatur absolutio ab alicuius membri mutilatione in literis, semper illa clausula ꝑ apponatur, si nondum pariti læsa satisfecerit, competenter satisfaciat, vel cum illo, vel illa concordet. Ratio autem est, quia sacræ pœnitentiaria non intendit sua absolutioe illi mutilato viuenti, de cuius præiudicio principaliter agitur, præiudiciũ aliquod inferre: at secus si nõ principaliter, sed in quandam consequentiam, & vt aiunt, secundario præiudicium inferitur: nam de tali præiudicio pœnitentiaria nõ curat, vt patet ex absoluteione ab homicidio, in qua talis clausula non apponitur, vtpu-
22 ta quia ille de cuius præiudicio principaliter agitur, mortuus est. Alii vero, qui ob eius mortem præiudicium aliquod perpeti possent, mediate veniunt, & secundario, vel in quandam consequentiam: & ideo si eorum præiudicium non consideratur, mirum non est. & pro hac conclusione faciunt ea, quæ dixit Socin. sen. in consil. 226. col. pen. ver. ad idem facit. vol. 2. & in consil. 37. col. 3. vol. 3. cum concordantib. mentionem faciunt recentiores in l. si quis nec causam. ff. cert. pet. & eam gl. finalem ad hoc propositum refert Fel. in d. c. quamuis. & in d. c. cum M. Ferrar. col. 16. extra de consil. & in c. humilis, col. 2. extra de maior. & obed. & in c. exhibita, in princ. extra de iudic. & in c. cum sit generale, col. 6. & in c. si diligenti, col. antepenul. extra de foro compet. & in c. quamuis. col. penult. extra de re iud. & in c. 1. in princ. & in c. illa, col. 2. extra de accusat. & latius prolequitur Gomef. ibidem, quatenus pertinet ad ius quæsitũ. Præterea hanc eandem conclusionem sequitur Ripa lib. 3. respons. c. 6. num. 2. & 9. Vbi id declarando inquit, quod quando esset verum vt actus fauore publico prohibitus in reiurando non confirmaretur. d. c. si diligenti, id tamen tunc verum esse, & locum habere arbitratur, cum principaliter fauore publicæ utilitatis prohibetur, vt habetur in d. cap. si diligenti: secus vero si principaliter fauore priuatæ, in consequentiam vero vel secundario publicæ, vt de prohibitione fundi dotalis dicitur, d. cap. cum contingat, id quod etiam de prohibitione donationis inter virum & uxorem dicendum est, quæ principaliter fauore ipsorum coniugum prohibetur, nõ inuicem se ipsos expolient, vnde sequatur diuortium, & consequenter vt stantibus concordantibus matrimonii ciuitas vberis hominibus repleatur. l. prima, ff. soluto matrimonio. Subdit tamen Ripa eodem in loco, prædicta declarando præcedentem conclusionem, vera esse & procedere,

si ratio prohibitionis perpetuam causam prohibitionis publico favore habeat, secus vero si perpetuam causam non habeat, propterea quod tunc iurando confirmatur, vt dixit Abbas Panormit. *in d. consil. 95.* sed sic est, quod in donatione prohibitionis causa perpetua non est, ex quo subsistit donatio inter virum & uxorem, si morte confirmetur, & in pluribus aliis casibus, vt dixit Cœpolla in *cautel. 115.* ergo et idem hanc conclusionem firmavit Roman. *in consil. 466. num. 3.* Vnde ibidem numero secundo, inquit, iuramentum de non recipiendo arbitrium in puniendis criminibus contra publicam vtilitatem esse videtur, quia eo homines facilius ad delinquendum inuitantur. *contrauenire. ff. de pact. dot. ali. & cap. penult. extra de consuetud.* Nam reipublicæ vtile est, ne crimina remaneant impunita *cap. vt fama, extra de sentent. excommunicatio. & l. Stichum. ff. de solut. & l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquilianam. & l. si longius. §. si filius. ff. de iudic. & l. licitatio. §. quod illicite. ff. de public. merito subdit, quod cum clarum sit, iuramentum si seruetur tollitur præcedens ratio, vt crimina ad vtilitatem reipublicæ puniantur, seruandum non est. *l. si vnus. §. pacta. ff. de pact. &**

²² *authen. sacramenta puberum. C. si aduers. venditio.* † iuramentum non recipiendi arbitrium, quod ad punienda crimina in futurum committendorum seruandum non est, propterea quod iurata conventio, qua criminum animaduersio impeditur committendorum criminum tanquam delinquendi occasionem, seruanda non est, *capit. quemadmodum. §. illud. cum glos. super verbo, crimine, extra de iureiuran.* quæ illum textum ita declarat, prout hic casus accidit in vrbe Senensi. Præterea hanc conclusionem sequitur Thom. Gram. *in consil. 16. nu. 5. vol. 1. in ciui-*

²³ *libus.* ex qua conclusione infert ad priuilegia † concessa ciuitati seu communitati Brundusi à rebus regni Neapolitani: disponebatur enim in dictis priuilegiis, vt debitores quorumcunque qui ad eam confugerent ciuitatem, tuti sint, & infra quinquennium molestia vlla affici non possint ab eorum creditoribus. Vnde stantibus huiusmodi priuilegiis quæsitum fuit, an per quinquennium ibi habitando huiusmodi priuilegia ad debita iurata extendantur, per ea quæ late refert Ias. *in l. quoties. C. de precib. Imper. offeren. &* licet videatur dicendum, rescripta & priuilegia principum ad debita iurata extendenda non esse, vt ibidem late ipse prosequitur: attamen Thomas ipse Grammaticus inquit aliter de iure respondendum esse censere, considerando maxime, quando priuilegia ciuitati, vt in casu nostro concessa sunt, non autem particularibus debitoribus, ipsi autem ciuitati ob publicam vtilitatem. Nam tunc iuri publico etiam cum iuramento renunciare non possunt, vt voluerunt Bartol. & Bald. *in l. si quis in conscribendo. Cod. de pact.* vbi Bart. distinguendo inquit, quod quando est ius publicum & principaliter cõtinet publicam vtilitatem, licet ex consequenti priuatam, non potest priuatus publicæ vtilitati præiudicare. & præsertim quando sine præiudicio publicæ vtilitatis separari non potest, vt accidit in casu illo, in quo cessabat illud priuilegium, & ex consequenti publica vtilitas, si cines aliunde debitores admissi non essent, ex quo illud ei ciuitati concessum erat, & ideo alterius renunciatio præiudicare non potest, & ideo nec alterius iuramentum ea ratione, quod iuramenta ex

parte † iurantium sunt personalia, vt dixit Innoc. ²⁴ *in cap. veritas, extra de iureiuran.* & ideo si iuravit debitor, non tenetur ciuitas, cum sit iurandum personale. Præterea vt ad rem nostram redeamus, quoties huiusmodi priuilegia propter publicam vtilitatem concessa sunt, non dixit Thomas Grammaticus, nec considerauit publicam vtilitatem in eo versari, vt illa ciuitas hominibus repletur, vt non solum se ipsam à Turcis & piratis defenderet, sed etiam vt esset totius regni Neapolitani propugnaculum. Et ideo cum essent illa priuilegia causa publicæ vtilitatis concessa, iuramentum contra illam publicam vtilitatem seruandum non est, & ideo ipsa vniuersitas, in cuius principaliter præiudicium vertatur, iuramento alterius debitoris non ligatur in vsu talis priuilegii admittendo ciues extraneos debitores indistincte, large illud priuilegium intelligendo ratione publicæ vtilitatis, cum de iure communi vtilitas publica semper priuata præferatur, vt ibi latius per eum: ac etiam, quia huiusmodi publica † vtilitas in eo etiam consistere potest, ²⁵ quod ciuitas liberis hominibus repleatur. Potest etiam ex prædictis inferri ad ciuitatem Pisanam, vel Liburni, vbi sunt quamplures exemptiones, vt scilicet debitores, qui illuc se conferunt ad habitandum, capi seu inquietari non possint, etiam quod per instrumentum iuratum contraxissent. Tale tamen iuramentum, quin huiusmodi exemptione vt & frui possint, impedire non potest, & ex consequenti iuramentum non ligare eos dicendum est, quo fit vt seruandum non sit.

Item hanc conclusionem sequitur Dominicus à sancto Geminiano *in consilio octuagesimo tertio, numero 9.* & ideo infert ibidem, *num. 9. versic. secundo modo, ad compromissum factum ab Abbate & conventu sancti Antonii,* & inquit nullum extitisse, † cum de ²⁶ rebus monasterii compromissum fieri non possit sine superioris auctoritate, vt notat Ioan. Andreæ *in c. peruenit, extra de arbit. in glos. fina. & in c. tempore, extra eodem tit.*

In hoc autem casu superior dicitur summus Pontifex, propterea quod horum monasteriorum quodlibet immediate Pontifici subiectum est: Pontifex autem est diœcesanus. Exemplum ponit glos. *in c. auctoritate, de priuileg. lib. 6.* & ideo cum Pontificis auctoritas nõ interuenerit, nullum fuit, & ideo iuramentum id conualidare non potuit, † quod est ²⁷ nullum, ex quo impeditur vtilitas publica. *d. c. si diligenti, extra de foro competen.* Publicam autem vtilitatem ideo attingere dicitur, quia monasterium publica vtilitas dicitur. *cap. ius publicum, distinct. 1.* & præsertim, quia hoc secundum iuramentum illicitum primo licito repugnaret, quo in accipiendo monasterium, & cum Abb. euaderet iuravit inconsulto Pontifice non alienare, vt notatur *in c. ego N. extra de rebus eccles. non alien.* Præterea quod iuramentum præstitum de iis, quæ publicum præiudicium comprehendunt, seruandum non sit, tradit etiam Franciscus Aretinus *in consil. 156. num. 1.* Item hanc conclusionem sequitur Corneus *in consil. 78. num. 9. volum. 1.* inquit, quod si contra ius publici interesse causa iuramentum contractum non conualidat, & vltra alios refert etiam Ioan. de Ligna, & Angel. *in d. cap. cum contingat.* & ait ita tenere communiter Doctor. *in d. l. si quis pro eo. ff. de fideiussor. & in d. auth. sacramenta puberum.* & præsertim Castr.

& rursus eandem conclusionem tenuit Corne. in *consil. 135. num. 4. volum. 2. addens Petrum de Ancharan. in cap. licet mulieres, extra de iureiur.* inquit omnes sequi hanc conclusionem, & iterum idem dixit Corne. in *consil. 69. num. 33. volum. 2.* afferens eam non procedere, ubi utilitas in quandam consequentiam non principaliter consideratur, *vt ibi per eum.* Item hanc conclusionem, quod iuramentum actum non confirmet, vel contractum ob publicam utilitatem reprobatur, tradit iterum Angel. in *l. iurisdictionum. §. si generaliter, num. 1. ff. de pact.* & ideo inquit, quod

28 iuramentum ¶ mutuum factum filiofamilias non confirmat, vt disputando tenuit Iacob. de Beluis. & idem tenuit glos. in *l. fina. §. filii. C. de bonis, qua liberis.* & subdit Angel. id alia ratione confirmari, videlicet

29 quia ¶ ipse filius inhabilis redditus est, & ideo eum habilem non reddit iusiurandum: & ideo eo in loco concludit, actum contra publica priuilegia iuramento non confirmari, vt habetur in *d. cap. si diligenti, extra de foro competentis.* Item hanc conclusionem sequutus est Alexan. in *consil. 21. nu. 6. volum. 3.*

30 & ¶ loquitur de donatione immensa, ex quo videtur publica utilitati repugnare, ne scilicet re sua quis male vtatur, argumento *l. datam. C. de donat. & §. 1. in fi. Institut. de his, qui sunt sui, vel alieni iur. & notat Guliel. in l. illud. C. de sacrosanct. eccles.* Præterea hanc conclusionem sequitur Decius in *consil. 432. numero 13. par. 3.* licet in alio recedat ab alia communione

31 opinione supra confirmata, videlicet quod ¶ iuramentum insinuationem non suppleat, ob id quod inuenta sit, ne quis re sua male vtatur ob publicam utilitatem: sed vt supra diximus, ab ea opinione, quod scilicet iuramentum suppleat insinuationem, recedendum non est. Item hanc eandem opinionem sequutus est Augustinus Berous in *consil. 48.*

32 *num. 13. vol. 1.* & exemplum ponit in muliere, ¶ quæ pro marito fideiussit genero suo, & concludit quod ea quæ fauorem publicum concernunt, vel ob fauorem publicum reprobantur, iuramento confirmari non possunt, *d. cap. si diligenti, extra de foro competentis cum aliis supra deductis.* Nam in eo casu mulier remaneret indotata: quod quidem est contra publicam utilitatem, vt dicunt Doct. omnes in *l. 1. ff. soluto matrimon.* & ideo Augustinus Berous in *consil. 92.*

33 *num. 6. volum. 1.* inquit ¶ iuramentum illud non valere, quo quis à publico honore retrahitur, & loquitur de iuramento prælati contra commodum & ecclesie utilitatem præstitum, *de quo infra latius suo loco dicemus.* Item hanc conclusionem, quod iuramentum non firmet actum vel contractum prohibitum ratione publicæ utilitatis, iterum voluit Augustin. Berous in *consil. 177. num. 18. volum. 1. & rursus idem Berous in consil. 10. num. 34. & num. 111. volum. 3.* & de eo

34 loquitur, qui propter publicam utilitatem de regno recessit, & inquit quod id facere non debebat, etiam quod ad aliquem locum comparere iureiurando promississet. Item quod iuramentum non confirmet actum vel contractum prohibitum propter publicam utilitatem, voluit etiam Bald. in *l. pacta conuenta. §. & generaliter. num. 2. ff. de pact.* Vbi pariter inquit non confirmare actum vel contractum contra propria priuilegia. Præterea iterum hanc conclusionem, quod scilicet iuramentum non confirmet actum vel contractum prohibitum principaliter ob publicam utilitatem, voluit Bald. in *d. c. cum contingat, num. 11. extra de iureiuran per tex. in d. cap. §.*

diligenti, extra de foro competentis, ac etiam per ea quæ notantur in l. quemadmodum. C. de agric. & censit. lib. 11. & quærendo ¶ quomodo cognoscatur, quod sit principaliter contra publicam utilitatem, subdit id apparere ex eo quod vergat in præiudicium tributorum aut publicorum munerum, vel impeditur cultura agrorum, vel aliud interesse reipublicæ, vel oritur ex eis aliquod ciuitatis dedecus. *l. senatus. ff. de contrahen. emptio. & l. cetera. ff. de lega. 1. & habetur in rub. Cod. sine censu, vel reliquis, & l. omnes tales. eodem tit.* Et iuramentum ¶ si non potest seruari absque iniuria, vel damno reipubl. non subsistit, si vero seruari possit sine læsione reipublicæ seruandum omnino esse. *l. inter debitorem ff. de pact.* vnde ex his infert Bald. ad tria dubia: Quorum primum est, an ¶ iuramentum subsistat, ob quod ciuitas ruinis deformatur: & inquit non valere, vtputa si tendat ad pontium destructionem ¶ viarumque publicarum. *l. ad instructiones. C. de sacrosanct. eccles.* tum etiam si tendat ad destructionem publicorum ¶ molendinorum, vtputa ciuitatis Bononiæ. *l. sed Celsus. ff. de contrahen. emptio. & l. inter publica. ff. de verborum significatio.*

Secundum est, si prorogetur instantia vltra triennium cum iuramento, nam terminus est introductus fauore publico principaliter, vt aliquis sit finis strepitus iudiciorum, & ideo iuramento confirmatur pactum, vt habetur in *l. properandum. C. de iudiciis, & late diximus in nostra praxi iudiciaria suo loco.* Vnde subdit ibidem Bald. ad casum propositum, illud iuramentum, ex quo tendit ad lites extendendas, ¶ prohibitum esse ob malam conscientiam: Quandoquidem ex litibus cædes oriuntur, & vulnera. *l. iure communi. ff. de seruitut. vrbano rum pradio.* Cædes autem & vulnera iure communi principaliter ob bonum publicum prohibentur. *l. congruit. ff. de offic. presid. & l. ita vulneratus. ff. ad legem Aquilianam.* Ergo: Præterea Bal. *ibidem, num. 13.* inquit, quo ad hoc animaduertendum esse, quia si fortasse quispiam promitteret non opponere de peremptioe instantiæ, & hanc promissionem iureiurando confirmauerit, iusiurandum seruare teneatur. & ratio est, quia potest seruari sine interitu salutis æternæ: nam hæc regula sine vllis limitationibus procedere videtur. subdit tamen Bald. ibi credere id verum non esse, propterea quod esset quodammodo per indirectum publicæ utilitati contrarietatis, nisi fortasse dicatur regulam supra firmatam procedere, quoties ex tali iuramento vniuersaliter publicæ utilitati præiudicium adferri posset: At secus si ex eo actu ipsi iuranti præiudicium adferatur, vtputa quia instantiæ prorogationem non induceret, nisi quo ad eum. At se. us, si ex eo actu ipsi tantum iuranti præiudicium adferatur, vtputa quia non inducat instantiæ prorogationem, nisi quo ad eum: secus vero si inducat præiudicium in genere, & ideo ibidem subdit Bald. Bartol. inde inferre, quod si statuto ciuitatis caueatur, ¶ quod rustici accipientes mutuo frumentum possint tempore penuriæ soluere florenos duos pro qualibet corba, & id ne rus à cultoribus deseratur: Nam tunc licet rusticus quispiam iurauerit soluere plus quam statuto prædicto permissum sit, huiusmodi iuramentum obligatorium non esse: Bald. autem subdit, imo esse obligatorium, cum sine interitu salutis æternæ seruari possit. Verum ex quo statu-

Statutum bonum est & æquum, Episcopum debere iuramentum à tali iuramento relaxare, & si non relaxet, solutum repeti posse uti indebitum, ut habetur in *cap. debitores, extra de iureiuran.* Præterea etiam dicit, quod si statuto caueatur, quod forensis datia soluere non teneatur & collectas, *extra de iureiuran.* & prædictis addit, quod si forensis non soluat datia & collectas communi in casibus ciuilibus non audiatur, an tale pactum subsistat. Item quod iuramentum non valet contra publicam utilitatem, tenet Paulus Castrensis in *consil. 345. num. 6. vol. 1.* & hanc opinionem tenet Imola in *dicto cap. cum contingat, num. 36. ff. de iureiuran.* & subdit Doct. communiter post Bart. velle, quod iuramentum ad talem actum improbandum à iure propter publicam utilitatem principaliter inductum non subsistat, nec obliget, & ideo non valet: & ideo inquit, quod Bartol. in *dicta l. si quis pro eo, ff. de fideiussor.* dum voluit, ut iuramentum interpositum super illarum rerum alienatione, quæ adfixæ sunt ædibus, non confirmet contractum, nec seruandum sit, propterea quod ob publicam utilitatem prohibitum sit principaliter ea extrahere, quæ ædificio affixæ sunt, ne vrbs ruinis & tali remotione deformetur. *dicta l. cetera, ff. de leg. 1. & facit illud, quod habetur in d. l. fenarius, ff. de contrahen. emptio. & supra diximus.* Ex eo præterea infertur, ut *supra diximus*, ut iuramentum ad finiendam instantiæ prorogationem non obliget, quia tendit ad perficiendum id, quod prohibitum est contra publicam utilitatem principaliter. *dict. l. properandum, in princip. C. de iudic. vbi tradit etiam gloss. & Bartol.* Dixit etiam Butrius in *dicto cap. cum contingat*, idem quoque esse, si iuramentum tendit ad firmandum contractum alienationis rei Ecclesiasticæ ininitum non seruata debita solemnitate, propterea quod tunc illud iuramentum eadem ratione iuramentum non obligat, prout de hoc *infra latius suo loco dicitur.* Item ut *supra diximus*,

42 quatenus Bartol. voluit ut iuramentum tendens ad confirmandam instantiæ prorogationem non liget, & sit nullum, inquit Imola in *d. cap. cum contingat, num. 36.* de iure canonico non procedere, at secus de iure ciuili, per ea quæ habentur in *l. non dubium. C. de legibus.* propterea quod licet de iure ciuili dicatur esse contra publicam utilitatem instantiam prorogare, de iure tamen canonico contra publicam utilitatem esse non videtur, cum de

44 iure canonico instantia præfixa non sit in causa principali. *cap. penult. extra de iudic.* & ideo videtur, ut secundum canones huiusmodi iuramentum, licet tendat ad prorogationem instantiæ statuta à iure communi etiam propter publicam utilitatem principaliter, si sine interitu salutis æternæ seruari potest, seruandum sit, ut habetur in *d. cap. cum contingat. & in cap. si vero, extra de iureiuran. & in cap. 2. eodem tit. lib. 6.* Nec obstare inquit, text. in *cap. si diligenti, extra de foro comp.* quia ille tex. loquitur, quando actus non solum nõ est approbatus propter publicam utilitatem, sed etiam à canonibus expresse prohibetur, & ideo ibidem dicitur, iuramentum licite seruari non potuisse, propterea quod contra canones illicitæ pactiones infirmantur, & ideo videtur ut iuramentum non obliget in dicto casu, quando publicam tollit utilitatem, & ita etiam contra canones: alioquin videretur remanere regula, ut si possit seruari sine interitu salutis æternæ,

seruandum sit. Vnde etiam videtur dicendum, ut licet de iure ut ciuili si alienetur seruus adscriptitius fundi vel prædii, alienatio non subsistat, secundum ius ciuile, etiam quod sit iureiurando vallata, propterea quod talis alienatio propter publicam utilitatem prohibita videtur principaliter, ut puta ne cultura deseratur agrorum, ut voluit gloss. in *dicta l. 2. C. de agric. & censit. lib. 11.* Quoniam autem id à canonibus reprobatur non est, videtur talis alienatio iuramento firmari, secundum canones, cum possit seruari sine interitu salutis æternæ, & agriculturæ prouideri alteri locando. Ex his etiam inferri posse videtur ad illud, quod tradit Bartolus in *dicta l. si quis pro eo*, dum voluit, quod si fiat statutum soluendi certum quid pro sacco frumenti ei iureiurando renunciari non possit, ut *supra diximus*, nam videtur tale statutum esse seruandum, ex quo à canonibus prohibitum non reperitur per prædicta. Inferunt etiam ex prædictis ad inualiditatem iuramenti non sufficere, ut sit iuratum contra leges, sed etiam contra canones: vnde etiam voluerunt, ut paulo ante diximus, quod iuramentum præstitum super alienatione rerum, quæ ædibus affixæ sunt, licet non obliget de iure ciuili, attamen ex quo de iure canonico seruari possit, nec reperiatur à canonibus reprobatur id, de quo interponitur, seruari debeat: Nam etiã in cæteris casibus ut domui affixæ euellere licet, ut puta si extrahantur columnæ marmoreæ, ut in aliquo publico ædificio ponantur, ut habetur in *dicta l. cetera, cum ibi notatis, ff. de legat. & ideo non dicitur habere perpetuam causam prohibitionis legis super dictis rebus. Quinimo videtur iuramentum aliquid operari, ut dictum fuit ab Imola in *dicto capitulo cum contingat, in gloss. magna.* Quinimo idem Imola in eodem loco inquit prædictis non obstantibus, Legistas omnes communiter cum Bart. sentire, & ibidem etiam Ioan. de Lignano & Anchar. & Angel. in *l. si quis pro eo*, dixit quod vbi dispositio principaliter publicæ utilitati contradicit, iuramentum seruandum non est: & ideo prædictis non obstantibus videtur obtinere conclusio, de qua supra late dictum est. Præterea hanc eandem conclusionem sequutus est Abbas in *cap. ex tenore, num. tertio, extra de concessio. preben. & rursus idem Abbas in cap. dilecto, numero vigesimo primo, extra de preben. & dignit. Itidem hanc conclusionem sequitur Ioan. Maria. Riminald. in *consil. 425. numero 1. volum. 3. & Ruin. in consil. 132. num. decimo quarto, vol. quarto, autoritate Butrii & Abbatis. in dicto cap. cum venissent, extra de infirmit. quod vbiunque tertii præiudicium est separabile à præiudicio iurantis, iurans ut tale iuramentum seruare teneatur: si vero inseparabile, ut puta quia præiudicium Ecclesiæ à præiudicio prælati iurantis separari non possit, & tunc seruandum non sit, prout hanc eandem conclusionem tenet Alexand. in *l. iurisgentium. §. si paciscar, numero 3. ff. de pact. & idem dixit de alio pacto à iure communi reprobato & hanc opinionem sequitur etiam Ias. in *dicto §. si paciscar, numero tertio.* vbi inquit, illud omnino manifeste de iure communi locum habere, ex quo olim ius ciuile infringere poterat & annullare iuramentum, ut in simili patet ex *l. si inquilinos, in fin. ff. de legat. primo. & facit illud, quod voluit gloss. in l. adigere. §. quamuis ff. de iure patr.* At de iure canonico, quo quodlibet iusiurandum est, quod potest sine****

interitu salutis æternæ. d. cap. cum contingat. Vnde cum sit iuramentum quid spirituale, † & ideo leges seculares illud impedire non possint, merito ut ille. §. si paciscar, de iure canonico non procedat, dicendum videtur. De hoc nonnulla tradit Paulus Castrensis in dicto §. si paciscar. per text. in cap. 2. de pact. lib. 6. & in dicto cap. cum contingat, cum suis concordantibus. Præterea Grot. in l. stipulatio hoc modo concepta, num. 38. ff. de verborum obligationibus. & Philip. Corne. in authent. sacramenta puberum, num. 48. C. si aduers. vendit. hanc eandem conclusionem sequuntur. Vnde & ipsi quoque inferunt ad res ædibus affixas, quod vendi non possint ob id, quod eorum alienatio principaliter fauore publicæ utilitatis prohibita est, & idem tenuit Castrenf. in d. authent. sacramenta puberum, vbi Corneus quæsiuit, an illa authen. & hæc conclusio procedat de iure canonico, & inter alia ea ratione, quod perpetuam prohibitionis causam non habeat, posset fortasse dici, illud quod dicitur de ædibus affixis, ideo in dicta l. cetera, procedat: quia licet amoueantur, ex quo tamen amoræ alteri publico ædificio inferuntur, quamuis ex vna parte vrbs deturpari videatur, ex alia tamen pulchrior reddatur, quod sane animaduertendum est. Infert præterea etiam Corneus ad illud, quod supra diximus de seruis adscriptitiis. Pariter etiam infert ad statutum permittens, ut quilibet obligatus ad frumentum quandam pecuniarum summam soluere possit, prout supra diximus, tali statuto iuramentum renunciare, † & idem dicit ibidem Corne. de pacto prorogationis instantiæ. Item quod iuramentum non confirmet actum seu contractum contra publicam utilitatem, voluit etiam Bald. in l. rem maioris, num. 39. C. de rescinden. vendit.

C A P. CCCXXXV.

A R G V M E N T V M.

Iuramentum contra bonos mores nihil operatur.

S V M M A R I A.

- 1 Iuramentum non confirmat actum vel contractum à iure prohibitum ob id quod sit contra bonos mores.
- 2 Pactum de futura successione iuramento non confirmatur.
- 3 Pactum quod liberam testandi factionem inducit iuramento non confirmatur.
- 4 Turpis stipulatio iuramento non confirmatur.
- 5 Iuramentum turpiter interpositum, ut puta per vim & metum, non obligat.
- 6 Mores contra bonos quando dicatur de iure civili, & quando de iure canonico.
- 7 Mores contra bonos esse tribus modis dicitur.
- 8 Iurans non alere filios, tanquam hoc iuramentum sit contra bonos mores, non obligatur, nec tali iuramento parere tenetur. Itidem iurans Deo non obedire, vel ecclesia.
- 9 Iuramentum contra bonos mores, quando non obligat.
- 10 Iurans non reuocare testamentum, eo iuramento non ligatur.
- 11 Pactum in initum inter fratres de futura successione, et-

iam quod sit reciprocum, non valet, etiam quod sit iuratum.

- 12 Pactum contra bonos mores canonicos, quando dicitur.
- 13 Pactum inducens peccatum veniale, non valet etiam iuratum.
- 14 Statutum imponens pœnam pecuniariam pro homicidio, non valet.
- 15 Conuentio iurata, qua impeditur crimiuum animaduersio, seruanda non est.
- 16 Statutum, quo disponitur spuris relinqui posse, non valet.
- 17 Legitimandi facultas iuxta statuta Pistoriensia.
- 18 Priuilegio concesso viduis, pupillis, & aliis personis miserabilibus, renunciari non potest, etiam cum iuramento.
- 19 Clausula illa, quam ponunt actuarii in querelis viduarum dicendo, quod cum iuramento promiserunt non variare, nihil prodest.
- 20 Declaratio eorum, que habentur in l. vbi ceptum. ff. de iudic.
- 21 Officiales pupillorum permittunt lites terminari, vbi cepta sunt.

Conuenit præterea supradictis, quod iuramentum † non firmat actum, vel contractum à iure reprobatum ob id quod sit contra bonos mores, ut inquit Bart. in dicta l. si quis pro eo. ff. de fideiussor. Dixit namque in hoc casu iuramentum obligatorium non esse, ut est textus in cap. non est obligatorium, extra de regul. iur. & ideo inferunt, quod pactum de futura † successione, quo dicimus induci votum captandæ mortis, l. fina. C. de pact. iuramento non confirmetur, id quod pariter † etiam in pacto, quo libera testandi facultas impeditur, locum habere arbitrantur. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verborum obligationibus. Pariter idem de stipulatione turpi, † l. si plagii, & l. generaliter. ff. de verborum obligationibus, dicendum est. Itidem † si turpiter interpositum sit, ut puta, ut supra dicebamus, per vim, dolum aut metum. Hanc enim conclusionem, quod iuramentum non conualidet contractum, vel actum à iure commune uti contra bonos mores reprobatum, firmavit Petr. Philipp. Corne. in dicta authent. sacramenta puberum, numero quadragesimo primo, C. si aduersus vendition. & ex iis quæ ibi dixit, intulit Corne. Bartolum voluisse, ut vbiunque ius ciuile dicit aliquid esse contra bonos mores, & ideo talem actum inualidum reddat iuramentum iurantem non obligare, prout dixit in dicta l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verborum obligationibus. & in l. si quis in principio testamenti. ff. de legat. tertio, & vbi que. Hæc autem subdit Corne. procedere & locum habere, quando contractus ob bonos mores naturales reprobat, secus vero si reprobetur ex eo, quod bonis moribus ciuilibus repugnet, ut dixit etiam Abbas in dicto cap. cum contingat, colum. quarta, extra de iure iuran. Quandoquidem non quicquid est contra bonos mores de iure ciuili, dicitur contra bonos mores de iure canonico. Illud enim † contra bonos mores de iure canonico reputatur, quod ad peccatum iuducit, ut post Cynum dixit Baldus in l. si quis inquilinos. §. primo. ff. de legat. primo, & in l. pacta, que contra. C. de pact. quem ibi sequitur Castrensis, & facit optime textus in dicto §. quamuis. de iure-

de iureiuran. in sexto, & in dicto capitulo cum contingat, extra de iureiuran. tribus namque modis dicitur quid contra bonos mores. Primum secundum naturam, vel quasi, ut puta quando est contrarius naturae, vel quasi, ut puta si pater si iuret filium non alere, Deo non obedire aut Ecclesiae in spiritualibus: & in his casibus iuramentum non litere certum est, l. veluti. ff. de iureiuran. & l. venia. C. de in ius vocan. & in l. libertus, versiculo alimentorum. ff. de oper. libert. Secundo loco dicitur quid contra bonos mores de facto, ut puta quia est turpe, & tunc idem quoque, quod scilicet iuramentum non obliget, dicendum est, ut habetur in l. iurisdictionum. §. generaliter. ff. de pactis. Tertio loco censura, id est, iuris artificio: & tunc de iure civili iuramentum non subsistit, ut scilicet ratione iuramenti iuris civilis auctoritas corrumpatur. l. non dubium. C. de legibus. At de iure canonico valet ob vinculum religionis, quod sane est de iure divino, ut dixit Baldus in l. pactum, quod dotali. in octava questione. C. de collation. quem sequitur Imola in dicto capitulo, cum contingat, numero secundo, inde inferens, quod licet secundum ius civile, quid dicatur contra bonos mores, ob id tamen iuramentum non corrumpat, nisi ius quoque canonico cum illud contra bonos mores esse velit, & existimet: unde etiam infertur Bart. in dicta l. si quis pro eo, & in dicta l. si quis in principio testamenti, & in l. stipulatio hoc modo concepta, voluisse ut iurans testamentum non reuocare, tali iuramento non ligetur, reprobando Dynum, qui contrarium consulendo firmaverat. Hanc conclusionem Bart. sequitur Angel. in dicta l. si quis pro eo, in fine, & ibidem Roma & Butr. & Dom. a sancto Geminiano, & Aret. in d. cap. cum contingat, & Legistae communiter cum Bar. opinione pertranscunt, prout attestantur in d. cap. cum contingat. Iuramentum tamen in hoc casu subsistere existimant ob id, quod solummodo iuris civilis artificio contra bonos mores esse dicatur: quandoquidem turpe non est, nec contra ius naturale vel quasi. Quamuis enim contra suum iuramentum testamentum mutet, mutatio tamen illa ratione d. l. si quis in principio testamenti, permittitur, prout voluit etiam Ioannes Andr. in cap. quod semel. de reg. iur. in 6. & in addit. ad Specular. in tit. de fide instrum. in §. compendio se, versic. quid si iurauerit, & si Specul. contrarium voluerit: attamen communiter probatur, ut Ioan. ipse Andreas attestatur, prout dixit etiam Imola in dicto cap. cum contingat, in 12. carta. Iuramentum enim licet actum super quo apponitur convalidare soleat, actum tamen contra quem interponitur, inuvalidum non reddit, ut ex iis patet quae habentur in cap. fin. de procurat. lib. 6. ubi habetur, quod si quisquam procuratorem non reuocare iurauerit, si deinde reuocet, licet in perjurium incurrat, ut supra late diximus: reuocationem tamen ipsam subsistere, ut inquit Imola in d. cap. cum contingat. Praeterea hanc conclusionem, ut scilicet iuramentum contra bonos mores non liget, sequitur Matth. Afflict. in lib. feudor. in tit. quibus modis feud. amitt. in cap. i. num. 30. per text. in cap. in malis promissis. 22. quest. 4. & voluit etiam Bald. ibidem. Item eandem conclusionem sequitur etiam Nicol. Berous. in quest. 240. num. 18. volum. 1. dum loquens de pacto inito inter fratres de futura successione reciproca, & de pacto inter coniuges, ut bona ad superuentientem perueniant,

inquit iuramentum in eis appositum, ex quo est contra bonos mores, iurantes ligare non debere. d. cap. non est obligatorium. Ratio autem est, quia saltem indirecte libera testandi facultatem & supremum iudicium auferre dicuntur, ut habetur in d. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verborum obligat. & ita inquit consuluisse Paul. Castrensis. in consil. 76. super primo puncto. & latius prosequitur Berous. in loco paulo ante relato. Praeterea hanc eandem conclusionem sequitur etiam Franciscus Marci. in decisione 154. numero 27. & 28. part. 2. & etiam Roland. à Valle in consil. 98. num. 15. volum. 1. ubi vult, quod ubi iuramentum interponitur super aliquo contractu, aliave qualibet dispositione, quae sit contra bonos mores canonicos, non subsistat, per ea quae voluerunt Bald. & alii in d. l. pacta quae contra. C. de pact. & Paul. Castr. in l. si quis inquilinos. §. si quis. ff. de legat. 1. ubi dicunt ita intelligendum esse text. in c. non est obligatorium. de reg. iur. in 6. & Alexan. in consil. 21. num. 16. volum. 3. & in consil. 26. num. 13. volum. 7. & Bertram. in consil. 1. num. 15. volum. 1. & Decius in consil. 345. col. 2. & Ripa in respons. 6. col. penult. par. 3. & Curt. iun. in consil. 143. num. 36. Dicitur autem, ut praedicti concludunt, contra bonos mores canonicos, quando inde oritur peccatum, etiam quod sit veniale, ut dixit gloss. in c. si aliquid, 22. quest. 4. propterea quod licet peccato veniali quis vita aeterna non priuetur, eius tamen adsequutio, donec sit purgatum in purgatorio differt, ut dixerunt Abbas & Butr. & alii in d. cap. si vero. extra de iureiur. id quod, ut inquit ibidem Imola, adnotandum est. Et ideo dixit Bald. in l. fin. C. de pact. pactum quod inducens peccatum veniale, non valet, & id vere inquit notandum esse Felin. in d. col. 1. in fin. ad evitandum mille iuramenta: & si venialia peccata plurima sint, ut habetur in §. criminis, vigesima quinta, distinct. & afflic. in cap. primo, §. item sacramenta, num. sexagesimo quarto, in tit. de pace iuram. firmam. Plane si huiusmodi iuramentum valeret, & donationem factam a clerico concubinae validam redderet, de qua ibi loquitur Roland. à Valle materiam delinquendi & occasionem praeberet, & ideo pareret peccatum, merito valere non debet. Illud namque quod delinquendi materiam praeberet subsistere non debet. l. conuenire. ff. de pact. dotali. Unde videmus quod licet natura legis sit futuris negotiis dare formam, attamen ad futura negotia non porrigitur, sed tantummodo ad praeterita, si alioquin daretur materia delinquendi, ut voluerunt Bartol. & Bald. in l. cum lex. ff. de legibus. Facit etiam quod constitutio habitans illegitimos ad beneficia, de futuris non intelligitur, ne sit materia delinquendi, ut inquit Geminian. in cap. 1. colum. fin. versiculo quid si Episcopus, extra de filiis presb. in 6. quem sequitur Decius in capitulo cognoscentes, in secunda lectura, colum. secunda, extra de constitut. ibi idem dicit de constitutione & statuto. Et idem voluit etiam Ruinus in consil. 79. numero septimo, volum. primo, & in consil. 138. num. 18. volum. 5. & Abbas & alii in cap. fin. extra de consuetud. & recentiores in rubr. de homicid. ubi dicunt, quod statutum imponens poenam poenitentiarum pro homicidio, non valet, nec tenet, ex quo eo delinquendi occasio praestat. Et hanc esse communem opinionem fatetur Decius in dicta cap. cognoscentes, colum. 1. & in materia iuramenti ita ferunt Bald. in cap. primo, §. item sacramenta, in titulo de pace iuram. firmam. & Roman. in consil. 466. colum. secunda.

secunda, num. 3. vbi inquit iuratam conuentionem
 15 † qua criminis committendi animaduersione impeditur tanquam delinquendi occasionem præstantem seruandam non esse. *cap. quemadmodum. §. illud. in gloss. in verb. crimine. extra de iureiurand. & idem voluit Ruin. in consil. 70. num. 9. vol. 3. & in consil. 179. vol. 1.* Vbi inquit non valere statutum † disponens spuris relinqui posse, tanquam huiusmodi statutum bonis moribus repugnet, prout de hoc extat statutum Pistorii sub rubric. 101. quo disponitur dicere vnicuique filios legitimos & naturales non habenti filiis suis naturalibus legata relinquere, in quibus succedere possint. Dicitur enim in eo statuto licere vnicuique de ciuitate vel districtu Pistorii non habenti filios legitimos & naturales masculos vel fœminas, nec fratres germanos de patrimonio, nec nepotes ex fratribus germanis vel filiis legitimis in sua vltima voluntate legare seu relinquere bona seu de bonis filio vel filia, si habuerit, naturali spurio vel spuria vel qualitercunque quæsito & non legitimo, nec naturali, & quod ei dimisit vel reliquerit valeat, & teneat, & ab intestato possit succedere, non obstantibus aliquibus de prædictis in tertia parte bonorum dicti sui patris siue vnus vel vna sit, siue plures, non obstante aliquo iure ciuili nouo vel veteri, & specialiter authentic. licet. *C. de naturalibus liber. super l. humanitatis. quod est extractum de corpore iuris in Authentic. quibus modis natur. efficitur.* Si vero aliqua ex prædictis personis extiterit, possit pater filio vel filia naturali vel spurio vel qualitercunque quæsito relinquere vel legare vsque in quartam partem bonorum, quæ ab intestato eidem contingerent, si esset filius legitimus & naturalis. Et quod qui solitus sit legitimare † & habeat auctoritatem legitimandi, sufficiat eam probare per publicam vocem & famam: nullus tamen possit legitimari, nisi interuenerit expressus consensus patris, sicut nec etiam valet pactum iuratum, & in terminis nostris quod huiusmodi donatio non confirmetur iuramento voluit Ripa in *l. miles. in princip. colum. final. ff. de re iudica. & Aymon Crauet. in consilio vigesimo secundo per totum. & Capiti in decisione centesima secunda. in fin.* & quod huiusmodi donatio præbeat materiam delinquendi satis ex eo patet, quod aperit viam clericis facilius inueniendi concubinas; Solent namque huiusmodi mulieres impudica obfuturum quæstum corpora sua subicere, *l. 4. §. sed quod meretricii. ff. de condition. ob turp. caus. & l. palam. ff. de ritu nupt.* quæ quidem non ita subicerent, si matrem & pecunias non consequerentur, ut inquit Aymon Crauet. in consil. 229. colum. 12. Præterea hanc conclusionem, quod iuramentum non confirmet actum vel contractum, qui bonis moribus repugnant, tenuit etiam Tiraquel. in *tit. de iure primogen. quest. 7.* & idem dixit Prosper Carauita in suis commentariis super Ritu magna Curia, *Ritu 231. num. 7.* & deo ibidem, num. 3. ad priuilegiatos inferre electionis fori, si alibi conueniatur, & consentiat, & deinde post litem contestatam forum eligere vult, & remitti petit ad forum electum: an possit, & inquit Afflict. in consil. regni, in verbo, *statuimus. vt magna. in 7. notab. quest. 5. num. 12.* hanc questionem mouere, & decidendo inquit non posse, si fortasse per errorem talis declinatoria exceptio omissa sit, & id per ea quæ notat Alexand.

in *l. si per errorem. num. 6. versic. vltimo limita. ff. de iurisdiction. om. iudic.* Verum subdit Crauet. quod Afflict. id dixerit valde mirari, propterea quod concessio priuilegio † viduis, pupillis, & aliis hoc genus, tali priuilegio renunciari non potest, ut dixit gloss. & eam sequitur Bald. in *l. vnica. C. quando imper. & Felin. in d. cap. si diligenti. in versic. tertium correlarium. num. 16. extra de foro competen. & Barbat. in consil. 64. scribitur. colum. 3. vol. 4. & Petrus Rebuffus in comment. constitut. Franc. in tract. de sentent. provision. art. 3. gloss. fin. in fin. Ratio autem, ut ipsi dicunt, ea est, quia huiusmodi priuilegium miserationis intuitu concessum dicitur. Vnde si ei renunciari posset, misericordia tolleretur: quod quidem contra bonos mores omnino esset, ut inquit etiam Alex. in consil. 122. viso, num. 14. & in consil. 126. viso, in fin. vol. 2. vnde etiam consequitur, ut licet cum iuramento promittatur ab eo foro non variare, non obstante text. in *d. cap. quamuis. de pacilib. 6.* tale iuramentum uti contra bonos mores præstitum non obliget, *d. cap. non est obligatorium. vbi gloss. & in specie per illum text. limitat d. cap. quamuis.* Vnde in hac conclusione inquit ibidem Crauetta etiam post litem contestatam, & conclusum in causa, huiusmodi priuilegiatos sibi forum eligere posse, & variare ab eo cui consenserant, etiam quod iurauerint, ut firmavit etiam Neuzan. in tract. silua nuptial. lib. 6. num. 38. vbi inquit vidisse post causam appunctatam viduam petere posse, ac etiam remissam fuisse, & ideo inquit illud quod dixit Alex. procedere posse in aliis. quam in his: at animaduertendum Alex. ibi de viduis & pupillis non loqui, prout dixit Afflict. quod videtur notandum.*

Hæc conclusio limitatur, nisi cum priuilegiato sit coniunctus non priuilegiatus, propterea quod tunc ratione connexitatis coram primo iudice causa terminari debet, ut inquit notabiliter Aret. in consil. 83. quia multa, col. 4. num. 7. versic. vltimo dicebam. licet Neuzan. in d. silua nuptiali dicat id sibi satis durum videri, & ex prædictis inquit Carauita notandum esse, † illam clausulam quam aduarii
 19 apponere solent in querelis viduarum dicendo, *eum iuramento promississe non variare*, in nihilo prodesse. Hæc etiam præterea adnotanda sunt ad declarationem eorum, quæ habentur in *l. vbi ceptum. ff. de iudic.* Nec non etiam pro magistratu DD. officialium pupillorum, qui legem illam obseruat, & ideo in eo foro obseruatur, ut licet eorum forus sit forus prædictorum magistratum DD. officialium: † tamen si pupilli antequam sub eorum
 20 cura redacti sint, iudicium alibi coeperint debet ibi petici & terminari, vbi ceptum est; & ideo quod in foro prædictorum dominorum non retrahitur ad iudicia iam cepta, quod videtur contra eorum priuilegium: nisi fortasse dicamus quod ex quo à principio illi foro subiecti non sunt, & ideo ea priuilegia non sint consequuti, sed tunc consequantur, cum sub eorum cura esse incipiunt, quod fortasse aliter obseruatur in Regno Neapolitano, vbi fortasse deputatus est forus omnibus pupillis & viduis. Hanc præterea conclusionem sequitur Christoph. de Castello. in cap. 24. num. 47. licet inde inferat ad insinuationem & contra supra relata concludat, ut iuramentum insinuationem, non suppleat. Item hanc conclusionem, ut iuramentum non subsistat contra bonos mores naturales, tenet Guil. Benedict.

mediet. in *quest. de episcop. numero 8. & 9. in tertia parte.* vbi etiam vult, quod licet summus Pontifex multum possit contra bonos mores ciuiles, nihil tamen possit contra naturales, vt *ibi late ipse pertractat.* & hanc conclusionem sequitur etiam Paris. in *consil. 69. num. 27. volum. 3. & Alciat. in consil. 135. num. 8.* Firmavit etiam hanc conclusionem Corn. in *consil. 294. num. 5. volum. 4.* licet loquatur de bonis moribus naturalibus, & contra illos teneat iusiurandum non subsistere, sed tantummodo procedere & locum habere contra bonos mores ciuiles, & sic valet illos contractus, qui iuris ciuilibus artificio contra bonos mores dicuntur, vt *ibidem latius per eum.* Et hanc conclusionem sequitur iterum Corn. in *consil. 104. num. 3. vol. 2. & in consil. 60. num. eod. 3. vol. 2.* & inquit tunc dici contra bonos mores, quando impediatur liberam testandi facultatem, propterea quod neque pactum, nec stipulatio liberam testandi factionem impediens vt tanquam bonos mores valet. *dicta l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verborum obligationibus.* & iterum inquit *ibidem, num. 4.* bonos mores aliter accipi de iure canonico, aliter vero de iure ciuili. De iure enim canonico contra bonos mores dicitur iuramentum, vbicunque sine dispendio salutis æternæ seruari potest. *d. c. cum contingat, in fin. & d. cap. quamuis, eod. tit. lib. 6.* Præterea hanc eandem conclusionem, vt iuramentum contra bonos mores præstitum operetur, nec valeat, voluit etiam Socin. iun. in *consil. 89. num. 33. vol. 3. vbi num. 32.* tenere videtur, huiusmodi iuramentum impedire ne possit reuocari, & iterum eandem conclusionem sequutus est Socin. iun. in *consil. 8. num. 12. vol. 4.* vbi infert ad insinuationem, & vult vt eam non tollat tanquam sit tale iuramentum contra bonos mores. Et rursus eandem conclusionem sequutus est Socin. iun. in *consil. 143. num. 3. vol. 1. vbi nu. 36.* inquit de iure canonico in tali materia, quod seruari debeat, & non dicatur aliquid contra bonos mores, nisi vbi si obseruetur inducit peccatum, & ideo vergit in dispendium salutis æternæ, vt voluit Bald. in *l. pacta qua contra. C. de pact. vbi etiam Castrens. tradit.*

Item hanc conclusionem sequitur Maria. Socin. senior in *cap. si diligenti, num. 22. extra de foro competenti.* Vbi expresse inquit iuramentum nunquam contra bonos mores diuinos aut naturales aut publicos ad publicam vtilitatem introductos quicquam operari, vt *ibi latius per eum.* Eandem conclusionem sequitur Decius in *consil. 432. num. 15. par. 3.* & hanc quoque opinionem sequitur Curt. iun. in *consil. 98. num. 3.* Vbi loquitur de quodam pacto inter nonnullos facto de alicuius hereditate inter se diuidenda, & inquit quod huiusmodi pactum, quia est contra bonos mores, non subsistit, nisi illa vel ille consentiat, de cuius hereditate tractatur & in eadem voluntate persistat vsque ad mortem. Et hæc conclusio adeo vera est, vt procedat etiam si interuenierit iuramentum, prout concludunt communiter Doctores in *l. fin. C. de pact.* & ratio est, quia talis conuentio est contra bonos mores, & inducit votum captandæ mortis, & ideo succedit dispositio *cap non est obligatorium, de regulis iuris. in 6.* Item hanc conclusionem quod iuramentum contra bonos mores non subsistat, firmavit iterum Augustin. Berous in *consil. 164. num. 15. vol. 2.* & loquitur de datione facta à patre filio spurio. & *num. 8. versic.*

secundo respondeo, inquit spurium esse incapacem non culpa sua, sed vitio alieno, & ideo eo modo patrem puniri de suo delicto & luxuria. *l. fin. C. de natur. liber. ac etiam vt homines ab huiusmodi vitio retrahantur, alioquin si passim ad libitum homines spurii relinquere possent, ad peccandum inuitarentur, quod sane minime permittendum est, argumento l. humanitatis, & l. fin. & l. in legem, vbi est optimus textus. C. de natural. liber. & ideo inquit huiusmodi iusiurandum, quo spurii ad percipiendum bona paterna habilitarentur, peccati nutritium esse, & ex consequenti contra bonos mores non solum ciuiles, *authent. ex amplexu. & s. fin. Institut. quibus modis natur. officia. sui.* sed etiam contra bonos mores canonicos, quo iure spurii relinquunt ultra alimenta non potest, nec paterna successio deferri. *cap. per venerabilem, in fin. extra qui filii sunt legit.* Vnde inquit, videmus quod statuta, quibus spurii ad successionem paternam regulariter vocantur, vt peccati nutritia, vt supra etiam vidimus & contra bonos mores non valere, vt late dixit Bart. in *l. testamenti. & ibi etiam Castrens. Alexand. & alii. ff. de testam. & licet Bald. in hoc variauerit: at tamen Doct. alii, vt non valeant, communiter tenent, vt dixit & voluit Ancharan. in *cap. 1. versic. ad idem, extra de constitut. & ideo num. 15.* inquit, quod cum tale iusiurandum sit contra bonos mores, & saltem per indirectum peccati nutritium, merito non valet, nec iuramentum ad obseruantiam obligat. *dicto cap. cum contingat, & ibi tradunt communiter scribentes, extra de iure iurando. & tradunt recentiores Perusini in dicta authent. sacramenta puerum. C. si aduersus venditionem.* ita tale iuramentum non subsistit, vt absolutio seu relaxatio ab eo necessaria non sit, cum canon & lex absoluant atque relaxent, vt in *dictis iuribus habetur, & in capitulo si vero, vbi gloss. & scribentes, vbi etiam latius tradit Berous.* Præterea hanc conclusionem firmat iterum Angel. Arct. in *§. æque, num. sexto, cum sequentibus, Institut. de exception. quærendo pro declaratione rei propositæ,* quando iuramentum contra leges vel bonos mores dicatur, inquit Bald. in *d. l. si quis inquilinos. §. fin.* dixisse, id tunc esse cum in iure expressum reperitur: ipse vero, secundum Doct. in *d. cap. cum contingat,* inquit contra leges dici vel bonos mores, & ideo obseruandum non esse, vt habetur in *d. cap. non est obligatorium,* quando quis illud obseruando in peccatum incideret, vt notatur in *dicto cap. quamuis, de pact. in 6.* Et ideo eandem opinionem quod in eodem casu huiusmodi iuramentum non valeat, nec obliget, habetur in *dicto cap. non est obligatorium, de regulis iuris, lib. 6. & Alberic. in l. non dubium, numero 9. C. de legibus.* & eandem opinionem iterum firmat Albericus in *l. si quis in princip. testamenti, num. 8. ff. de legat. 3.* & hanc conclusionem sequitur etiam Bald. nouel. in *tractatu de dote, in sexta parte, privilegio. 21. num. decimoquinto. & ideo ibidem, num. 16.* infert ad pactum de futura successione, vt paulo ante diximus, & ideo iuramento non confirmatur, vt dixit etiam Roman. in *l. qui superstitus. ff. de acquirenda heredit. & in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verborum obligationibus.* & sequuntur communiter Canonistæ, vt inquit Butrius in *dicto capit. cum contingat,* vbi etiam Imola, in primo casu secundi membri principalis de effectu iuramenti, in quantum repugnat iuri. Item hanc eandem conclusionem sequitur**

quitur Paul. Castrenf. in d. l. si quis inquilinos. §. si quis scripserit, num. 4. ff. de legat. 1. & eandem opinionem tenet iterum Abbas Panormit. in cap. donatio, numero nono, extra de donatione inter virum & uxorem. vbi inquit de bonis moribus naturalibus intelligendum esse, non autem ciuilibus, propterea quod quodlibet iusturandum contra legem, contra bonos mores ciuiles dici potest: quandoquidem quælibet lex in bonis moribus ciuilibus fundata est. cap. erit autem lex, distinct. 4. videmus tamen iuramentum contra leges præstitum subsistere, vt supra diximus, & habetur in d. cap. cum contingat, & in d. cap. debitores, extra de iureiuran. Rursus eandem opinionem tenuit Abbas in cap. significauit, num. 5. extra de eo, qui duxit in matrim. quam polluit per adulter. Eiusdem quoque conditionis est pactum illud, quo matrimon. liber. auferitur. l. Titia, in princ. ff. de verborum obligationibus. Item eandem opinionem tenet Alexand. in l. pacta, quæ contra, num. 2. C. de pact. & Afflict. in cap. vnico. §. item sacramenta, numero 50. in tit. de pace iuramen. firmam. in feud. lib. 3. & Ias. in dicta l. pacta, quæ contra, numero 4. Et iterum Ias. in dicta lex parte. §. mulier, num. 5. ff. de verborum obligation. vbi inquit de iure communi dici iuramentum esse contra bonos mores, quicquid improbum est & inhonestum, & si de iure canonico illud tantum inhonestum dicatur, quod peccatum inducit, secundum Bald. in dicta l. pacta, quæ contra, in 2. notabili. C. de pact. & in l. pactum, quod dotali, in questione decimanoa, C. de collation. & in l. non dubium, in 17. opposition. C. de legibus. & notatur in rubric. C. de condition. ob turp. caus. & in cap. 1. §. item sacramenta, in tit. de pace iuramen. firmam. Vnde de Ias. in d. l. ex ea parte. §. mulier, num. 7. ff. de verbor. obligat. notat ex eo text. quod vbiunque aliquid fit contra bonos mores, potest ad eum cohibendum pœna imponi: & ideo dicunt Doctores ibi esse casam, quod cum quidam ita esset & pronus ad ludendum, vt seipsum continere non posset, promisit cuidam amico suo quod non luderet, & casu quo luderet, sumam quandam pecuniarum ei pœnæ nomine daret: & dicunt huiusmodi promissionem valere, quia est iusta bonorum morum conseruandorum causa, vt est text. in d. l. ex ea parte. §. mulier. est namque satis apta cautela ad retrahendos homines à ludo: nam ob promissionem talis pœnæ, quæ valida est, & exigibilis, per illum text. facile quis ob huiusmodi ludendum auiditatem & inclinationem ludendive habitum huiusmodi cautela retrahi poterit.

Ego aliquando ea usus sum: nam cum olim studiorum meorum causa, & præsertim conarum literarum, me rus conferrem, accidit vt diebus festis aliquid ad ludendum inter seipsum accederent, inter quos erat quidam cœmentarius, seu faber murrarius, cum illuc ludendi gratia conueniret, qui ita ludo deditus erat, vt nihil aliud die noctuque cogitaret. Ego cum vidērem hominem deperditum huiusmodi ludendi cupiditate, vt eum ab huiusmodi miseria pro viribus reuocarem (erat namque satis familiaris domus nostræ & amicus) cum eo coram aliis qui ad ludendum illuc se contulerant conueni, vt vbiunque luderet, daret mihi sextarium frumenti, chirographum obligationis conscripsit presbyter parochiæ, Ser Hercules, siue Don Hercules nomine: sed quia deinde ad legendum in studio Pisano recessi, licet millies lascrit: nihil tamen

ab eo recepi, & præsertim quia intatio mea fuit, vt eum hominem ad amicum meum ita ad ludendum deditum ac pronum ab ipso ludo reuocarem ac retraherem. Præterea eandem conclusionem tenuit etiam Hieron. Butigella in d. l. stipulatio hoc modo cōcepta, num. 24. ff. de verborum obligationib. & Ioan. Annibal in l. nemo potest, num. 550. & 552. vbi infert ad præscriptionem, & vult vt iuramento præscriptio tollatur ea ratione, quod ad lites dirimendas reperta sit. l. fina. ff. pro socio. quandoquidem si iuramento tollerentur lites & controuersiæ nedum non dirimerentur & tollerentur, quæ quidem sunt contra bonos mores. l. si usufructuarius, in fine, cum l. sequenti, ff. de usufruct. quinimo multiplicarentur. Et pariter Ioannes Annibal in d. l. nemo potest, num. 480. inquit Bartol. in verfic. quarit Dynus, nunquid pactum, & c. notare pacto præscriptioni futuræ renunciari non posse, vt voluerunt Bald. Oldrad. & Cynus in l. centurio ff. de vulg. & pupill. & iterum Baldus in l. fin. §. fin. ff. de tempor. appellat. & Raphael in d. l. nemo potest. & Alexand. Aret. & Abbas in rub. extra de præscript. & Roman. in consil. 101. pro decisione præsentis consultationis cum aliis de quibus per Alexand. in d. l. nemo potest. vbi Ias. hanc conclusionem esse attestatur. Præterea hanc eandem conclusionem sequitur Angel. Perusin. in l. iurisdictionum. §. sed generaliter, num. 2. ff. de pact. & eandem conclusionem sequitur Anton. de Petrut. in l. 1. num. 30. ff. de iureiuran. distinguendo, vt supra diximus, inter bonos mores naturales seu canonicos & ciuiles eadem ratione, de qua supra diximus. Et infert ipse ad scholarem quendam clericum minorem & filium familias in studio Bononiensi degentem, qui iurauerat non exire Bononia, vel eius districtu, nisi prius contractum debitum soluisset: si fortasse accidat, vt à patre vel Episcopo sub pœna excommunicationis ad diem certam & pœna licentiam non tamen obtenta à creditore ad patrem, vel Episcopum reuertatur, an in perituriū incidat, & tenet, vt non incidat, vt ibidem latius per eum, & supra etiam diximus ea ratione, quod reuerentia, quæ patri à filio debetur, & præsertim familias à iure prouenit diuino, naturali, & positiuo: vnde est etiam illud quod in l. veteri, Honora patrem & matrem: & in l. ciuili dicitur, Parenti & patriarendum esse. l. 2. ff. de iustitia & iure. Quam autem potestatem habeat pater in filium familias; colligitur ex libris C. & ff. ex libris Institutionum. & ff. videlicet ex tit. de patr. potestat. & ex tit. de his, qui sunt sui, vel alieni iur. & ex libris C. ex tit. de bon. libert. per totum, & ex l. vnica. C. de emendat. propinq. ac etiam ex c. duo ista. 23. quest. 10. & ex §. so. i. modo. 45. distinct. cum similib. & ex cap. cum quidam, in 2. responso, extra de iureiuran. & late diximus in l. ff. de relig. & sumpt. fun. vbi diximus patres in summa fame filios, vt ex eorum pretio nutriantur, vendere posse. Vnde præsupposito filium familias multiplici lege patri obligatum esse, & parere omnino debere, eadem quoque ratione, vt ornis obligatio cum iuramento vel sine facta à filio familias saluo patrio iure, ira vt paternæ obligationi non præiudicetur, dicendum est. Nam inter alias condiciones, quas continet iuramentum, illa sane potior est, vt semper ius alterius saluum intelligatur. d. cap. cum contingat, & cap. quanto. & cap. veniens, extra de iureiur. Nec ob stare dicendum videtur, quod primæ obligationi iuramentum non accesserit, secundæ vero accesserit.

accesserit, propterea quod obligatio, de qua loquimur, in casu proposito sine peccato mortali consideratur, & ideo si infringi non potest, mirum non est. Quo fit ut iuramentum appositum non subsistat, ex quo ad peccandum inducitur, ut habetur in d. c. *quant.* prout voluit etiam Hostien. in d. c. *veniens* & Innoc. in c. *sicut literis*, in fin. extra de sponsalib. Hinc quoque est, ut filius familias sine consensu patris, excepto tamen religionis, vouere non possit, l. 2. ff. de pollicita. & id etiam, quod iuramentum accesserit, ita ut patria potestas dissoluatur, & id procedit etiam cum iuramento, c. *pueri*, & c. *paruuli*. 22. *quest.* 5. & c. *tribus*. 22. q. 3. & licet prædicti canones relati de impuberibus loqui videantur, idem tamen de puberibus dicendum est: quandoquidem in puberibus ætas ipsa attenditur, & ea est quæ obligat in impuberibus patria potestas, ut notant Innoce. & Hostien. in c. *scriptura*, extra de voto. & notatur in cap. *mulier*, in glos. penult. & fin. 22. *quest.* 2. & id ex eo procedit, quia filius factio suo, ut infra late dicetur, patri alterare, aut minuere obligationem non potest, cū tot legibus teneatur: Nam licet filius familias iniuriam sibi illatam remittere possit, actioni tamen patri competenti præiudicare non potest, l. *prima*, §. *vsque adeo*. ff. de iniur. & l. *persona*, ff. de pact. Quinimo etiam iuxta sententiam Hostiensis filius familias, qui incurrit in cap. *si quis suadente diabolo*, non tenetur intimare curia, ut ipse adnotat in c. *mulieres extra de senten. excomm.* & id etiam locum habet in seruis, mulieribus & aliis alieno iure subiectis, ut habetur in c. *relatum*, eodem tit. & in c. *mulier*. 32. *questio*. 7. & in c. *manifestum*, 33. *questio*. 5. cum similibus. & ad hoc facit etiam illud, quod notat Hostien. in c. *indecorum*, extra de etate & qualitat. ubi tractatur, an faceret ordo liberet à patria potestate. id quod ea potissimum ratione procedit quia secūda obligatio priori præiudicare non potest, sed de hoc infra late suo loco dicetur. Et ideo licet quatenus in se est, iuramentum obseruare teneatur, ex quo sine dispendio salutis æternæ seruari potest, d. c. *si vero*, extra de iureiuran. Nec sit verisimile, quod filius vlla ex parte debito paterno præiudicare voluerit, cum nec præiudicare ei possit: merito nec in generali obligatione id cogitasse dicendum est, c. *veniens extra de iureiura cum vulgaribus*, prout optime declarat Hostien. in cap. *quemadmodum*, versic. 8. & versic. 15. & in c. *veniens*, & in c. *cum contingat*, extra de iureiuran. & in c. 2. eod. tit. & in c. 2. de pact. lib. 6. Et si fortasse opponatur, quod pater dando ei licentiam eundi ad studium, videatur omnia concessisse, sine quibus filius in studio commode esse potest: & ideo filius ipse familias fortasse absque tali iuramento pecuniam mutuo non reperisset, ut in simili videtur tex. in d. c. *ex parte*, extra de accusatio. & in l. *si longius*. ff. de iudic. dupliciter respondet Federic. Primum sibi filium ad libitum reuocare non licere, propterea quod videtur in genere concessisse ea, quæ verisimilia sunt, & non valde ardua, nec sibi præiudicantia, iuribus supra deductis, ut est etiam tex. in cnp. 2. de procur. in clemen.

Subdit tamen, patrem peccare filium reuocando, etsi filius parendo non peccet, argumento eorum, quæ dicuntur de vxore & monacho, qui licentiam habuit aliquid faciendi, c. *monasterium*. 23. *questio*. 5. & facit illud, quod notat Ioan. And. in cap. 1. de testib. in clemen. Præterea, quod hic scholaris à per-

iurio ob iussa episcopi excusetur, ita ostenditur: si enim iussus paternus eum excuset, ut ex supra deductis manifeste apparet, utique multo magis sui iudicis iussus eum excusare debet: quandoquidem valde plus potest episcopus illum in suum subditum exercere, dum est subditus, quam pater in filium, cum iudicium in inuitum reddatur, ca. 1. extra de iudic. cum similibus. ac etiam quia in obediendo maior potestas præponitur, c. *que contra*, 8. *distin.* ac etiam quia obligatio filii ad patrem est extraiudicialis. l. *qui iurisdictioni*. ff. de iurisdi. om. iudic. Vnde & filius in iudicialibus maior est patre & filio, & iudici pater obtemperare debet, nec tunc subest illi filius. l. *ille à quo*, in si. ff. ad Trebel. & l. *nanque*, cum similibus. eod. tit. & si quo ad debitum naturale, pater teneatur. Facit etiam ad hoc illud, quod notatur in c. *ad hoc*, 30. *dist.* nam in iuramento, ut supra diximus, intelligitur exceptum ius superioris, & non solum summi Pontificis, sed cuiuslibet alterius superioris, d. c. *veniens*, extra de iureiuran. ubi tradit etiam Hostien. & infra de hoc latius suo loco dicemus. & ibidem etiam latius prosequitur Federic. Plautus in Trinummo.

Pater adsum, impera quod vis: neque tibi ero in morâ,
neque latebo

Si me abs tuo

Conspectu occultabo

Terentius in Andria:

Neque istic, neque alibi vsq; erit in me morâ.

Plautus in Trinummo:

Feceris par tuis ceteris factis, & patrem

Tuum si percoles per pictasem nolo ego cum improbis te viris

Gnate mi, neque in via, neque in foro vllum sermonem

Exequi

Terentius in Andria.

Fac ut te decet

Cum istoc quod postulo impetro cum gratia

Plautus in Stichus.

Certum ne est, neutrum vestrarum persequi.

Imperium patris?

Prosequimur: nam quo dedisti, nuptum abire nolumus.

Curate igitur familiarem, ut proteftis optime

Nunc placet, cum recte monstras, nunc tibi

Auscultabimus

Olympius Nemesianus ecloga prima

Et parere decet iussis, & grata iubentur.

Mart. lib. 1. Epigram.

Laferat ingrato leo perfidus ore magistrum;

Ausus tam notas contaminare manus.

Sed dignas tanto persoluit crimine penas,

Et qui non tulerat verbera, tela tulit.

Ouidius lib. 1. de arte amandi.

Phyllirides puerum cithara præfecit Achillens;

Atque animos molli contudit arte feros;

Qui toties socios, toties exterruit hostes,

Creditur annosum pertimuisse senem;

Quas Hector sensurus erat, poscente magistrus

Verberibus iussas præbuit ille manus.

Redeundo modo ad ea, vnde diuertimus, quod scilicet iuramentum contra bonos mores præstitum nihil operetur, idem quoque firmat Ioan. Pet. Ferrarius in sua præctica Papiensi, in rub. formul. libel. super petiitio. restit. in integ. in versic. tunc iurauit numero septimo. ubi inquit de hoc exempla plura

adduci posse, ut puta in pacto affirmatiue de succedendo concepto: quia ut supra diximus, inducitur votum captandæ mortis. Item in alio de quo in leg. fin. C. de pact. & in capit. ne captanda extra de preben. Ac etiam in pacto, quo libera testandi facultas auferatur, de quo habetur in d. l. stipulatio hoc modo concepta, vbi tradit Bar. ff. de verb. oblig.

Nec non etiam in pacto, quo matrimonii libera facultas ac voluntas auferatur ut habetur in d. l. Titia. eodem tit. ff. de verb. obligat. Idem in omni turpi & inhonesta conuentione. quæ est, vbi quid deditur turpiter in obligatione, ut notatur in l. generaliter. & in l. si plagij. ff. de verborum obligat. in quibus sane casibus & similibus, si huiusmodi iuramentum apponatur, nullum omnino est, nulliusue effectus, ut satis late voluit Dynus in d. ca. non est obligatorium, de reg. iur. in 6.

Vnde subdit ibidem Ferrarius hanc quæstio. quam inquit Dyn. publice disputasse. Quidam testator filium suum emancipatum præterit extra neo instituto, & in ipso iuramento iuravit illum nõ reuocare, & deinde aliud condidit, in quo filium illum suum hæredem instituit: & ideo quærebatur, an secundum testamentum valeat, non obstante prædicto iuramento. In qua dubitatione ita distinguebat, ut infra suo loco dicet ur.

Accedat prædictis illud quod dixit Maynerius in l. in ambiguis. n. 152. ff. de reg. iur. dum vult, ut ex quo pater filiam, etiam quod sit emancipata, dotare teneatur. l. fin. C. de dot. promiss. prout post Cynum voluit etiam Salyc. in auth. sed quamuis, C. de rei vxor. actio. qui dicunt non subsistere pactum de filia non dotanda etiam iuratum, arguendo de alimentis ad dotem, ut inquit Ludou. Roman. in l. i. ff. sol. mat. propterea quod non obstante tali pacto ita concepto à filio emancipato cum patre suo, ut aliquo ei dato non teneatur deinde ei alimenta præstare: attamen filius si egeat, ea nihilominus petere potest, cum huiusmodi pactum sit contra ius naturale, & ideo non subsistat. l. ius agnationis C. de pac. prout etiam inquit firmare Speculatorem in §. i. versic. sed pone, quidam emancipauit, in §. i. qui fil. sint legit. & tradit Bart. in l. si quis à liberis, §. parens quamuis, ff. de liber. agnoscend.

Quinimmo, ut inquit item Ludou. Roman. etiam cum iuramento tale pactum non subsistit, & ad hoc adducit tex. in c. cum quidam, in §. extra de iureiuran. Ad cautelam tamen inquit petendam & concedendam esse absolutionem à iuramento, ut inquit ibi gloss. Ioan. And. Imola, & Panorm. Et ratio est, quia huiusmodi iuramentum, vinculum iniquitatis esse non debet, ut habetur in ca. quanto, eodem titu. & in c. inter cetera. 22. q. 4. Plane valde iniquum esset, si eo iuramento filiorum educatio impediretur, cum sit de iure naturali, c. ius naturale, distin. 1. merito idem quoque de filiarum dotatione dicendum est, cum ex iure naturali & æquitate procedat. l. eas, ff. de capit. diminutio. ius nanque naturale ut supra dictum est, pacto non remittitur, d. l. ius agnationis, & l. neque pignus, §. priuatorum, ff. de regul. iur. & Instit. de iur. natural. gent. & ciui. in princip. & l. fin. §. ipsum autem ff. de bonis, qua liber. & faciunt ea, qua tradit Bartol. & Doct. in leg. alia. §. eleganter, vbi etiam Doct. sequuntur ff. soluto matrim.

Contra prædicta tamen videtur facere illud, quod dixit Tiraquell. in præfatione l. si vnquam, numero centesimo quadragesimo primo, C. de reuocan. donat. dum inquit, quod quamuis alimentis futuris ex testamento debitis simpliciter sine decreto Prætoris renunciari non possit, nec de illis transigi. l. cum hi, in princip. ff. de transactio & l. de alimentis, Cod. eod. potest tamen id fieri cum iuramento, ut dixit Barto. in l. si pro eo. colum. final. versic. Decimo prohibetur, ff. de fideiuss. & Butrius in dicto capit. cum contingat, extra de iureiuran. vbi voluit etiam Imol. in 10. membro, in prin. & Panormit. in columna penult. extra de iureiuran. & Petr. de Anchar. in capit. accessorium, colum. septima, de regul. iur. libr. 6. & Decius in dicta l. de alimentis, colum. vlt. versic. extra. gloss. verum idem Tiraquel ibidem, num. 156. inquit contrarium sensisse Specu. & Ioan. And. in addit. in §. primo, versic. sed pone, quidam in titul. qui fil. sint legit. & Bartol. sibi in hoc contrarius, in leg. cum hi ante finem, ff. de transactio. & Bald. in dicta leg. pactum, quod dotali, numero 22. & in eadem fin. quæstio. Cod. de collat. & in d. cap. cum contingat, colum. 2. versic. Item si diuertat, extra de iureiuran. & obscure Alberic. in dicta l. de alimentis in fine, Cod. de transactio. & sic Tiraquellus hanc nostram conclusionem confirmare videtur.

Verum redeundo ad ea (quæ supra diximus) Curt. iunior in l. de quæstione, numero 56. & 57. pariter vult, ut iuramentum non conualider dispositionem, quæ liberam impedit testandi facultationem, ut dixit etiam Bart. in d. l. stipulatio hoc modo concepta, & cum eo inquit alios pertransire, ff. de verborum obligat. & tradidit etiam Corn. in consilio 6. prima facie, colum. 2. volum. 2. & rursus idem voluit Curt. iun. in consi. 25. num. 5. volum. 1.

Præterea August. Berous in consi. 164. num. 9. vol. 2. de spurio loquens, vult ut iuramentum cum pacem reddere nõ possit, ex quo incapax est, ut supra latius diximus. Idem quod alimentis etiam cū iuramento renunciari non possit, voluit Ioa. Crot. in d. l. stipulatio hoc modo concepta, num. 38. ff. de verbor. oblig. id quod de alimentis futuris, non autem præteritis intelligendum est: Futuris nanque etiam cū iuramento renunciari non potest, ut inquit Bald. in l. pactum, in quæst. fin. C. de collat. & Barto. in d. l. cum hi, in fine, princip. ff. de transact. & Fulgos. in leg. qui finem, in princip. ff. de transact. per illum tex. licet idem Barto. sibi contrarius aliter teneat in l. si quis pro eo, in fin. ff. de fideiuss. & Imola in dicto capit. cum contingat, in penult. car. extra de iureiuran. & in l. de alimentis, colum. 2. versic. nunquid autem, Cod. de transact. & quod alimentis futuris renunciari non possit, tradit etiam Barth. Brixien. in suis quæstionibus venerealibus, in tit. de simon. quæstio. 73. numero 3. fol. 73. in 2. volum. tract. & rursus Barto. in l. cum hi, §. eam transactionem, ff. de transact. & Paul. Castren. ibidem, numero quinto. vbi extendit etiam ad ea, quæ pertinent ad alimenta, & sunt pars ipsorum, tamen Alberic. ibidem, super alimentis tunc transigi posse arbitrat, cum melior non autem peior conditio sit, vbi idem dicunt Baldus & Ange. & Raphael Fulgos. & Iaf. numero primo, & Bald. in l. pactum, C. de collatio, vbi distinguendo inquit, maxime in alimentis in vltima voluntate relictis locum habere.

Rursus idem dixit Fulgos. in dicta l. qui fidem, numero primo, ff. de transactio. Bart. autem in d. l. si quis pro

eo, in fin. prin. num. 17. ff. de fideiuss. contrarium tenere videtur, ut scilicet talis renunciatio iuramento firmetur, prout videtur voluisse Imo. in d. cap. cum contingat, num. 95. & las. in d. l. de alimentis, num. 3. Cod. de transact. Aymon autem Crauet. in consi. 109. nume. 3. vult, filium & filiam alimentis renūciare non posse, & simpliciter loquitur. & idem dixit in consilio 116. num. 2. & Socin. iun. in cons. 97. nume. 28. volum. 3. qui inquit, alimentis renunciari non posse, prout nec doti, quæ loco alimentorum succedit & loquitur de Regina Maria, & Ruin. in consi. 90. num. 9. volum. 2. Præterea Tiraquellus in l. si vnquam, in præfatio. C. de reuocan. donat. Primum, num. 142. inquit, quod licet non valeat simplex renunciatio futuræ hæreditatis. l. fin. C. de pact. cum similibus. valet tamen si iureiurando valletur, ut ibi notant omnes, & inquit esse text. in specie de iure canonico in d. c. quæuis de pact. lib. 6. ac etiã voluit valere pactum de succedendo si sit iuratum, ut voluit Bal. post Petr. à Cer. in c. 1. §. morib. in tit. si de feu fuer. corrou. int. dom. & agna. & Fort. Garci. qui Bal. mentionē non facit, in tract. de vlt. si. iur. car. 21. col. 1. versic. vnde etiam singulariter. & Zasius in cons. 1. illustres, num. 39. vol. 2. At deinde idem Tiraquel. ibidem, num. 157. inquit contrariam opinionē videlicet, quod renunciatio futuræ hæreditatis iuramento non confirmetur, tenere glo. ordinariam in d. l. pactum, quod dotali, in verbo, probatur post principium, & eam de iure civili veram esse contendunt Cynus, Bald. Corne. & las. ibi, & est alia similis glo. in l. si quando. §. primo, in verbo, pragrauari, post principium. Cod. de inoffic. testamen. & in l. qui superstitis, vbi etiam Imola & Roman. ff. de acquiren. heredit. & Bald. in d. c. cum contingat, colum. 6. versicul. iuramentum autem de non succedendo, extra de iureiuran. Vbi idem dicit procedere de iure civili: & in consilio 437. Quædam puella fuit dotata, colum. prima, volum. primo. Vbi negat de iure canonico valere dictam renunciatiōnem futuræ successiōnis alicui factam sine consensu eius, de cuius successiōne agitur, etiam cum iuramento. & idem Tiraquel. ibidem, num. 158. dicit non valere pactum iuratum de succedendo, nec de iure canonico, secundum eundem Bald. in d. l. pactum in §. oppositiōne.

Item quod pactum de futura successiōne non firmetur, iuramento, tradit etiam Augustinus Berous in consilio trigesimo, numero decimotertio, volumine tertio. & idem tradit Rui. in consilio nonagesimo octavo, numero vndecimo, volum. primo. Vbi etiam animaduertit, pactum etiam de non succedendo iuramento non confirmari, propterea quod licet ex parte vnus sit de non succedendo, ex parte autem aliorum qui admittuntur, ob tale pactum & renunciatiōnem de succedendo dicitur & ex consequenti de futura successiōne, & ideo quo ad eos inducit votum captandæ mortis, & ideo non subsistit, quando non consensit ille, de cuius hæreditate agitur, dict. l. final. Cod. de pact. & iuramento non confirmatur, ob id quod est contra bonos mores, ut ibidem late per eum, ut supra latius diximus.

CAP. CCCXXXVI.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

I Iuramentum non confirmat donationem, quæ ingratitudinis vitio reuocari potest.

PRædictæ conclusioni addendum est, ut inquit Nicolaus Boerius in consi. 41. num. 11. 12. 13. & 14. loquendo de facta ingrato, † & concludit ut non obstante iuramento illa donatio reuocari possit. & ratio est, quia ob tale pactum donatarius ad delinquendum inuitatur. d. si vnus, §. illud, & §. pacta, ff. de pact. & ita etiam voluit Speculat. in tit. de donatio. in versic. quid si actum est, & idem dixit Ioan. And. in addit. quod tamen intelligit, nisi in tali pacto iuramentum interuenerit, quasi tunc saltem ratione iuramenti subsistit, ut est tex. in c. quemadmodum, in fin. vers. quid si expresse, extra de iureiuran. Verum contra Ioan. And. tenet Ludou. Roma. in l. donationes in concubinam, §. 1. in fin. ff. de don. motus potissimum ea regula generali d. ca. non est obligatorium, de regul. iur. lib. 6. Nam iusiurandum contra bonos mores obligatorium non est, prout etiam habetur in dicta l. stipulatio hoc modo concepta, ff. de verb. oblig. vbi ad prædictum cap. quemadmodum, respondendo, quod sane loquitur, quando expresse quis iurauerit donationem non reuocare ob futuram ingratitudinem & idem quoque ibidem voluit Anch. in fin. inquiens reperisse in additione Raynerii ad Cynum, huiusmodi pactum valere, qui respondebat ad text. in d. l. si vnus, §. illud, propterea quod in tali casu ius agendi non remittit ob delictum futurum, & idem voluit ibidem Zabarella in vlt. quest. & singulariter idem Zabarell. in additione ad Abbarem. & sic in d. ca. fin. in apostilla incipiente, & ita dicit Bal. & ibidem Anto. à Butrio in quest. 2. inquit opinionem contra Ioan. And. esse veram, & si deinde dicat in c. quemadmodum, ratione huius vltimi dicti Doct. tenere opinionem Ioan. And. & eandem opinionem tenuit Corne. in d. cons. 102. in causa, & idem tenuit etiam Ioan. And. in d. c. fin. col. 5.

Subdit ibidem Boerius, hanc conclusionem nõ habere locum, si sequamur vnum intellectum Bal. in l. 1. ff. de rer. diuis. De hoc autem late tradit Imola in dict. l. fin. col. 7. versic. vlt. querit Ioan. And. & etiam in vlt. versic. quid si in donatione, & Alexan. in l. stipulatio hoc modo concepta, versic. tangit in hac questio. & in dicto cap. 40. super primo dubio, colum. fin. vers. frustra enim, & las. in d. l. fin. col. 5. post princip. versic. adde quod si filius commisit, de pact. & est tex. in d. c. quemadmodum, qui loquitur etiam in delicto committendo. Nec obstare subdit Boerius ibidem, nu. 13. quod id det materiam delinquendi, propterea quod non obstante iuramento, de delicto accusare potest ad pœnam impediendam: licet non quo ad propriam vtilitatem, ut est text. in capitu. quemadmodum, & ita (ut inquit Alexand.) Practica obseruat. & idem voluit in consilio quadragesimo. ac etiam Ioann. de Imola in consilio trigesimo quinto, colum. septima, versic. an autem res donate, ac etiam pariter idem dixit Felynus in capit. si delegat. colum. 6. versic. Quintum corollarium. & miratur quod de Alex. mentionem non fecerit. & rursus idem Abbas Siculo in dicto cap. quemadmodum, §. sciendum, colum. penult. versic. excludo tam materiam, non tamen residet in ea opinione. & idem Ioan. Fab. in d. cap. sciendum,

dum. colum. penult. vers. quid si renunciatum sit. At Boerius tutius esse arbitratur, quo ad priuatum interesse non cogere, sed criminaliter ob delictum agere, vt ipse *ibid.* latius prosequitur.

Hanc eandem conclusionem sequitur Ioan. Anto. Rub. Alex. in consil. 4. nu. 3. vbi etiam ipse exemplificat in donatione iurata de non reuocando etiam ob ingratitudinem; & inquit non obstante iuramento reuocari non posse, ex quo in ipso instrumēto donator iurauerat nunquam reuocare donationem ob vllam ingratitudinem, & tale pactum iuramento confirmari, vt probari videtur, in d. c. quē admodum, in fi. extra de iureiuran. prout per eum rex. tenet Ioan. And. in d. addit. ad Specul. & hoc dictum cōmuniter recipitur, vt inquit Alexan. in d. l. stipulatio hoc modo concepta. col. pen. ff. de verborum obl. & l. in l. fi. col. 5. C. de pact. & in d. l. sed & si quis, §. quāstrum, col. 4. ff. si quis cautio. & Alex. in d. consil. 40. col. fin. vbi respondet ad id quod dicitur quod tale iuramentum est contra bonos mores & idem voluit Felin. in d. c. si diligenti, col. 7. extra de foro comp. & Imol. in consil. 30. ex quib. concludit illā donationē pretextu alicuius ingratitudinis reuocari non posse. Hanc etiam opinionem tenuit Socin iun. in consil. 89. num. 33. vol. 3. vbi num. 32. quo ad hoc firmat hanc eandem conclusionem, referens se ad dictam additionem Ioa. And. ad Specul. in tit. de donatio. §. i. vers. quid si actum sit, & hanc conclusionem tueretur & communiter receptam esse ait Alex. in d. l. stipulatio hoc modo concepta, colum. penult. ff. de verborum obligatio. & eam etiam inquit sequi Felyn. in dicto capit. si diligenti, col. 7. in 6. fallentia, extra de foro competen. vbi etiam ad contraria respondet, & idem voluit Ias. in l. sed & si quis, §. quāstrum, col. 4. ff. si quis cautio. & Claud. in d. l. stipulatio hoc modo concepta, colum. quarta, & Bauer. in tractat. de virt. iuramen. in casu 308. & ita etiam nonnullos ex prædictis allegando hanc eandem conclusionem sequitur Purpur. in l. fin. numero 148. Cod. de pact.

CAP: CCCXXXVII.

ARGVMENTVM.

Iuramentum super actu illicito, non obligat.

SUMMARI A.

- 1 Iuramentum illicitum vti contra bonos mores, seruandum non est.
- 2 Pactum de hereditate alicuius viuentis, quando intelligitur de presentibus tantum subsistit: nam tunc non impeditur libera testandi facultas.
- 3 Iuramentum, quando dicitur illicitum, ita vt seruari non debeat, requiritur vt vtraq; salus, spiritualis scilicet, & temporalis periclitetur.
- 4 Iuramentum ex causa iniusta non obligat.
- 5 Statutum requirens solemnitatem in obligatione mulieris, quando dicitur peccatum inducere.
- 6 Iuramentum illicitum & peccati nutritiuum non obligat sine absolutione superioris, & ideo iurans contrauenire potest.
- 7 Paulina de rebus ecclesie non alienandis, declaratur.
- 8 Iurans peccare, etiam venialiter, iuramentum obseruare non tenetur.

9 Iuramentum seruandum est, si nō vergat in peiores exitum.

10 Iurans peccare venialiter, iuramentum adimplere nō tenetur.

11 Iuramentum, quomodo differat, an vergat in dispēdium salutis aeterna, vel in peiorem exitum.

12 Iuramentum inducens tantum peccatum veniale, nō est seruandum.

13 Pactum includens peccatum veniale, non tenet.

14 Ligē iurata, quæ tendūt ad homicidia illicita, sunt in ipso iure nulla.

Seruandum etiam non est † iuramentum illicitum, propterea hoc quoque contra bonos mores dici solet, vt paulo infra dicitur. Verum antequā ad alia transeamus, animaduertendum est, Aymonem Crauetam in consilio 139. loquendo de † pacto & conuentione bonorum donantis vel pacificentis, tenere tale pactum subsistere. & ratio in eo casu est, quia illud pactum seu conuentio de bonis tantum presentibus intelligitur, & ideo liberam testandi facultatem non impediri, & ideo contra bonos mores dici non posse, vt *ibidem ipse late prosequitur.*

Verum *ibidem* deinde obiectis respondendo inquit, ad hoc † vt iurandum illicitum dicatur, & ideo seruari non debeat, vtranque salutem periclitari oportere, spiritualem scilicet & temporalem. In hoc tamen instandum non videtur, cum iis repugnent quæ paulo infra dicentur. Non est etiam quatenus pertinet ad hunc locum, prætereundum illud, quod dixit Gozad. in consil. 3. nu. 29. dum inquit iuramentum † vbiunque peccatum nutrit, actum super quo apponitur, non conualidare, argumento eorum, quæ notantur in dict. capit. quamuis, de pact. in sexto. & in d. capit. cum contingat, extra de iureiurand.

Exemplum autem huius sui dicti ponit Gozad. in cessione & donatione sub conditione facta, quatenus obtineat, & non aliter, nec alio modo: Ac etiam, quia cessio fuit simulata, cum inspecta summa & quantitate pro modico pretio facta fuerit. l. per diuersas, C. manda. Ac etiam aliis de causis, de quibus ibi tradit Goz. & ideo, vt ipse ait, huiusmodi iuramentum non prodest, cum per fas & nefas obtinere procurabat, & ideo dixit Decius in consilio 536. nume. 16. iuramentum super peccato mortali appositum obligatorium non esse, capit. 2. de pact. in 6. & d. capit. non est obligatorium, de reg. iur. lib. 6. & ita concludit Bart. in dicta athen. sacramenta puerum, C. si aduers. venditio. exemplificat autem id in statuto solemnitate † ad obligandam mulierem requirente & prohibente, ne se obligare possit, & verba in personam dirigantur, & in eo casu inquit contrafacientem mortaliter peccare.

Præterea Augustinus Berous in consilio nonagesimo secundo. numero primo, cum sequen. volum. 1. inquit, quod quando iuramentum esset illicitum, † peccatiue nutritiuum, seu inductiuum, obligationem non parere, nec seruandum esse, ac iurantem propria auctoritate absque licentia & absolutione superioris metuve petiurii iuramento præstito contrafacere & venire posse, vt dixit Bald. in leg. si ad excludendum, Cod. de rebus credit. & tradunt Innocent. & Abbas & alij in cap. venerabilem, extra de electio. & clarus

clarius dixit Abbas in notabilib. in cap. quanto, extra de iureiuran. cum similibus, & facit optime illud, quod dixit Abbas in cap. fin. extra de rescript. Huius enim iuramenti exemplum ponit Berous, quatenus peccati nutritiuum est, & inductiuum vel conseruatiuum, utputa si res ecclesie à syndico quopiã alienantur, & iuramento alienatio ipsa confirmetur, ut de hoc est tex. in extrauaganti Pauli Papæ Secundi, quæ in odium contrahentium prohibet res ecclesie & locorũ religiosorum ultra triennium locari, quæ incipit, *Ambitiosa cupiditati, sub titul. de rebus eccles. non alienari.*

Nam huic prohibitioni contrahens peccatum mortale incurrit, propterea quod Pontificis prohibitionem impugnant, & præsertim valde prohibitiuam, mortaliter peccat, ut dicunt communiter Doct. in cap. primo. & in cap. nam concupiscentiam, extra de consuet. & est glos. & tradunt. etiam Doc. extra de maior. & obediens. & in c. qui resistit, 11. q. 3. & in terminis nostris id voluerunt Abbas, Butr. Imola & alii in d. c. si vero, & in d. c. cum contingat, extra de iureiur. & Doct. & præsertim C. in d. auth. sacramenta puberum, c. si aduers. venditio. & ipsi fortasse dubium aliquod excitare videantur, videlicet an quis dispositionem postiuam iuris communis impugnet: tamen illud pro constanti habent eum peccare, qui Pontificis dispositionem prohibitiuam impugnat, & ex consequenti ius canonicum positiuum, ut ex prædictis apparet. Id præterea valde clarius ita ostenditur: Nam locantes & conducetes ultra triennium contra dispositionem prædictæ Paulinæ, in excommunicationem incurrunt, ut ibi expresse habetur, ergo grauitè & mortaliter peccare dubium non est: Nam quis absq; graui & mortali peccato excommunicandus non est, *ca. nemo episcoporum, 11. quest. tertia. cum ibi notatis.* Quinimmo episcopus, qui eam Pontificis constitutionem seruare non procuraret, in periurium incideret: Nam sub vinculo iuramenti episcopus seruare tenetur, ac seruari curare & defendere summorum Pontificum canones, *c. ego, & ibi notatur per Innoc. extra de iureiuran.* Secundo confirmatur: Nam locatio rerum ecclesiarum ultra triennium, est nulla, ac etiã à prædicta Paulina prohibita ad ecclesie vtilitatem ut ibi in principio habetur, & per totam, & præsertim ibi, & pia loca regantur illa stenturq;, &c. & ibi, ac diuini cultus detrimento, &c. Ergo iuramentum super tali contractũ appositum seruandum non est: & illud non seruans in periurium non incurrit, ut latius ibidem tradit Berous. Præterea & Alciatus etiã in d. c. cum contingat, num. 34. extra de iureiuran. concludit, iuramentum peccatum inducens seruandũ non esse, & hanc esse communem opinionem attestatur per text. in capit. intellecto, eodem titul. & tradit etiam gloss. in dicto capitulo. licet, & idem etiam voluit Hostien. in sua summa, libro secundo, in tit. de iureiuran. 8 in versio. quomodo, ubi inquit, quod si iuravi peccare, etiam venialiter, adimplere illud non teneor. Ratio autem est, quia esset addere peccatum peccato, cap. definitio, & cap. si quis 22. questio. quarta. Itẽ Cardin Zabarel. in cap. graui, num. 15. in clemen. in titul. de vsur, hac de re loquens, videlicet si fortasse quispiam iuret aliquid, quod veniale peccatum continet: an illud sine interitu salutis æternæ facere possit. & soluendo difficultatem Mart. referendo

tamen se ad ea quæ notauit Archidia. in cap. quamuis, in glos. de pact. lib. 6. inquit ad hoc ut iuramentum seruari non debeat, si in peiorem exitum non vergat, satis esse, *c. si aliquid, & ibi tradidit etiam glos. 22. quest. 4.*

Quæ quidem gloss. voluit, ut si quispiam iuret quod peccabit venialiter, huiusmodi iuramentum adimplendum non esse, quia adderetur peccatum peccato, dict. cap. definitio, 22. quest. 4. & ex consequenti quæ ad hoc ut iurans suo iuramento contrahere non possit, satis esse quod vergat in interitũ salutis æternæ, vel saltem in peiorem exitum. Subdit tamen committere peccatum veniale in interitũ salutis æternæ non vergere, ut dixit Archid. in d. c. quamuis.

Verum si quæretur, quænam differentia sit, an dicatur iuramentum vergere in interitũ salutis æternæ, vel in peiorem exitum, vel dispendium, notat Ioan. And. in d. c. quamuis, & tradit Zabarel. in cap. si vero, extra de iureiura. Vnde præsupposita tali differentia, subdit in d. cap. ex graui, tale iuramentum non vergere in interitũ salutis æternæ, & nihilominus obligatorium non esse, per prædicta, prout voluit etiam Fely. in d. c. si vero, num. 4. extra de iureiura. ibi, in gl. in deteriorẽ exitum.

Præterea si tendat in dispendium salutis, ut quia obliget ad peccatum veniale, cuius causa licet quis vita æterna non priuetur, eius tamen consequitio, donec si in purgatorio, purgatum differatur: & ideo tale iuramentum non obligat, ut dixerunt Butr. Abbas, & alii in d. c. si vero, allegantes Archid. & Ioan. And. in d. c. quamuis, de pact. in 6. & text. & glos. in c. si aliquid, 22. q. 4. Quod sane maxime adnotandum est, ut dixerunt Imola & Fel. in d. c. si vero. & in c. dilectus, in 2. colum. extra quod met. caus. ubi idẽ etiam But. & idem quoque voluit Bald. in c. vnico. §. sacramenta, in tit. de pace iuramen. firman. & Imola in c. fin. colum. 2. extra de rescript. & in d. c. cum contingat, colum. 3. & ideo dixit Bal. in c. fin. extra de pact. factum includens peccatum veniale, non subsistere, & hæc inquit adnotanda esse ad irritandum quamplura iuramenta, cum venialia peccata quæ in eis includi possunt, quamplura & pene infinita sint, ut habetur in §. criminis, 25. distinct.

Quandoquidem aliud est interitus, & hic mortale inducit ob ipsum dispendium, quod denotat damnnum, licet paruum, ut dixit etiam prius Ioann. And. Archidia. à Laurentio habuisse, & Ioan. in dicto cap. si quid. Præterea idem de dicto iuramento in peiorem exitum vergente dicendum est, ut habetur in gloss. id quod sex quidem modis contingere potest, ut inquit Archidia. in dicto capitulo. si quid, per gloss. adducto, quem late referunt Butr. & Abbas in dicto capitulo. si vero, & elegantius Bal. in l. si ad ostendendum, C. de reb. credit.

Præterea hanc quoque conclusionem firmat Afflictus in dicto c. vnico. §. item sacramenta, num. 64. in dicto titulo de pace iuramen. firman. & Iaf. in §. item si quis, num. 72. Instit. de action. dum inquit iuramentum peccatum tantum veniale inducens, seruandum non esse, nec obligare, & si quatenus non obseruetur, vergat in dispendium salutis æternæ, ex quo continet aliquam offensionem diuini nominis, ob id tamen non obligat, & inquit ita dixisse Archidia. in c. 2. de pact. in 6.

Et huiusmodi decisionem apud Legistas valde commendat, & notandum dicit Bal. in d. c. vnicō. §. item sacramenta, col. si in tis. de pace iuram. firm. Præter ea, quod iuramentū illud, quod vergit in peiorem exitum, seruandum non fit, sex modis contingere tradit Abbas in dicto cap. si vero, colum. 3. versic. tertio casu, extra de iureiuran.

Horum autem casuum primus est, quando aliquid iuratur, quod mortale peccatum continet: Secundus vero est, cum aliquid iuratur, quod veniale peccatum inducit. Tertius præterea casus est, quando iuratur aliquid, quod indifferens ex se ipso: at ex circumstantiis veniale efficitur vel mortale, vtputa exempli gratia, si quis (vt supra etiam diximus) iuret non esse futurum negotiatorem, aut militem, vel quod non recipiet feudum aut muruū: in eo. n. casu si fortasse accidat, vt ille qui ita iurauit, nisi iuramento conueniat, viuere non possit, in eo casu iuramentum illud seruare non tenetur, vt dixit Abb. in loco prædicto. Quartus casus est, quando quis ita iurat, vt huiusmodi iuramentum opus aliquod bonum ex necessitate faciendum excludit, vtputa quod nihil ex charitate dabit. Quintus casus est, quando iuramentum excludit opera illa, quæ sunt de genere bonorum: vt exempli gratia (proat supra etiam diximus) si quis fortasse iurauerit nolle omnino episcopum fieri, & si nonnulli huiusmodi iuramentum valere ac subsistere arbitrentur, de quo tradit Abbas in c. si vero, colum. 3. versic. in contrarium tamen.

Sextus est casus, quando quis iurat Titium vel alium quemlibet non alloqui, vel in eius domum non ingredi: nam ita iurantes iuramentum obseruare non tenentur, si cum pia intentione contrarium facere vult; vtputa exempli gratia subuenire alicui, qui sit in necessitate positus, vel alicui optimum consilium aliqua de re dare, vt dixit in d. ca. si vero, colum. 3. versic. sexto dicitur in materia ista, & Bald. in d. l. si ad ostendam. Cod. de reb. credit. & Fely. etiam in d. c. si vero, versic. item dic. num. quarto, extra de iureiurando. Pariter etiam Sigismundus in libr. Statutorum, Bald. in verbo, iuramentum, numero nono. inquit, quodv bicunque peius est, iuramentum seruare quam non seruare, tale iuramentum non subsistit, ob id quod in deteriore exitum in eo casu vergere dicatur. & pariter idem inquit id sex modis contingere posse. Primus est, quando iuramentum in seipso malum est naturaliter, vtputa si quis iurauerit committere homicidium, c. es si Christus, extra de iureiur. & l. iuris gentium, §. & generaliter, ff. de pac. Vnde etiam est, † vt ligę iurata, quæ ad homicidia illicita tendunt, sunt ipso iure nullæ l. si à reo, §. circa, ff. de fideiuss.

Secundus est modus, vbicunque iuramentum est sui natura indifferens, sed possit accidentaliter delictum resultare: vt exempli gratia dicitur de eo, qui iurat obedire rectori: Tale namque iuramentum indifferenter se habet ad bonum, & malum simplicitate verborum, sed inspecto iuris intellectu, de bono, non malo intelligitur, vt notatur in l. non videtur, §. qui in iussu ff. de regu. iur.

Tertius modus est, quando iuramentum excludit opus pietatis, l. nullum, ff. de obse. Et ideo iuramentum non aduocandi sine salario vel non docto

randi sine toga in causis, vel personis pauperum non subsistit, & ideo seruandum non est. Quartus autem modus est, quando iuratur contra forum publicū, vel est tale quod sapit monopolium l. i. c. de monopol. & ideo in d. c. cum accessissent, extra de const. & ideo statuta arcium, quæ monopolium sapiunt, iurantes nō arctant. Quintus modus est, quando iuramentum excludit illud, quod est de genere boni, vtputa si quispiam non doctorari iurauerit, vel opus aliquod laudabile non facere: quandoquidem cum illud bonos mores excludat, merito obligatorium non est, dict. cap. non est obligatorium, de regul. iuris lib. 6.

Sextus modus est, quando iuramentum est indifferens, vtputa quia nec meritorium, nec demeritorium est: in se tamen aliquo casu demeritorium effici potest, & saltem veniale peccatum inducere, vtputa iuxta ea, quæ supra deduximus, si quispiam aliquem non alloqui iurauerit: hoc namque ex propria natura meritum non producit, posset tamen demeritorium effici, vel saltem veniale peccatum inducere: & ideo si video te errare, & non corripio pecco saltem venialiter: & ideo eo iuramento non obstante alloqui possum, propterea quod bonorum virorum officium est: erroribus obstare, & eis pro viribus repugnare: & ideo dicunt, quod si quis iurauerit pecuniam credere, & id in malum publicum redundet, vel delictum, iuramentum seruare non tenetur. In his itaque casibus & similibus absolutionem episcopi necessariam non esse arbitrat, & his de causis tam laicos, quam clericos à periuicio excusari arbitrantur, & amissione bonorum ac beneficiorum & dignitatum: Quod quidem notabile est, vt dixit Baldus in leg. si ad excludendam, Cod. de reb. credit. & ibi latius ipse profequitur.

Præterea hanc eandem conclusionem sequitur etiam Afflict. super lib. i. feudo. de feu. guard. & Castald. in dict. cap. item illud. numero 14. vbi expresse inquit iuramentum, quod vergit in malum exitum seruandum non esse, etiam si veniale tantummodo peccatum inducat, per ea quæ supra deduximus. Item hanc eandem conclusionem sequitur And. Barbat. in consilio 1. colum. 29. in princ. vel folio 8. numero 15. volum. 1. vbi idem firmat, & Aegid. Bellamer. in c. si vero aliquis, num. 16. extra de iureiuran. vbi late profequitur quintum modum, quod est de genere bonorum, vtputa si quispiam iurat, quod nunquā erit episcopus, vel cler. vel monachus, vt habetur in c. innocens 22. q. 4. & idem si iuret, quod non celebrabit in eo mense, vel quid simile. Ac etiam super sexto modo, cum excludit opus indifferens, vtputa si quis iuret non alloqui Martinum, vel eius domum nō ingredi, & addit quod non intrabit pro eo, vel quod nō recipiet pro eo compromissum, vel quod non commodabit aut mutuabit ei, aut aliquid simile. Nam si aliquid simile indifferens iureiurando promittat, eo iuramento non obstante declinare non debet ab illis, quæ iurando non facere promissit, si ea facere vult ea intentione, vt prosit, & propter amorem Dei & animæ suæ salutem, ac etiam ad tollendum scandalum proximi, contra quem ita iurauit, vt ipse inquit, & adde ea, quæ ipse notauit in c. 22. q. 2. & in d. c. innocens.

Præterea addendo prædictis, hanc eandem conclusionem sequitur Iohannes Igneus in *l. fidei commissum, numero 58. ff. ad Senatusconsult. Syllania.* dum in eisdem terminis inquit, quod si quid iureiurando promiserimus, quod si obseruetur, in peiorem vergat exitum, illud salubriori consilio mutandum esse, vt inquit *tex. in cap. si quid. 22. questio. 4.* ac potius instante necessitate nobis peierandum esse, quam pro inuito tali iuramento in aliquod maius crimen incidamus. Herodes enim nobis exemplo est, *cap. est etiam. 22. questio. 4.* quod & Dauid implere & obseruare recusauit, *cap. quod Dauid, & c. sequen. eadem causa & questio.* & ideo idem Igneus in *l. prima, num. 36 ff. ad Senatuscons. Syllania. & Claudia.* inquit, ex modo iurandi apparere, an iuramentum licitum vel illicitum sit: & illud tunc dici, quando inconsiderate & minus circumspecte aliquid iuratur, quo seruato corporalis & spiritalis salus adimitur, & sine quo vtraque salus reparari & vita conseruari potest: & ideo ob prædicta seruandum non est,

Quando igitur iuramentum illicitum est, potest iurās (vt supra diximus) propria auctoritate contrahere, & Imperatori non obedire, nulla etiam eius auctoritate accedente, *l. fin. §. fin. ff. de conditi. in situ.* quando quidem in eo, qui necessario defendit superioris auctoritas necessaria non est. *l. fidei commissum. §. si quis illicita. ff. de legat. 3.* licet quando dubitatur, an subsistat, superior aduendus sit, prout dixit ibidem Innoc. dum vult, vt si seruari non possit sine dispendio salutis æternæ, vt puta si quis iuret corrumpere monialem, patrem interficere, & similia, potest propria auctoritate omittere, & non seruare, dummodo tamen eum pœnitent. *c. 1. 2. 2. q. 4. & sequen.* si vero licet alias si temerarium & pernitiosum vel periculosum, potest tamen seruari sine interitu salutis æternæ, vt est illud, de quo *in d. c. venerabilem,* & contrahere iuramento sine superioris auctoritate non potest, nec debet. *d. c. si vero extra de iureiuran. & c. cum quidam. §. fin. & c. verum,* & idem, si sit dubium, dicendum est, vt supra diximus. Si vero temerarium tantummodo sit, non autem perniciosum exemplo, & tunc seruari debet. *d. c. si vero, & cap. illicitum. in fine 22. questio. quarta.* nisi sit metu vel dolo extortum, de quibus supra late diximus. nam tunc ab huiusmodi iuramentis absolutio conceditur, *iuribus supra deductis.* & ideo inquit Igneus, notandum esse non solum temerariis, sed etiam illicitis iuramentis contrahere licere, sine superioris auctoritate, si necessitas urgeat, ita vt superioris copia non sit, à quo absolutio peti & obtineri possit. *ca. antecessor. 11. questio. 3.* & idem dicendum est, si fortasse magis vtilitas, aut necessitas spiritalis exoptulet. Vnde Philip. Franchus in *ca. 1. num. 34. de iureiuran. lib. 6.* addit prædictis adnotandum esse, quod licet quis scienter iuret aliquid illicitum seruare, seu prohibitum etiam cum voluntate & intentione illud seruandi, ad obseruantiam tamen huiusmodi iuramentorum non adstringi, nec obligari: ideo, vt propria auctoritate & absque alia absoluteione ab ipso iuramento recedere possit, dicendum videtur, prout inquit Franchus probari *in dicta. capitulo primo, & in dict. capitulo non est obligatorium, de iureiuran. libr. sext. & probatur in cap. sicut extra de iureiuran.*

& idem dixit iterum Imola in *cap. pactiones, numero quarto extra de pactio.* dum vult, vt si iuramentum omnino illicitum contineat, seruandum non sit, *iuribus supra deductis.* si tantummodo illicitum sit ex parte recipientis, *cap. debitores, extra de iureiurando.* & si in eo casu solum prætextu iuramenti repeti possit, vt patet ex gloss. penult. *in capit. pactiones, & Instit. de inutil. stipul.* Inquit etiam ibidem omittendum non esse, quatenus gloss. velle videtur pactum turpe & rei turpis, *tex. autem in d. c. pactiones,* illam alternatiuam ponderando, differentiam constituere videtur, argumento *l. hæc verba, ille aut ille. ff. de verbor. signifi.* Vnde Ioan. Andreæ inter prædicta hanc differentiam esse arbitratur, vt scilicet pactum turpe dicatur, quando turpitudinem adnexam & coniunctam habet, vt puta quia per dolum aut metum, aut per simoniam initum fuit. Pactum autem rei turpis tunc esse cum quis promittit committere homicidium, vel sacrilegium: pactum autem habens causam turpem tunc dicitur cum quis promittit fortasse centum, si aliquem interfecerit. Dixit etiam Menochius in *consilio 82. numero 124. volum. 1.* quærendo, an iuramentum proueniat à iusta & legitima causa, quando quis se obligat ad carcerem proprio iuramento, & ab eo non aufugere, & inquit tunc iuramentum subsistere & obligare, cum iusta est causa, propterea quod ille qui iurauit pœna corporali puniri deberet: secus vero si causa à lege, vt ibi, propterea, quod tunc iusta non dicitur & legitima, & ideo in eo casu iuramentum iurantem non obligat, prout inquit Menochius declarare omnes in *clementina. pastoralis, de iudic. & Diuus Thomas & Caietanus in secunda secunda. questio. 69. articulo quarto, & Archidia. in c. cum homo. 2. questio. 5. & Didac. lib. 1. varia. resolut. cap. 2. num. 11. versic. in secunda, & c.* Nec illud de peccato & pœna inobedientiæ obesse debet, quando quidem non omnis inobedientia ad pœnā mortis temporalis vel æternæ, sed iuxta qualitatem & quantitatem rei, cuius causa præceptum factum est, obligat, vt ibi Menochius late prosequitur.

Præterea redeundo ad prædictam differentiam pacti turpis, & pacti quod turpem causam adnexam habet: Pactum habens causam turpem est illud (vt supra diximus) si promittantur alicui centum, vt hominem occidat, vel alicui aliquid furetur: hæc namque pacta illicita dicuntur, vt patet ex iuribus ab ea gloss. inductis. At Bart. in *l. generaliter. ff. de verbo. obligatio.* inquit, quædam esse pacta nulla ob id, quod turpitudinem contineant, sunt tamen secundum leges, & hæc valida sunt: Quædam vero præter leges, & si turpitudinem non contingant, vt puta cum stipulatur quispiam aliquid alicui dari, & efficit, & licet tunc principalis promissio non subsistat, valet tamen pœnalis. *l. stipulatio ista, §. alteri. ff. de verbor. oblig.*

Quædam vero sunt pacta, quæ turpitudinem continent, & id tribus modis contingere posse arbitratur, propterea quod aut in promissione venit aliquid turpe, vt est quando, vt supra diximus, quis hominem occidere promittit, & tunc talis promissio ipso iure nulla est, vt habetur *in dicta leg. generaliter.* Aut promissio quid turpe non continet, sed turpiter concepta est, vt quia dolo vel metu ex-

torta sit: & tunc iuris rigore inspecto subsistit, sed ei repugnat exceptio, & tunc iuris remediis rescinditur, de quibus in tit. quod met. cau. & de dolo. Quædam vero promissio est turpis, non ex eo quod turpitudinem ullam contineat, sed ob causam ei adnexam, ut puta si tibi centum ad hominem interficiendum promiseris: & tunc licet variæ sint opiniones, an talis promissio sit ipso iure nulla, gl. tamen nullam esse arbitratur in l. iuris gentium, §. si obstat. ff. de pact. & facit illud, quod habetur in leg. si plagii. ff. de verbor. obligat.

Verum Ultramontani, ut refert Cynus in l. secunda, c. quod met. causa. volebant de mero iure valere, verum exceptionem obtinere per ea, quæ habentur in l. penult. ff. de condicti. ob turpem causam, vbi tex. velle videtur, dari doli exceptionem. At subdit Barr. in d. l. generaliter. responderi posse, ibi loqui text. de doli exceptionem, ut est facti, vel intentionis, non iuris, ut inquit gloss. in l. qui se per alium. & in d. l. generaliter, & in l. plagii, in quibus aperte probari videtur, nullam oriri obligationem. Vel secundo responderi posse prædictæ l. penult. aliquando in promissione turpem causam exprimi, & tunc procedere glo. opinionem: aliquando autem non exprimi, licet tacite intelligatur ex partium mente, & tunc procedat opinio Ultramontanorum. & subdit facere illud, quod notat glo. in l. qui se per alium, & in d. l. generaliter, & in d. l. si plagii, in quibus apparet nullam oriri obligationem. Vel responderetur, quod quandoque in promissione turpis causa exprimitur, & tunc procedat opinio gloss. Quandoque vero non exprimitur, & si tacite expressa intelligatur ex mente partium, & tunc procedat opinio Ultramontanorum: ad quod inquit facere illud, quod notatur in l. 2. c. quando prouoca. non est necesse, & in ca. 1. extra de iudic. vbi in simili distinguitur in sententia, an error exprimat, vel non.

Hæc tamen solutio Floriano non placet, propterea quod regulariter taciti & expressi eadem est ratio & conditio, iuxta ea quæ habentur in l. cum quid ff. si cert. pet. & in c. si diligenti, extra de foro compe. & id eo ex expressis videtur quod proprie loquendo pactum turpe vel rei turpis pro eodem supponat, & si fortasse diuersificari possint stricte sumpto vocabulo, per ea quæ tradit Imola, & inquit dixisse post Ioan. And.

Prosequendo ea, quæ de iuramento illicito dicebamus, animaduertendum est ad illud, quod dixit Rober. Maran. in suo Speculo aureo, in 6. parte in 10. & ult. membro, actu 9. num. 20. dum inquit, iuramentum illicitum illud esse, de quo loquitur tex. in d. c. innocens, & per totam illam questionem. 22. q. 4. vbi inquit gl. altero de tribus modis illicitum dici posse, ut habetur in d. c. innocens. Primus est modus, qui colligitur ex eo quod iuratur: Secundus ex causa extrinsecus adueniente: Tertius ex modo iurandi. Descendendo modo ad exempla, Exemplum primi modi est huiusmodi, videlicet vbi cunque illud, quod iuratur, ex se ipso prohibitum est & vitiosum, ut puta si fortasse quispiam aliquod delictum committere iurauerit, & in hoc casu tale iuramentum non obliget, nec liget, cap. si quid, & c. non est & cap. actione, & cap. inter cetera, 22. quest. 4. & tradit Abbas, quem sequuntur alii, in c. intimaui, extra de testibus. Aliud etiam exemplum afferri potest, in eo qui iu-

reuerando promittit testimonium non ferre: quandoquidem in dictis casibus iuramento non obstantem examinari potest, ut voluit Abb. in d. c. intimaui, Idem quoque dicendum est de eo, qui iuravit in consilio non adfuturum. l. si in princip. ff. ad municipal. & idem etiam dicendum est de eo, qui iurat non fideiubere, cum iuramento prædicto non obstante pro proximo in periculo constituto fideiubere potest, ut notat Ioan. And. in addit. ad Specul. in rubri. de iureiuran. & de hoc videas omnino. Oldra. in dicto consil. 90.

De his autem & aliis exemplis tradit plene Ias. in §. item si quis postulante, col. 12. & sequen. Instir. de actio. & Paul. Castren. in consilio 345. volum. 1. & Calder. in consil. 8. in titul. de iureiuran. & quod iuramentum male promissorum seruandum non sit, tenet And. de Isernia in cap. primo, colum. sexta, in titu. qui success. tenean. in feud. Secundi vero modi exempla sunt hæc: Ut puta, quando quis post votum castitatis uxorem ducere procurat, Item quando iurat adimplere omnia, quæ ab eo petentur, propterea quod si quid turpe petatur, iuramentum seruare & adimplere non tenetur, ca. cum iuramento, extra de homicid. & cap. est etiam, & cap. vixus quisque, 12. quest. 4. Item exempla tertii modi sunt hæc, ut puta si fortasse quispiam iuret per viscera Christi, vel per ventrem aut capillos, aut per membra pudenda. Hoc namque iuramentum blasphemia dicitur, ut supra late tractauimus, ad quæ me refero, & late etiam dixit Bal. in l. secunda, in fine. c. de rebus Credit. & Bal. iterum in l. prima. c. si quis Impe. maled. & in l. accusationem, colu. 3. c. qui accusa. non poss. vbi etiam inquit, huiusmodi iuramentum, hæresis speciem esse, ut est text. in Authen. ut non luxuriet. contra natur. in tex. & in rubr. & in cap. si quis per capillum, 22. questio prima, prout etiam dicendum est, si fortasse aliquis per demonem iuret, vel aliam creaturam: nam talia iuramenta illicita non solum sunt, sed ille etiam qui ita iuravit peccare dicitur.

Debet tamen iurans, iusiurandum seruare, si id, quod iurat, prohibitum non est, cap. mouet. 22. questio prima. & notat Alexan. in consil. 27. columna penultima, volumine primo. & habetur in dicto cap. & si Christus, extra de iureiuran. De his tradit etiam multa in titulo de iureiuran. dela. per totum. & tradunt etiam recentiores repetentes in rubrica de iureiuran. & alij Scribentes in locis supra relatis. & ideo dixit prædictus Robert. Maran. Indicem laicum creditorem laicum ad remittendum iuramentum turpiter a debitore receptum ac compellere posse, ut dixit Fely. in capitulo primo, columna septima, in fine, extra de iureiuran. Id autem inquit Maranta verum esse existimare, & procedere posse antequam debitor in per iurium incidat ob non solutionem, & sic ante diem solutionis: nam adueniente solutionis die, debitor in periurium incidit, & ideo tale periurium ab ipsa parte remitti non potest; & ideo talis iudicis compulsio nihil operari potest, ut dixit Baldus in authentic. quod eis. Cod. de nupt. & habetur in decisio. 36. consilii Neapolitan. & iterum tradidit Afflict. in capit. sacramentum, §. si inter dominum, numero decimonono, in titulo de consuetud.

recti feudi, in tertio libro feudorum.

C A P. CCCXXXVIII.

A R G V M E N T V M.

De iuramento appposito actui à lege prohibito, per casus examinatur.

S V M M A R I A.

- 1 Iuramentum, an confirmet actum à lege prohibi-
tum.
- 2 Contractus prohibitus à l. civili, iuramento non con-
firmatur.
- 3 Lex civilis, an possit tollere vim iuramenti.
- 4 Vxor consentiendo alienationi rei dotalis, vel rei pro
sua dote obligatæ, & renunciando iuri hypotheca-
rum, an sibi præiudicet.
- 5 Remedia que adhiberi possunt, vt vxor consentiendo
alienationi rei dotalis, vel rei pro sua dote obligatæ,
& renunciando iuri hypothecarum sibi præiudicare
non dicatur.
- 6 Donatio inter virum & vxorem, an iuramento con-
firmetur.
- 7 Statuto aliquem contrahere prohibente, si contra-
hat & iuret, iuramentum seruandum non esse.

Prosequendo ea, quæ proposita sunt, videndum est, an iuramentum actum à lege prohibitum confirmare dicatur? Qua in re Didacus in tractatu de pact. §. primo, num. 8. *secundæ partis relectionis*, quærit si lex civilis, quæ contractum prohibet, non solum simpliciter prohibitionem continet, sed etiam iuramentum contractui appositum: an illud irritum faciat? Et in tali casu inquit, eorū opinionem obtinere, qui tenuerunt iuramentum à lege civili prohibitum iuramento non confirmari: lex namque civilis in hoc casu contractum iuramento non confirmari velle videtur, & si de obseruantia iuramenti nihil attingat, & ideo seruandum videtur? & ideo si iurans à vinculo iuramenti quacunque de causa absolutus sit, & ea potissima videtur quod aduersus legis vrgentem prohibitionem contraxerit, non tenetur stare contractui, nec contractus ipse confirmatur, prout in hac specie visum est Federico de Senis in consilio 272. & Paul. Castren. & Corne. in d. *authen. sacramenta puerum*, num. 54. & Imol. num. 43. & Alciat. num. 135. in cap. cum contingat, & Butrig. in c. canonum statuta, colum. 4. extra de cons. & Fortu. in tractatu de vltimo fine, illatione 19. & 20. quando quidem licet lex iuramenti vim tollere non possit, illud tamen iusta de causa impedire potest, ne contractus prohibitus confirmetur iuramento, iuxta ea quæ ipse tradit in prima sua relectione, §. tertio, num. 7. Nec obstare videntur ea, quæ tradit Panormita. in dict. cap. cum contingat. numero vndecimo, quem sequitur Ioan. Baptista à sancto Severino in l. omnes populi, colum. 33. ff. de iustitia & iure.

Quibus uterque probare conatur, legem civilem vim iuramenti tollere non posse, nisi in eo actu in quo lex ipsa iusta ex causa præsumat fraudem, metum, aut deceptionem. Nec enim verum est quo ad vim, quam habet iuramentum à lege diuina & naturali vt seruandum omnino sit, iusta de causa absoluatur, non autem quo ad confirmationem

contractus humani, cuius vis & robur legibus humanis subiicitur, ad quas totius reipublici cura spectat: Nam quotidie in tribunalibus videmus in contractibus alienationum rerum dotalium, quæ passim præstito iuramento fiunt, legi civili locum non esse, quæ fundum dotalem alienari vetuit. Fiunt namque huiusmodi alienationes, sicut ex ipsis iudicialibus quæstionibus apparet, frequentissime absque mulierum libero consensu: quæ etiam excluso metu maritis alienare volentibus contradicere non audent ob reuerentiam & amorem, quibus eos prosequi tenentur. Præterea idem Covarruias in §. 2. num. 1. *secundæ partis relectionis*, aliter declarat, inquit enim ipse eo in loco animaduertendum esse, an lex in personam contrahentis personam dirigat, vt dixit Bart. in dicta l. si quis pro eo, numero nono, versiculo, *aduerte. ff. de fideiusorib.* nam in eo casu inquit iuramentum contractum prohibitum non confirmare. & idem tenuit etiam Angel. & rursus Bart. in d. *authen. sacramenta puerum. C. si aduer. vendit. & Cald. & Ancha. in d. c. cum contingat, & iterum Ang. in cons. 160.* Quorum quidem opinionem sequuntur Legistæ communiter, vt ait Imola in d. cap. cum contingat. numero 36. & Roder. Suarez in l. prima, in tit. de las arras, lib. fort. quæst. 3.

Huius autem opinionis eam esse rationem arbitratur, quod in hac specie agens contra dictam legem peccat, cum legislatori refragetur, cum ei obedire teneatur, c. 2. *extra de maio. & obedien.* Vnde cum iuramentum vinculum iniquitatis esse non debeat, vtique satis constat contractum non confirmari à lege prohibitum, cum iuramentum illud inique præstitum sit. Hanc præterea conclusionem confirmat Bar. ex iis, quæ dixit gl. in c. licet mulieres, de iureiuran. lib. 6. dum concludit alienationem rei dotalis, etiam quod iuramentum accefferit, non subsistere. ibi enim mulier cum antea iurasset, promissit dotem non alienare, nec rem vllam dotalem. Et id ea ratione, quod hoc secundum iuramentum iniquum sit, nec seruari possit absque interitu & periculo salutis æternæ, & eam gl. sequuntur Doc. ibi, & præsertim Franchus & Imola in d. c. cum contingat, num. 81. & ibidem Alciat. nu. 43. & Cassa. in consuetud. Burgun. rub. 4. §. 16. num. 5. & Abb. per illum tex. in cap. intellectu, extra de iureiuran. & eorum opinio communis est, vt attestatur Imola ibidem, nu. 81. & And. Alciat. nu. 43. & Ioan. Crot. in l. filius familias §. Diui, col. 25. & ibidem Ferdinan. Loazes num. 431. ff. de legat. primo, & eandem opinionem sequitur Ioa. Lopez in rub. de donat. §. 45. num. 6. vnde Bal. in sua practica, in rub. de cautel. & remed. in 4. q. num. 1. quærit an accidere possit, vt iuramentum vxor alienationi rei dotalis, vel rei pro dote obligatæ & renunciando iuri hypothecarum sibi non præiudicet. & huic dubitationi respondendo accidere non posse, propterea quod eo ipso quod mulier consentit & iureiurando confirmatur, nullum superest ei remedium. Verū Bald. ibidem subdit, quod non obstante tali iuramento, aliquod remedium ad hoc vt sibi non præiudicet, adhiberi posse: Quæ quoniã plura sunt, de eis breuiter aliquid dicendum est.

Primum itaque iuramentum est, quod pater mulieris, vel alius qui dotem dat curer, vt mulier ante dotis traditionem, vel ante contractum, vel in ipso dotis contractu iuret, quod nullo modo consentiet

sentiet alicui contractui vel obligationi, quam maritus, vel alius quicumque faciet de fundo dotali, seu pro dote obligato. Huiusmodi namque præstito iuramento, etiam postea si mulier consentiat & iuret, sibi non præiudicat: Ratio autem est, quia secundum iuramentum contrarium est primo, & ex consequenti illicitum: quo fit, ut seruandum non sit, ut habetur *in cap. intellecto, extra de iureiuran.* & de hac re loquitur etiam Specul. in tit. *de empt. & vendi. §. tertio loco, vers. & nota.*

Ad hoc tamen inquit animaduertendum esse, propterea quod (ut supra diximus,) quando iurat quisquam aliquid non facere, illud facere impediri non videtur, ut puta si iuret quis non alienare: nam si deinde alienet, alienatio illa valere ac subsistere videtur, & si alienans in petiurium incidat, & ideo in hoc casu licet præcedat tale iuramentum, alienationem tamen dotis vel rei dotalis subsistere dicendum est, ut de hoc supra late dictum est.

Secundum vero remedium, ut ibidem subdit Bal. eodem in loco est, ut patet qui dotem numerat tempore ipsius traditionis, seu in ipsa traditione, vel numeratione, seu dotis constitutione, sibi ipsi reddi stipuletur: quandoquidem in tali casu actio de dote filiae non acquiritur, prout est etiam, quando extraneus sibi stipulatur *l. vnica. §. accedit, C. de rei vxor. actio.* & ideo in hoc casu patri tantum dotis actio competit ob vim ipsius stipulationis, *l. quoties. ff. soluto matrimonio. & l. quia. & l. seq. C. de iureiuran.* & ideo si deinde consentiat alienationi, vel iuri hypothecarum renunciaret ei, etiam cum iuramento, obesse non debet, nec potest: Nam illud, quod non habet, remittere non potest, *l. si superatus. ff. de pigno.* Patri namque acquiritur actio, ut habetur *in d. l. quoties. ergo soluto matrimonio sine liberis patri filiae cōsensus abesse non potest, nec debet.* Et idē etiā de extraneo sibi stipulante dicendum est, ut habetur in dicto *§. accedit.* Item hanc conclusionem, ut iuramenta præstita contra leges non subsistant & actū iureiurando vallatum non confirmet, tradit etiam Guido Papæ in consilio 234. numero quinto, per text. in *l. non dubium, C. de legibus.* vbi expresse dicitur, iuramentum contra leges præstitum de iure ciuili non valere, licet aliter de iure canonico dicendum sit, ea ratione quod sine interitu salutis æternæ seruari possit, ut habetur in dicto cap. *si vero. & in dicto cap. cum contingat, extra de iureiuran. & iterum idem Guido Papæ in consilio 204. num. 3. iterum loquens de donatione inter virum & vxorem, idem tenet. Est tamen eo in loco aduertendum, dum ibidem velle videtur, donationem inter virum & vxorem iuramento confirmari, etiam quod ab Imperatore reprobata esset, *l. donationes, la prima, C. de donati. inter vir. & vxor.**

Subdit tamen, illud in re proposita animaduertendum esse, eam conclusionem quæ vult, ut contractus à lege reprobatus iureiurando non confirmetur, procedat: & ita inquit loqui tex. in dicta *l. non dubium, C. de legibus.* vbi lex contractum fieri prohibendo contractum factum annullat, propterea quod tunc iuramentum nihil operari potest, ut dicit & concludit gloss. magna super versic. *pro infectis.* At Imperator in dicta *l. donationes.* licet donationes inter coniuges fieri prohibeat, non tamen progreditur factas annullando: & ideo tales dona-

tiones eo modo factæ subsistunt, ut inquit ibi gloss. loquens de iure canonico, per tex. in dicto cap. *cum contingat, extra de iureiuran. cum similib.* & ita inquit Guido Papæ tenuisse Bar. de Bouenco in d. *authen. sacramenta puberum,* & ita inquit tenere communiter Doctores.

Item hanc eandem conclusionem tenet Petr. Anto. Auguscio. in consi. 18. num. 2. & 4. lib. 6. in materia *ultim. voluntat.* vbi cum loqueretur de quadam venditione facta à filio patri, inquit Bar. in *l. frater à fratre, numero 50. de condic. indeb.* tenuisse, patrem rem aduentitii peculii emere non posse, ex quo in ea vsum fructum habet, & ratio est, quia cum sit filiorum legitimus administrator, propriam auctoritatem ad suum commodum interponere non potest, *l. 1. & ibi tradit Bar. ff. de auctorit. tutor. nisi palam & bona fide,* id est præsentibus consanguineis, aut saltem iudice emat. & ibidem addit Barto. quod fortasse non contra heretur naturalis obligatio. Vnde & illud infertur, quod ex quo bona quæ mulier habuit à marito, aduentitia dicuntur, & in eis pater habet vsum fructum, *l. 1. cum l. sequent. C. de bonis, qua liber. si emptio palam & bona fide facta non sit, inuvalidam esse, nec iureiurando confirmari, aut conuallidari posse:* Nam posito ut ei non repugnet naturalis obligatio, ut sub dubio dixit Bar. res tamen clara est. Verum præsupposita naturali obligatione iuramentum super contractu à iure communi reprobato nihil operatur, *d. l. non dubium, C. de legibus.*

Quemadmodum enim si filius absque consensu patris bona aduentitia alienaret, huiusmodi alienatio nulla esset, etiam quod iuramentum accederet, ut voluerunt gloss. Bal. Ang. & Castren. in *l. fina. §. filius autem, C. de bon. qua liber. & iterum Bald. in l. 2. col. 36. ff. de iureiur.* Pariter etiā nec iuramento confirmari debet, patris interueniente consensu, sed minus legitime, argum. *l. non putauit, §. non quæuis, ff. de bon. poss. contra tabul. & l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudic. & licet quamplurimi contrarium tuerint, est tamen magis communis sententia contra factum à filio patre ad suam vtilitatem consentiente, non subsistere, ut dixit Decius in consilio 279. qui plures pro vtraque parte deducit. & licet Docto. frequentiori calculo asseruerint, donationem inter patrem & filium iuramento confirmari, & contractum inter patrem & filium conuallidari, late ostendat Alexan. in consil. 20. vol. 5. omnes tamen, inquit Anguscio, quos ipse vidit in casu loqui vbi pater qui libere de bonis disponere potest, donat filio. At vbi filius, qui non potest alienare aduentitia sine consensu patris, *d. §. filius autem.* donat vel vendit patri, non reperire quempiam dicentem donationem vel venditionem iuramento confirmari, excepto Alex. in dicto consil. 20. qui loquitur in diuisione, & data venditionis inuvalidæ, & ideo tenet ut talis contractus ob id quod à lege prohibitus sit, iuramento non confirmetur. Nec distinguit, an lex procedat annullando actum præcedentem, vel non habetur etiam in consil. 150. *aduocato curia prouinc. March. in 1. velu. consilio crimina. diuers. vbi numero 20.* tenuerunt, iuramentum, actum à l. positua prohibutum confirmare. Non est etiam omittendum, Rolandum à Valle in consilio 70. numero 33. volumine 2. tenendo donationem inter coniuges iuramento confir-*

confirmari voluisse, vt in multis casibus subsistat iuramentum contra leges & actus à lege prohibitos confirmare, etiam quod super bonis moribus ciuilibus fundamentum faciant, *d. c. erit autem lex, 4. distin.* Accedit etiam prædictis Hippolytus Rim. iunior *in cons. 72. nu. 31. vol. 1.* qui dixit iuramentum actum vel contractum non confirmare, si confecti sint contra formam statutorum, & ideo dicitur eū qui talem formam non seruat legis transgressorem dici, *c. 2. extra de maior. & obediē. & ideo iusiurandū vti contra bonos mores interpositum non obligare, d. l. non dubium, C. de legib.* At Petr. de Anchar. *in cons. 192. num. 5.* contrarium tenet & vult vt iuramentum confirmet contractum in grauioribus contra ius commune inuitum. At Thom. Gramma. *in cons. 91. nu. 5.* voluit, vt quando actus est à iure prohibitus iuramentum non obliget, vt dixit etiam Abbas *in d. c. cum contingat, in vltimo notab. extra de iureiu. & in ca. cum sit generale. extra de foro competen.* Immo in fortioribus terminis inquit Grammat. in eo casu absolutionem impetrare. Verum Aret. *in consil. 2. nume. 12. cum supra relatis,* voluit vt iuramentum de iure ciuili non liget, cum actus fieri prohibetur: secus tamen inquit esse de iure canonico, videlicet vt eo iure iuramentum actum prohibitum confirmet.

Præterea, quod iuramentum conuentionem nullam confirmet tenuit etiam Corn. *in consil. 139. num. 2. volu. 4.* & rursus contrarium, quod non confirmet, voluit idem Corn. *in consilio 258. nume. 5. eodem volum. 4.* ibi tamen magna & enormis lætio aderat, de qua supra late dictum est. Dixit præterea Corneus *in consil. 35. num. 6. & 7. volum. 3.* animaduertendum esse, non leuiter Doctores dubitare, ac etiam non mediocriter discrepare: nam Barto. *in d. l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & in dict. authent. sacramenta puerum. C. si aduers. venditio & in authent. decernimus. C. de arbit. tenet,* vt si statutum prohibeat aliquem contrahere, si contrahat & iuret, † iuramentum seruandum non esse, & minus contractum ipsum conuadare ob id, quod adimplens contra superioris præceptū faceret, quod quidem est peccatum, contra illud; Qui non obediēti Principi, morte moriatur, vt habetur *in dicto cap. secundo. extra de maiorit. & obediē. & 2. Regum. cap. 3. ille, qui non obediēti præcepto iudicis, moriatur. Deuteronomio. capit. decimo octauo, & facit illud Pauli ad Roma. c. 21. Omnis anima sublimioribus potestatibus subiecta sit. & cap. secundo, extra de censibus.*

Sed iuramentum, quod nutrit peccatum (vt paulo ante diximus) non obligat, cū tendat in dispendium salutis æternæ, *dicto capi. cum contingat, & dicto capit. quamuis, & dicto capit. non est obligatorium, de regulis iur. lib. sexto.* & ideo si non seruetur huiusmodi iuramentum, mirum non est, cum fuerit contra legem prohibentem aliquam personam contrahere interpositum prædicta ratione, vt dixit Bart. *in dictis iuribus, & in l. is, cui bonis. ff. de verborum obligat. & voluit gloss. in dicta l. si quis pro eo, & Ioann. And. in cap. licet mulieres, de iureiuran. in sexto.* inquit post Hostiensē, quod si quis iurauerit non alienare, quod iuramentum non confirmet actum, vel contractum prohibitum. & hanc conclusionem sequitur etiam Angelin *dicta authent. sacramenta puerum,* & si Barto. rationem non recipiat, quo

ad peccatum: sed inquit statutum tunc personam inhabilem reddere, quam rationem alii non attingit, vt ibi ipse latius profequitur, adducēdo contra prædictam Bart. rationem, quod peccare non dicitur. & addit id, quod dixit de prohibitione, quando lex prohibet ad fauorem prohibiti, & tandem firmat eodem in loco Corne. numero octauo, aduersus prædicta, quod licet statutum disponat, quod mulier non possit, nec debeat contrahere, contractum tamen inuitum iureiurando confirmari: id quod voluit etiam Anchar. *in c. canonum statuta, extra de constitut.* ea ratione, quod non refert, an verba legis vel statuti in rem vel in personam dirigantur, propterea quod si verba prohibitiua in rem dirigantur, persona faciens prohibita intelligatur: propterea quod ille qui vnum prohibet, antecedens etiam prohibere intelligitur. *l. oratio ff. de sponsalibus, & l. ad rem mobilem, & l. ad legatum. ff. de procura.*

Et hac eadem ratione idem firmat Barbat. *in dicto cap. cum contingat, & Pau. Castren. in d. authent. sacramenta puerum,* id quod sequitur etiam Rapha. Fulgō. *in d. authent. sacramenta puerum,* inquiens de hoc læpe ita consuluisse, & de facto respondisse contra Bart. & inter cæteras ea ratione, quod posito vt contrahere sit aliquo modo peccatum, ob id quod propter statuti transgressionem non dicitur peccatum iam contractum seruare, quia statutum illud ad obseruantiam non prohibet, sed contractū talem confici, & illum contractum annullat, vt ipse inquit.

Hanc rationem sequitur & confirmat etiam ibi Paul. Castren. & Imola *in d. c. cum contingat,* & eam sequitur Nic. & Barb. vnde inquit Corn. patere pro hac conclusione esse communem opinionem, cū eam sequantur Ioan. de Ligna. Butt. Imo. Barb. Rapha. Fulgō. & Paul. Castren. Qui, vt vidimus, pluries contra Bart. consuluit. & Proma. & Bal. & Angel. Bart. rationem impugnant. Et iterum Raph. Fulgō. *in d. authent. sacramenta puerum,* inquiens contra Bart. conclusionem vidisse determinatum ferre ab omnibus Canonistis. Et ideo subdit Corneus in fine *dicti consilij,* putare eam opinionem omnino vti communem firmandam esse, & validioribus argumentis confirmari: & ideo animaduertendum esse Socin. iunior, *in consil. 44. num. 33. volum. 2.* voluisse talem donationem inter virum & uxorem iuramento confirmari. Omittendum tamen non est pro clariori huius conclusionis declaratione, quod ibidem num. 19. prius concludit, contractum vel actum à lege prohibitum iuramento non confirmari, & deinde numero 20. tenere, quod licet illa opinio simpliciter posita in practica, tuta admodum non sit, propterea quod multi contrarium tenent: attamen eam restringendo ad eum casum, in quo contractus sit omnino de iure communi inualidus, videtur de iure omnino procedere & esse magis communem vt dixit Bal. *in l. 1. C. si aduers. vend. & Sal. in d. authent. sacramenta puerum, prout ibidem refert. & sequitur Ias. in 7. col. ver. tu responde melius,* dum inquit veram esse resolutionem ad *d. l. non dubium,* vt scilicet procedat, quando contractus de iure communi est reprobatus: nam tunc iuramento conuadatur. At secus si sit inualidus de iure speciali, quia tunc non validatur, & ita decisum fuit in Capella Tholosana, vt refert Steph. Aulf.

in addit.

in addit. ad decisio. dicta Capella, in quest. 382. incipiente, item fuit *quisitum*. Animaduertendum tamen est, quod licet dicant in hoc casu contractum iure iurando non confirmari, volunt tamen iuramentum super contractu nullo de iure communi interpositum, licet eum non confirmet, est tamen ob ipsam iniurandum obseruandum sub pena periurii (vt supra dictum est) dummodo tamen sine dispendio salutis æternæ seruari possit, vt alias dixit Cuman. in d. l. si quis pro eo. col. 3. ff. de fideiussor. & Christopho Porr. in §. extraneus, Inst. de hered. instit. prout refert & sequitur 1. as. in d. sol. 7. vers. quid tenendum. Vbi etiam inquit credere ita tenuisse subtilissimum & acutissimum iure consultum Christopho. de Castellio. Præterea, quod quando statutum verba in personam dirigit, iuramentum contractum à lege prohibitum non confirmet, tenet iterum Corne. in consil. 36. nu. 3. volum. 1. eandem conclusionem, quod quando iuramentum est appositum super contractu à iure prohibito, licet contractum non confirmet, iuramentum tamē seruari debeat. tradit Berous in consil. 6. vol. ... ita vt non seruans illud, in periurium incidat (vt supra sæpe dictum est) nisi prius absolutionem impetrauerit: & ideo non petita absolutione contrafaciens potest spiritualiter conueniri coram iudice ecclesiastico, vt moneat iudicem secularem, coram quo pendet lis principalis, vt curet iuramentum seruari, & sic efficiat vt forus mutetur. d. c. fin. & dixit Bald. in d. l. 1. colu. fin. Animaduertendum tamen est. Berous ibidem, numero 39. potius firmare, vt nullo modo liget, vt inquit etiam, num. 34.

Quoniam autem in tota pene Italia extant statuta, nonnullos contractus variis de causis prohibentia, merito Corne. in d. auth. sacramenta puerum nu. 19. de eis generaliter quærit, vt puta si aliquo in loco extet statutum, quod minores & mulieres sine consensu consanguineorum vel decreto iudicis contrahere non possint, quod in eo casu iuramento prædicti contractus non confirmantur, distinguendo vt per Barto. in d. auth. sacramenta puerum, videlicet quod aut lex dirigit verba in rem, vt puta quod statutum vel lex ipsa dicat, vt contractus non valeat: & tunc procedat d. auth. nec prohibeatur quis à minore emere, nec minores alienare prohibentur, & ita etiam procedat tex. in d. c. cum contingat, & d. cap. quamuis.

Aut dirigit verba in personam, videlicet quod non audeat contrahere cum minore, sine consensu, &c. & tunc non obstante iuramento contrauenire possit & ratio est, quia tunc facit contra præceptum legis, & ideo peccare dicitur mortaliter. c. qui non obediuerit Principi, morte moriatur, de quo supra diximus. extra de maiestate & obediens. & de tali obedientia supra etiam nonnulla diximus, & alibi, vt supra diximus, Apostolus ait omnia animalia subiecta sunt Principi, ad Romanos 14. cap. de quo fit mentio in cap. 2. extra de censibus. & in c. magni, versic. omnis anima, 11. quest. 1. & subditur in d. epistola, & qui voluntati eius resistit, voluntati Dei resistit & damnationem sibi acquirit. Vnde Barto. ad illud cap. qui resistit. 6. quest. quarta, & ad capitulum. quod principaliter. 14. quest. prima. inquit, quod si lex Imperatoris, vel statutum populi prohibet personam contrahere, tunc eum qui contrafacit, mortaliter peccat, quo fit vt iuramentum non liget, ex quo super peccato mor-

tali interpositum dicitur, & ideo obligatorium non est. d. cap. non est obligatorium, de reg. iur. lib. 6. & in d. c. quamuis. in fin. & in d. cap. cum contingat. Et id inquit memoriæ mandandum esse, prout voluit etiam Hostien. & Ioan. And. in c. licet mulieres, de iureiur. an. lib. 6.

Et ideo dixit Bal. in l. pacta conuenta. nu. 1. ff. de pact. duas regulas in hac materia adnotandas esse: Quarum prima est, vt nunquam subsistat iuramentum, vbicumque à lege specialiter reprobatur, vel lex iuramenti mentionem non facit, sed consensum reprobatur: quandoquidem vbi consensus non est, iuramentum nihil operari potest, d. l. obligationum substantia, ff. de actio. & obliga. & notatur in l. emptio. C. plus valere, quod agit. & l. fin. C. de non num. pecun. Secunda vero est, si lex personam aliquam eam inhabilem reddendo prohibeat: & ideo si forrasse filius cum ei mutuo datur iuret, vtrique tale iuramentum nihil operatur, & ita inquit disputasse Iacob. Butrigar. & est gl. in l. fin. §. filius, C. de bonis, qua liber. & iterum Bal. in d. l. non dubium, nu. 26. & 27. C. de legib. opponendo, quod iuramentum non valeat, soluit vt dixit Martinus, hunc in modum. At iuramentum est contra ius commune, aut vero contra beneficium iuris singularis. in primo casu inquit ipso iure non valere, vt habetur in d. l. non dubium, in secundo autē valere, prout inquit voluisse gl. in l. & si is, C. de prad. mino. & tradit Cyn. in d. l. non dubium. Bald. autem ibidem aliter declarat. Interdum enim, inquit ipse, aliquid ipso iure prohibitum est in effectu, & tunc illud quod ita prohibitum est, iuramento non confirmatur, & loquitur de iure ciuili. Interdum ipso iure est aliquid, sed non cum effectu, & tunc iuramentum vel contractum supplet, quo ad effectum, vt scilicet impugnari non possit, vt habetur in d. auth. sacramenta puerum. Et ideo inde fieri arbitratur, vt si contractus minoris vel maioris ipso iure valeat, iuramentum ei omne iuris beneficium in iure singulari auferat, vti est beneficium restitutionis in integrum. de qua infra late suo loco dicitur: siue in iure simpliciter, vt habetur in lege secunda. C. de rescin. vendit vt inquit ibi gl. ordinaria.

Alii vero ita declarant: Aut enim, dicunt ipsi, contractus iuramento confirmandus iuxta naturalem æquitatem, & merum ius gentium à iuris ciuilibus solemnitate esse non recipit, & tunc iuramentum contractui formam & esse dare intelligitur, exemplum ponunt in minore, qui res necessitate adductus sine iudicis decreto vendit: nam in hoc casu licet deficiat solemnitas, æquitas tamen vt valeat, suadere videtur, & ideo in hoc casu si accedat iniurandum, omnia confirmari dicendum est, cum huiusmodi robur à iure diuino procedat, & ideo posito quod luetit pretium, contractus tamen rescindi non debet, & ita inquit declarari d. auth. sacramenta puerum. Si vero contractus naturalem æquitatem non continet, vt quia deficit forma & causa, & tunc valeat iuramentum.

Non est etiam omittendum illud, quod dixit Paul. Castren. in consilio centesimo nonagesimo. numero secundo, volum. primo. dum declarando ea quæ dixit Barto. in d. l. si quis pro eo, ff. de fideiussor. primum inquit Barto. communiter reprobari, propterea quod Barto. ibi in eo vim facit, quod ille qui contra legis prohibitionem facit, mortaliter peccat, vnde declarando Barto. inquit eius fundamentum verum esse,

esse, eum aliquid in fauorem alterius quam prohibiti prohibetur, vel quādo id quod prohibetur, de genere turpius est, vel in alterius noxam tendit. At si prohibitio mere in fauorem prohibiti fiat, vtputa quod mulier vel minor sine consensu consanguineorum non contrahat, & tunc contrafacientē nō peccare mortaliter arbitratur, propterea quod tunc prohibitio in eius fauorem facta odium induceret, quod sane dicendum non est. *l. nulla, ff. de ll. & l. 3. §. causa, ff. ad Senatuscons. Carbo.*

Illud autem tantum efficit prohibitio, vt contractum & obligationem nullam reddat, si eam nullā esse expediat. Si vero vt valeret potius expediat, contractus nullus nō redditur, vtputa si alium sibi obligaret, *l. non eo minus, C. de procura.* vel mulier aut minor contractum sibi vtilem facerent. Quem admodum ergo talis prohibitio odium non inducit, ad hoc vt actum nullum reddat, quem valere expedit, pariter etiam nec in alio, ita vt eum peccare faciat, merum fauorem operabitur, vt reddat actum nullum si hoc prohibito expediat. Sed sic est quod prohibitio dicti tituli, ne fideiussor, dot. dent. fit in fauorem prohibiti dumtaxat principaliter, ergo.

Præterea subdit ibidem Castrensis, prohibitionē illam ad dantem dirigi, id est ad maritum, & ex sequenti ad recipientem tamquam ad correlatiuū vt ibi notatur in si. gl. magnæ, argumento *l. fin. C. de indicta vidui.* & *l. prima, C. de cupress. lib. 10.* Posito igitur vt mortaliter peccassent, vt dixit Bartolus, fideiussorem tamen qui dat peccare dici non potest, cū prohibitio in eum non dirigatur, vt ibi apparet. Ergo iuramentum eum ligat. Si vero dicatur quod ex quo mulier illicite recipit, peccat: & ideo iuramentum eum non liget, responderet Castrensis talem consequentiam non procedere, cum iuramentum principaliter Deo obliget, cum illicite non recipiat, ostenditur hoc huiusmodi exemplo. Nam licet vsurarius illicite recipiat, & ita recipiendo peccet, attamē quia ille qui soluit, si iuret non peccet, ad soluendum obligatur, cum absque peccato iuramentum seruare possit, & ideo iurando Deo obligatur, qui non illicite recipit, & illius obligationis rationem potest vsurarius ecclesiastici iudicis officium implorare, vt soluere cogatur *cap. debitores extra de iureiur.* & ibi notant Doct. & est tex. in *l. Nerarius, ff. de condict. indeb.* & ideo his iuribus & rationibus contra Bart. concludit.

Aliter autem declarat August. Berous in *c. non sine multa, nume. 40. extra de arbit.* inquit enim ipse, aliud esse, quod lex siue diuina, siue positua, iuramentum propter illud prohibeat, vt est in casu *cap. & si Christus, extra de iureiuran.* & *d. ca. mouet. extra de iud.* Aliud vero quod lex prohibeat iuramentum non propter se ipsum, sed propter aliud extrinsecū, hoc est propter illud, quod iuratur, vel super quo iuratur, vt est in casu *d. auth. decernimus, C. de arb.* In primo enim casu iuramentum omnino seruandū est, si id quod iuratur, peccatum non est, *d. c. & si Christus, & d. c. mouet.* per rationem illius tex. In secundo vero casu iuramentum omnino & simpliciter seruandum non est, etiam quod sine interitu salutis æternæ seruari posset, sed cum ea distinctione, quā tradit Bal. in *consilio 29. in Christi nomine casus. vir donauit uxori colum. secunda. versic. non obstat illa regula, volum. 3.* Quæ vult, vt quoties iuramentum sine in-

teritu salutis æternæ seruari potest, & non seruatur in eius detrimentum non vergit, vtputa quia lex illud prohibeat, propterea quod tunc vt seruetur, necesse non est: quinimmo si non seruetur, quis in peccatum incurrere non dicitur. *d. l. non dubium. C. de legib. & notatur in l. pactum, quod dotali, C. de collat. & in l. si pradium. C. de iure dot. & in l. qui iuramento. ff. qui satisd. cogan.* verum quando & sine interitu salutis æternæ seruari potest, & non seruatur, in eius detrimentum vergit, vtputa quia lex illud non prohibet: nam tunc omnino seruandum est. *d. cap. cum contingat. & cap. si vero, & c. debitores, extra de iureiur. & c. licet mulieres. eod. tit. lib. 6. & c. quamuis, de pact. libro sexto, & d. auth. sacramenta puberum. Cod. si aduers. vend. cum similibus.*

Ea autem, quæ supra diximus de iuramento contra canones præstito vel leges ciuiles, confirmat Imola in *cap. si diligenti, numero 8. extra de foro compet.* qui vult vt iuramentum contra canones præstitum non liget: secus vero si contra leges tantum, vt habetur in *d. c. cum contingat, extra de iureiura. & Ioan. And. post Hostien. in c. quemadmodum, eod. tit. & iterum idem voluit Imola in d. c. quemadmodum, nume. 12. extra de iureiuran. vt gl. ibi in verbo. vel nasum, secundum Hostien. & Ioan. And. quando impugnat canones: secus vero si leges tantum ciuiles, ex quo eis stare necesse non est, cum iuramentum de iure ciuili esse non censeatur, sed canonico, vt optime facere videtur illud, quod habetur in *cap. nouit, extra de iudic. & in c. venerabilem, in si. extra de elect. & in §. si vero ecclesiasticum, in auth. vt cler. apud propri. episcopos, col. 6.* & id memoriæ mandandum inquit ad confirmationem illius, quod scilicet ea statuta non valeant, quæ reprobent iuramenta, quæ alioquin erant valida, vt ibi latius per eum, & rursus idem voluit Imola in *d. c. ad nostram, il. 2. num. 1. extra de iureiura.* dum inquit, notandum esse ex eo text. iuramentum contra ius non valere. Item quod iuramentum non probet illud, quod & præter & contra ius voluit Bellam. in *capitulo, debitores, numero quinto, extra de iureiurando.* Ioan. vero Baptista Caccialupus in *leg. frater à fratre. §. quasitum est, num. 77. ff. de condict. indeb.* aliter declarat. inquit enim ipse, si iuramentum apponatur super contractu facto contra legem prohibentem seu prohibitoriam, & secundario contra publicam vtilitatem, & tunc iuramentum de iure ciuili non subsistit, nec tenet: sed de iure canonico subsistit & tenet: exemplum ponit in donatione inter virum & vxor. Nam ea, vt ipse ait, de iure canonico subsistit, & confirmatur, si iurandum acceperit, subdit autem Bal. in *l. 2. ff. de iureiur.* arbitrari idem esse, si pater donet filio in potestate & iuret: nam eam donationem ita iureiurando confirmatam de iure canonico eadem ratione valere existimat. & licet Bal. deinde in ver. *iuxta prædicta,* firmet quæstionē, an donatio inter virum & vxorem, & inter patrem & filium, accedente iuramento sit reuocabilis, an vero irreuocabiliter subsistat, & dicat, aut iuramentum fuisse simpliciter prolatum, & tunc reuocabiliter tales donationes confirmatas esse dici debere, iuxta naturam contractus:*

Aut vero iurauit non reuocare, & tunc reuocare non posse, propterea quod est illis donatariis ius quasitum, vt habetur in *l. vbi ita donatur. ff. de donat. cau. mort. & notatur in leg. si pecuniam, in princip. ff. de condict.*

condict. ob caus. subdit etiam Cacciolupus, non ob-
stare notata in causa fina. *de procura. lib. 6.* propterea
quod procurator ibi eligitur vt nudus minister, nō
vt commodum sentiens, & ideo ius extimabile ei
quæsitum non censetur.

Subdit tamen eam decisionem conclusionem
suam confirmare inspecto communi notariorum
stilo & consuetudine: Nam vt plurimum in instru-
mentis dici solet, iurauit prædictam donationem
ratam & firmam perpetuo tenere & obseruare,
nec contrafacere vel venire aliqua ratione vel cau-
sa, de iure vel de facto. Iuramentum ergo ita con-
ceptum simplex non esset, sed omnia comprehen-
deret & solenne diceretur, iuxta formam traditam
à Rolādo magistro practicæ. & ideo subdit Caccia-
lupus in quæstione de facto eum dixisse patrem ta-
lem donationem reuocare non posse, repugnante
iuramento, ex quo filio ius quæsitum dicitur, vt de-
clarat Bald. Quinimmo inquit plenaria verba ap-
poni consueuissent, vt *ibidem latius ipse prosequitur.*
Præterea quod iuramentum non firmet contra-
ctum contra legis dispositionem de iure ciuili, secus
autem de iure canonico, voluit etiam Abbas in di-
cto capit. cum contingat, numero quarto, & tribus com-
probat rationibus, de quibus ibi per eum late, & iterum
idem Abbas in cap. quem admodum, §. illud autem, nume-
ro vnde cimo, extra de iureiurand. inquit illud, quod
dicitur, iuramentum contra legem non obligare,
tunc procedere, vt inquit Hostiensis, quando iura-
mentum à iure canonico reprobatur, vt habetur
in dicto cap. si diligenti, extra de foro competen. & in c.
sicut, extra de iureiur. in.

Nam in hoc simpliciter legi ciuili non statuitur,
cum illius fori iuramentum non sit, cap. nouit, extra
de iudic. & capitu. venerabilem, extra de electi. in sexto.
Prædictis conuenire videtur Capicius in decis. 159.
nume. 27. dum inquit Roman. in consil. 437. in fin. te-
nere, quod quando iuramentum præstatum super
actu ab humana lege prohibito, si seruari potest sine
interitu salutis æternæ, seruandum esse. & mouetur
ex eo quod tex. in d. c. quamuis, dictione præ-
cisa vtitur, vt ibi habetur.

C A P. CCCXXXIV.

ARGUMENTVM.

Iuramentum an suppleat defe- ctum solemnitatis.

SUMMARI A.

- 1 Iuramentum, an validet contractum inualidum ra-
tione solemnitatis.
- 2 Statutum excludens feminas masculis extantibus in
Iudaïs quoque locum habet.
- 3 Patria potestas soluitur de iure canonico adueniente
adultæ ætate.
- 4 Donationes factæ non seruata forma statuti, non pro-
ducunt obligationem etiam naturalem.
- 5 Obedire maioribus nostris de iure gentium debemus.
- 6 Contractus illius, cui à iudice bonis interdictionem fit.
non firmatur iuramento.
- 7 Confessio sine causa iuramento firmari videtur.

TRanseundo ad vltèriora, an iuramentum cō-
firmet contractum inualidum ratione solem-
nitatis omittæ, videndum est, vtputa si mulier, quæ
viuit iure Longobardorum, mundualdum non ad-
hibeat in contractu, vt debebat, sed tantummodo iu-
rumentum validet contractum, necne. In hac con-
trouersia Ioannes de Arnono in singulari 59. nu. 1.
inquit illum contractum non confirmare, & mouetur
iis, quæ notat Bar. in d. l. si quis pro eo, ff. de fide-
iusso. dum inquit, minorem prohibitum contrahe-
re sine quadam solemnitate, si ea omittæ contrahat
etiam quod interueniat iuramentum, eum contra-
ctum iuramento non confirmari, & mouetur ea
ratione, de qua loquitur Barto. supra, videlicet quod
peccet transgrediendo prohibitionem superioris, &
ideo nulla oriatur obligatio. subdit tamē ipse con-
trarium esse verius, prout voluit Abbas in c. ad apo-
stolicam, col. 2. in prin. & 3. in fi. extra de regular. & tras-
euntibus ad religion. & mouetur per tex. in d. c. ad apo-
stolicam, iuncto c. Gonsaldus. 17. quæst. 2. inducendo vt ibi
per eum. & id inquit memoriæ mandandum esse, &
notandum, quia in facto quotidie accidere potest,
Refert se tamen ad Felin. inuehentem in Abbat. in
cap. si diligenti, ibi, secundum corollarium, extra de foro
competen.

Id quod præterea valde notandum est pro sta-
tutis quæ sunt pene in tota Italia & mundual-
dorum, aliaue solemnitates requirunt. Præterea
opinionem, quod iuramentum talem contractum
confirmet, tenet Hippol. Rimin. in §. 2. nume. 34. In-
stitut. quib. alien. licet, vel non. & eam quoque opini-
onem ad eum casum extendit, in quo extaret sta-
tutum, quod ad vltèriora transeundo contractum
minoris non seruata solemnitate in eo requisita,
vtputa consanguineorum, & id genus annullaret:
Nam in eo etiam casu contractum ita celebratum
iuramento confirmari arbitratum & subsistere, per
ea quæ habentur in d. auth. sacramenta puberum. De
hoc iuramento, quod formam continet, tradit Io-
an. de Neuiza. in consil. 58. numer. delimooctauo, prout
tradit etiam gloss in d. l. si pecuniam. versicul. necesse ha-
beas, ff. de condict. ob cau. vbi tradit las. col. 7. septima, &
Mathefil. in nota. 64. nota quod iuramentum. & Decius
in c. primo, in prima lectura. col. decimo octaua. extra de
iudic. & Brunus in tracta. de form. in cons. 35. vers. decima
conclusio, in c. ad nostram. il primo extra de iureiurand.
cum simil. & Lucas de Penna in tract. de fisco, col. 2. &
Conset. in reper. rub. de iureiur. priui. 15. sed sic est, quod
ea, quæ sunt de forma, debent specificè impleri, &
in totum fina. extra de resitut. spolia. vbi tradit Panor.
in 4. notab. & tradit Pappalio in l. si quis maior. quæst. 11.
C. de transact. & d. l. cum hi. §. prætor ait. ff. de transact.
cum similibus, vt dixit Brun. in d. tract. car. 73. col. 4. ver.
ceterum forma, & solemnitas. car. 50. col. 1. & las. in
l. 3. col. 6. ff. de leg. primo. & facit text. in §. si vero ex-
pressim, in Auth. de heredi. & salcid. & illud quod voluit
Barto. in l. legitimos. ff. de legit. tutor. per text. in leg. fina.
Cod. de administra. tuto. vbi idem Barto. & Salicet.

Mouetur autem Hippol. Rimin. in loco prædi-
cto ea potissimum ratione, quod statutum simplici-
ter annullans contractum, in contractu iureiuran-
do confirmato locum non habet, vt est gl. notabi-
lis in c. cum non deceat, de elect. lib. 6. & tradit Alexand.
in consil. 27. col. fina. volum. primo, & Roman. in sing. 7.
& 18

& in consil. 343. & in cons. 404. & in cons. 436. & Af-
fict. in decisio. 83. num. 13. & in decisio. 307. nume. 19. &
Paris. qui alios refert in cons. 16. num. 88. volum. 2. vt at-
testatur Rain. in cons. 100. num. 8. vol. 3. & Deci. in con-
sil. 352. col. fin.

Præterea hanc eandem conclusionem, quod
iurandum confirmet contractum nullum ob
omissionem solemnitatis, tradit Portius in con-
silio octuagesimo. num. decimo quinto. Hanc quoque
conclusionem sequitur Ripa in lib. 3. responsorum, re-
spons. 6. num. quarto & quinto, qui vult, iuramentum
conualidare contractum à pupillo vel adulto sine
debitis solemnitatibus celebratum & confectum:
nec non etiam contractum alienationis rei dotalis
etiam quod alioquin non valeat. Vnde Tiraquel.
in tract. de legibus connubial. in tex. ibi, n. penult. in gl. 5.
nu. 154. inquit, quod vbi expressum aliquid pro for-
ma requiritur, iuramentum vim expressi non ha-
bet, vt voluit Barbat. in d. consil. 55. colum. penult. &
post eum Steph. Bertran. in consilio 28. ad maiorem, colu.
3. volum. primo, per ea quæ voluit Nicol. de Neapoli post
Cyn. Richar. Malumb. Iacob. Butriga. & Rainer. de Forli-
uo in l. legitimos. ff. de legit. tuto. Nam cum gloss. ibi
quatuor retulisset, quæ tutor antequam admini-
stret facere debet, & inter cætera quod iuret se vti-
lia facturum & inutilia prætermitturum, per text.
in §. fin. in Authen. vt hi qui obliga. prædicti ac etiam
cum eis Bart. quantum necessarium addunt, vt sci-
licet expresso promittat se defensionem pro pupil-
lo suscepturum, per tex. in l. fin. §. omnem, C. de admi-
nistr. tuto. quasi non satis sit in genere iurasse, nisi
& illud specialiter interueniat, quod quidem pro
forma voluit ille. §. omnem De hoc tamen dicto Bar-
toli refert se ibidem Tiraquellus ad illud, quod dixit
supra numero 93. vers. secundo limita. & 2. sequenti.
Vnde etiam Berous in consil. 41. numero decimo octa-
uo, vult, vt eo ipso quod iuro donationem ob ingra-
titudinem non reuocare, huiusmodi iuramentum
formæ vitium patiat, quod quidem formæ viti-
um iuramentum vitiat, & ideo singulariter dixit
Bal. in c. 1. extra de iureiuran. quod si iuro soluere ali-
quid vsurarum nomine huiusmodi iuramentum nõ
obligare, ob id quod formæ vitium patiat. Ex-
pressa enim nocent, c. expressam. de iureiur. in 6. & ideo
inquit huiusmodi iuramentum non obligare, vt
ibidem latius ipse prosequitur.

At Gozad. in consil. 16. numero decimo quarto, distin-
guebat inter solemnitatem probatoriam & alias
solemnitates, & ideo inquit quod vbiunque con-
tractus est nullus ratione solemnitatis probatoriæ,
& tunc iureiurando non confirmetur: & ratio est,
quia huiusmodi solemnitates ob publicam vtilita-
tem requisitæ videantur, cui sane partes etiam iu-
reiurando renunciare non possunt. l. ius publicum. ff.
de pact. & l. nemo potest. ff. de lega. 1. & ita inquit dicere
Barto. in d. l. si quis pro eo, in septimo membro. ff. de fide-
iusso. & Alexand. in consil. 95. in fin. volum. primo, & So-
cin. in consil. 97. colum. final. versicul. 3. & vlt. conclusio,
volum. 1. exemplum ponunt in statuto disponente,
vt contractus in duobus testibus probetur. Nam si
aliter probetur, non subsistit, & præsertim si sit
probatio per instrumentum inducta, vel carta pec-
cudina, vt inquit Imola in c. cum P. Tabellio, extra de
fide instrumen. ea enim probatio est præter ius diui-
num, & ideo modificari & limitari potest. Et hoc

voluit Abbas in d. c. cum contingat, extra de iureiuran.
& facit etiam illud, quod dixit Bald. in c. cum contin-
gat, in septima conclusione negatiua, & ideo inquit in
tali casu fidem contractus deficere & probationem
& ex consequenti iurifurandi etiam probationem
deficere. Subdit præterea ibidem Gozad. nume. 15,
quod vbiunque statutum annullat contractum
celebratum & initum cum minore sine quadam
solemnitate etiam quod obligatio, quæ à iuramen-
to prouenit, & ipsi Deo acquiritur, tolli non possit,
vt notatur in c. 1. & in c. debitores, extra de iureiuran. at-
tamen statutum omnem obligationem tollere,
quæ ipsi parti acquiritur, & inualidatur, argumen-
to eorum, quæ notantur in l. cum lege ff. de fideiusso. &
in l. si non sortem, in prin. ff. de condict. indeb. & ideo tale
statutum in foro seculari, cum in suo foro lex ciui-
lis disponere possit etiam super iuramento & obli-
gationem ipsius prohibere, vnde est, vt ex eo in fo-
ro seculari agi non possit, cum obligationem non
producat, vt notatur in d. l. si quis pro eo, & in l. prima,
C. de ope. liber. vbi Bal. & Imol. in d. c. cum contingat. In
foro autem ecclesiastico secus est, vt refert & se-
quitur Ioan. Bapt. de sancto Seuerino in l. omnes po-
puli, ff. de iusti. & iure. Sed statutum tollit probatio-
nem & fidem, ita vt nullus vtatur in iudicio illa
scriptura: ergo in foro seculari agi non potest. Item
hanc opinionem sequitur Dominic. à Sancto Ge-
miniano in consil. 51. num. 1. cum sequentibus, quærens, an
subsistat iuramentum præstitum à minore contra
formam statuti, & concludendo inquit illud non
obligare dicendum esse, & eisdem argumentatio-
nibus vtitur, quibus vsus est Bart. in d. l. si quis pro eo,
videlicet quia incidit in peccatum, & ideo inquit
quod cum statutum, de quo ibi minori ne contra-
hat præciperet, nec contractum iureiurando confir-
mare, & ipse minor iureiurando contractum il-
lum confirmando, præceptum ipsum spreuerit:
quo fit vt in peccatū mortale incidat, merito vt tale
iuramentum seruandum non sit, concludendum
esse, vt dixit Barto. in d. l. si quis pro eo. & huic opinio-
ni inquit Geminianus adherere Butrium in anti-
quis recollectis, licet deinde sententiam & opinio-
nem mutauerit. Et idem quoque inquit tenuisse
Zabarellam. & pro hac opinione inquit etiam fa-
cere quod vbi etiam ius diuinum simpliciter lo-
quens reperitur distinctum ab alio iure, potest
Princeps secularis etiam inter suos subditos ex
causa distinguere, vt patet ex principio Decalogi i-
bi, Non occides. Et tamen eodem iure diuino dicitur,
Qui occiderit, occidatur. Et ideo subsistit lex dispo-
nens legitima causa bannitum impune occidi pos-
se, vt notat Ioan. And. in additio. ad Specul. in rit. de
const. in si. & Barto. in l. omnes populi, ff. de iusti. & iure,
& faciunt ad hoc ea, quæ notat Innocen. in c. qua in
ecclesiarum, extra de constitut. vnde redeundo ad rem
nostram, idem quoque in terminis nostris dicen-
dum est cum de iure diuino simpliciter quempiam
Deo iurare debere reperitur, & illud quod ipsi
Deo iureiurando promittit obseruare, cum habe-
amus, Redde Domino iuramenta tua, vt est text. in cap.
& si Christus, extra de iureiuran. & in capit. quacun-
que & in c. ecclesia, & in cap. iuramenti, 22. q. 5. & id mul-
tis in casibus distinctum apparet, cum habeamus
pluribus in casibus, obseruandum non esse, vt patet ex
iis, quæ notat gloss. in cap. quemadmodum extra de iu-
reiu.

reiuand. Merito igitur statibus prædictis potest statutum laicorum legitima de causa statuere, vt minor in aliquo casu ad obseruandum tale iuramentum non obligetur, & præsertim cum in hac re, & in in eadem specie iuramentum distinctum reperitur, & ne obliget determinatum: quandoquidē si iuramentum quempiam adigeret, vt illud faceret quo corporis salus ei adimeretur, vtique tale iuramentum obligatorium non esset, vt patet ex cap. *final. 22. quæst. quarta, & notat gl. in d. c. si vero, extra de iureiuran. statutum igitur laicorum aliquid ad conseruandas substantias minorum, qui sagaces non sunt in illis conseruandis, prout quādo sunt maiores aliquid disponit prouidendo ne eis corporis salus auferatur, & sic disponit in re alias à iure permissa, omnino valere debet, argumento eorum quæ supra deducta fuerunt.*

Subdit i pte præterea, quod si teneremus, quod dispositio ab ipso statuto facta esset consilii, non autem præcepti, ob id quod non præcipitur subdito, nisi illud tantum, quod ad suum commodum pertinet & utilitatem: negare tamē non possumus quin huiusmodi consilium, reuerentiæ consilium sit, non autem perfectionis. Consilium namque perfectionis est, quando alicui vt actui resistat & ipse ex consilio humilitatis ad non resistendum, mouetur sed ad subsistendum vt ex eo magis Deo placeret, vt notat glo. in verbo, *propter Deum, & in capitu. solita, extra de maior. & obediē. vti est illud, Si quis percusserit tibi maxillam, præbe ei alterā cap. quisquis, 14. quæstio. 1.* propterea quod ob huiusmodi patientiam multo magis meretur. Consilium autem reuerentiæ est, quando alicui ne actū faciat ob aliquam superioris reuerentiam consulitur: Ipse tamen superior præfixe actus ipsius exercitiū non prohibet, id probatur ex iis, quæ dixit gl. *final. iuncto tex. in cap. ad aures. extra de tempo. ordinatio. & gloss. in verbo, humiliter, in capit. testamentum, distinct. 6.*

Cum igitur statutum prohibeat minori, ne in contractu iuret, intelligendo vt huiusmodi præceptum sit potius consilii, esse non potest, nisi consilium reuerentiale, vt saltem minor ob reuerentiā quam superiori impartiri debet, eo consilio nō iurandi vtatur. Quando autem lex vel statutum subdito consulit aliquid, quod ad consilium pertinet reuerentiale, tali consilio obedire necesse est, vt notat gl. in *c. ad aures. & gloss. in verbo, extortum, in clem. 1. de test. & tunc negligens & impugnans consilium reuerentiale superioris peccat saltem venialiter, vt notauit Arch. in *c. testamentum, super glo. dist. 6. & iterum idem notat in c. alias, super gl. in ver. nonne, dist. 25.**

Si igitur intelligamus tale statutum præceptiue loquatur, & sit potius consilii quam præcepti, vtique vt sit consilii reuerentialis necessario dicendū est: & ideo tale præceptum iurantem ad obseruantiam peccati saltem venialis compellit, sed iuramentum, quo quis ad peccatum veniale adstringitur, iurantem ad illud obseruandum nō obligat, vt notat gl. in *c. si quid, 22. q. 4. & supra late diximus. & tradit 10a. And. post Arch. in c. 2. de pact. lib. 6.* ergo siue hoc statutum præceptiue intelligatur, siue consultiue, sequitur vt iurans illud seruare non teneatur. Item dicit non ob stare *tex. in d. c. cum contingat, extra de in-*

reiu. & in c. licet, eod. tit. lib. 6. & in c. quamuis, de pact. eodem lib. 6. Nam vt dixit Bart. illa iura non dirigunt prohibitionem in personam, sed in contractum vel rem, & ideo cum persona non sit affecta, huiusmodi prohibitionem contrarium faciendo & iurando actus lubstinetur, secus vero est, si prohibitio in personam ipsam eam afficiendo dirigatur, & ad hoc inquit facere *tex. in c. dilectus, il secondo, iuncto tex. in c. tibi qui, de rescript. lib. 6.* vbi manifeste apparet, plus esse prohibere, ne quis actum faciat, quam mandare aliquid super re ad personam spectante, vt *latius ibi habetur.* Item Corn. in *conf. 35. per totum, vol. 3.* pariter tenuit, vt non obstante statuto prohibitiuo, contractus mulierum & minorum iuramento confirmetur, declarat tamen hunc in modum, vt scilicet, quando statutum simpliciter disponit actum quempiam fieri non posse, vel simpliciter sine solemnitate, vel disponit in fauorem priuatum tantum, vel principaliter & secundario in fauorem publicum: & tunc vult vt contractus ipse iuramento firmetur. *d. c. cum contingat, & d. c. quamuis, & dict. authen. sacramenta puberum, prout dixit Barto. in d. l. si quis pro eo, ff. de fideiussor. & Ang. ibi, & rursus Barto. in d. l. Seius, & Augerius, ff. ad l. Falci. & in d. auth. sacramenta puberum. & Feder. de Senis in conf. 281. & Anch. in d. c. canonum statuta, extra de const. & Butr. Imola & Nicola. in d. c. cum contingat & ponit Bart. & sequitur alii Doct. exempla huiusmodi, vt puta si statutum disponat, & velit. mulieres sine cōsensu quarundā personarum contrahere non posse, & tunc pro indubitato pene ab omnibus tenetur, vt si verba in rem non in personam diriguntur, prout dicunt Doct. si statutum dicat, non posse contrahere tunc contractum iuramento firmari, & præsertim si huiusmodi statutum videatur præcise mulierum fauorem & commodum respicere, non autem publicum, & idem volunt, si fauorem publicum secundario, vt sit pra late diximus) respiciat. Dixit tamen Corne. in *d. conf. 35. num. 6. vol. 3.* vt si statutum vtatur verbis prohibitiuis directis in personam, vt est verbum, *debet, & tunc inquit altercationem esse inter Doctores: Quia Barto. ind. l. si quis pro eo, & d. auth. sacramenta puberum. & in auth. decernimus. C. de arbit. voluerunt, vt quando statutum prohibet ne quis contrahat, si cōtrahat & iuret, huiusmodi iuramentū seruandū non sit, & ex consequenti contractum non conuallidet, & id eadem ratione de qua supra plura diximus, quod facere contra superioris prohibitionē peccatum sit, iuxta illud quod supra diximus, videlicet quod qui non obediērit Principi, morte moriatur, in capitu. secundo, extra de maior. & obediē. & secundum Regum. capit. tertio. & maxime, quia habemus Deutero. cap. decimo septimo. vt ille qui non obediērit decreto iudicis, moriatur. & dixit etiam sanctus Paulus in epistola ad Romanos. in capitu. vigesimo primo. omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit & in capitu. secundo extra de censibus, sed sic est (vt supra diximus) quod iuramentum illud, quod dat animam & occasionem peccandi. non obligat, ex quo tendit in dispendium salutis æternæ d. cap. cum contingat, in si. extra de iureiuran. & d. cap. quamuis, & capit. non est obligatoriu, de reg. iur. in 6. merito vt seruandū non sit, dicendum est, si cōtra legem interponatur prohibentem quempiam contrahere ea ratione, de qua**

de qua per Barto. in dictis iuribus, & in l. is. cui bonis. ff. de verbor. oblig. qui adducit in d. l. si quis pro eo, & in d. authen. sacramenta puerum, & in d. auth. decernimus, C. de arbit. qui dicunt quod quando statutum prohibet, ne quis contrahat, si contrahit & iurat, tale iuramentum seruandum non sit, & contractum non conualidare: quia facere contra preceptum superioris, est peccatum, vt supra saepe diximus, & multis locis comprobauimus, & iuramentum quod inducit peccatum, non obligat (vt supra late dictum est) merito tale iuramentum contra dispositionem legis disponentis per aliquem contrahere non posse, seruandum non sit, predicta ratione in dictis iuribus, & in l. is. cui bonis. ff. de verbor. oblig. & in d. l. si quis pro eo, refert illud quod voluit glo. & Ioan. Andre. in d. c. licet mulieres. de iureiurand. libr. 6. inquit, post Hostien. quod si quis iuret non alienare, & deinde alienet, & eam alienationem iureiurando seruae promittat, iureiurando non firmari, prout dixit Specula. in titu. de emptio. & vendit. §. tertio loco. versic. & dicit notandum generale, & eam opinionem Barto. inquit tenuisse etiam Ange. in dicta l. si quis pro eo, & Anchar. in d. c. cum contingat. & hanc conclusionem inquit tenere etiam Angel. in d. auth. sacramenta puerum, & si, vt supra diximus, illam rationem de peccato approbare non videatur. Subdit tamen statutum tunc personam inhabilem reddere dicendum esse, & eam rationem ab aliis adductam non esse, sed potius velle vt prohibitus alienare quandoque non peccet, & ideo iuramentum talem alienationem firmare, vt est text. in l. lex, qua tutores. in princ. C. de administra. tut. & in l. minorum, C. de pradi. mino. quae prohibet minores alienare, & ea prohibitione non obstante alienatio iuramento confirmari dicit, vt habetur in d. authen. sacramenta puerum, & alia multa de hoc prosequitur Corne. ibidem vsque ad num. 8. Vbi ex predictis inquit concludendum esse, quod licet statutum velit & expresse dicat, mulierem non posse, nec debere contrahere: nihilominus contractus iuramento confirmetur, prout voluit etiam Anchar. in d. c. canonum statuta, ea tantum ratione, quod non referat, an verba legis, vel statuti dirigantur in personam, vel in rem: Quandoquidem si verba prohibitiua in rem diriguntur faciens prohibitus dicitur, quia qui prohibet vnum, prohibet etiam antecedens. dicta l. oratio. ff. de sponsal. & l. ad rem mobilem, & l. ad legatum. ff. de procurat. secundum eum, & hac ratione idem firmat Abb. in d. c. cum contingat, & Castren. in d. auth. sacramenta puerum, id quod firmat etiam Raphael. Fulgos. in dicta authen. sacramenta puerum. & praesertim ea ratione, quod posito vt contrahere sit peccatum, ob eam tamen statuti transgressionem, vt peccatum sit dici, tamen non potest, vt contractum non seruare sit peccatum, ex quo statutum non prohibet obseruantiam, & si contractum prohibeat & annullat secundum eum & hanc rationem firmat etiam ibidem Castren. & Imola in d. c. cum contingat, id quod videtur etiam tenere ibi Abbas subdit praeterea Corne. ibidem, satis ex predictis apparere pro ea parte, vt contractus confirmetur esse communem opinionem, quamquam tenuerunt Ioa. de Lign. Butrig. Imola. Abba. Raphael. Castren. Ludouic. Bald. & Angel. Praeterea Corne. in consilio 121. numero 8. volumin. 2. pariter vult, vt iuramentum defectum solemnita-

tis ad donationem requisitae non suppleat, qui ibidem etiam voluit vt statutum actum annullans ob doli & fraudis praesumptionem (de qua supra satis late dictum est) trahatur etiam ad contractum, vel actum iuratum, & ibidem nume. 21. satis inquit constare ab statuto iura positiua tolli posse, & inquit in eo casu opin. Barto. procedere posse, dum vult iurandum non operari, vbi solemnitas probatoria deficit. Nec contrarium velle arbitratur Doctores praedictos. dict. c. cum contingat, quia loquuntur, vbi statuta disponent, vt non sufficiat iuris diuini probatio, volentis vt in ore duorum, vel trium stet omne verbum. Facit etiam ad praedicta illud, quod notat Bald. in dict. auth. sacramenta puerum. & sequitur Abbas in d. cap. cum contingat. qui dicunt iuramentum minoris ceteri simulatum seu fraudulenter adiectum, non autem in fraudem iuramenti adiectum, & ideo valere, si in loco dictorum statutorum accidit, vt minores & mulieres defraudentur, vt late ipse ibidem prosequitur. & rursus quod iuramentum firmet contractum initum sine solemnitate statuti, quando statutum inducit solemnitatem ob doli & fraudis praesumptionem, adite potest illum locum & notari debet. Praeterea quo ad solemnitatem probatoriam loquitur iterum Corne. in consil. 32. n. 1. vol. 3. vt puta, si statuto caueatur, vt in quolibet instrumento debeat esse subscriptio alterius notarii vltra illum, qui de eo actu rogatus fuit: & quatenus aliter fiat, tale instrumentum sit ipso iure nullum, an si iuramento valleretur confirmetur & subsistat, & quo ad hanc solemnitatem probatoriam, an scilicet iurandum actum conualidet, qui alioquin esset nullus ob omissionem ipsius solemnitatis, tradit Bart. in d. l. si quis pro eo, non repeto. nam concludit, quod vbi actus est nullus ex causa omissionis solemnitatis probatoriae, talis solemnitas probatoria ob publicam vtilitatem inducta sit, propterea quod vt supra diximus pactis vel iuramenti creditorum auferri non potest, d. l. nemo. ff. de lega. primo, Item Alexand. in consilio nonagesimo quinto, numero quinto, volum. primo. pariter inquit, quod quando ad actus validitatem aliqua solemnitas requiritur probatoria, talis actus iuramento non conualidetur, si solemnitas illa probatoria non interueniat & rationem esse dicit, quia solemnitas illa iure publico introducta est. Et hanc conclusionem tenet Stepha. Bertran. in consil. 227. numero 1. volum. 1. & ideo concludit, vt in huiusmodi contractibus, si iurandum interueniat in eo casu ob ipsum iuramentum actum seu contractum ipsum confirmari non aliter ac si tutoris auctoritas, seu curatoris iudicisve decretum interuenisset.

Item Augustinus Berous in consilio vigesimo sexto, numero 21. volum. secundo, conatur tenere praedictam conclusionem, vt scilicet iuramentum solemnitatem a statuto requisitam non suppleat, inquit enim huiusmodi contractum factum contra prohibitionem statuti dirigentis prohibitionem in contrahentem ratione fortasse imbecillitatis iuramento non confirmari, vt ibi latius per eum, dum vult mulierem naturaliter non obligari, eandem conclusionem tenuit iterum Berous in consilio centesimo quinquagesimo quarto, numero duodecimo, volum. primo dum inquit, quod si contractus minoris sit nullus, non solum ratione, minoris aetatis, sed alia quoque

ratione, vtrupta quia forma tradita à lege vel statuto seruata non est, iuramentum talem contractum non conualidat, nec minor illum obseruare tenetur. Si vero minor iuret non contrauenire ratione minoris ætatis, vel alia quauis ratione, tunc iuramento confirmetur, & minorem talem iusiurandum seruare debere, vt *ibidem pluribus ipse comprobat.*

Quæsiuit etiam Bald. in hac materia de hac notabili quæstione in consilio 414. num. 1. vol. 3. cum enim ibi de donationibus registrandis in libro publico loqueretur, præsupponit ibi extare statutum disponens, quod partes contrahentes teneantur curare, vt contractus & instrumenta ascendentia ad libras centum registrentur in aliquo libro existenti in camera massariorum communis Gualdi infra 10. dies à die celebrationis ipsius contractus: & si id non seruetur, ex tunc contractus celebratus non seruata prædicta forma ipso iure sit nullus & non subsistat, & nulla partium ex tali contractu actionem habeat agendi vel petendi vi illius contractus non registrati: stante huiusmodi statuto Gualdi accidit, quod quidam contractus compromissi à libris 50. supra partium negligentia registratus non fuit, iuxta formam dicti statuti, & ex consequenti ipso iure sit nullus, quæsitum fuit, an peti possit, vt nullus non pronuncietur ob id quod iuramentum fuerit in contractu compromissi laudum ferendum ab ipsis arbitris omnino à partibus seruandum ac ratum habendum, nec contra illud venire non petita absolute à iuramento prædicto, ex quo partes non dicuntur venire contra ipsum compromissum & laudum ex forma ipsorum compromissi & laudi, sed solum ex negligentia partium quæ registrari non curauerunt, cum à lege forma data esset vel statuto, si seruata non sit, cum sit iuramentum cum quandoque à iuramento recedi possit, quandoque non. Et ideo inquit Bald. forma quandoque data est fauore contrahentis, & ab ea recedi potest, etiam quod iuret. *cap. cum mulieres, extra de iureiur. & d. authen. sacramenta puerum.*

Si vero sit forma probatoria, & tunc à tali forma recedi non potest, licet iuret, vt plene notat Bartol. in d. l. si quis pro eo, ff. de fideiusso. & ideo inquit, qd si contractus requirit insinuationem, & tunc si nõ insinuetur, non valet etiam iuramentum, quia insinuationi renunciari non potest, vt notant Doctores in l. illud. C. de sacrosan. eccles. & ita in proposito nostro: Nam si deficiat insinuatio, ex tali contractu ius non oritur, nec probatio. Nec dicitur periurus, qui iuris auctoritate vtitur, l. penul. ff. qui satisfacere cogant. & l. fin. C. de non num. pecun. & præsertim quia iuramentum præcedens defensionem non tollit, quæ deinde nascitur ex subsequenti negligentia, vel ex alia noua causa. l. sed & si possessori. §. secundo. ff. de iureiuran. ex quibus inquit Bald. concludendum esse, eum periurum nõ dici, propterea quod rationaliter statuti beneficio vtitur, cum lex vicem Apostolici teneat, & iuramentum relaxare possit, vt legitur & notatur in l. adigere. §. fina. ff. de iure patrona. & licet compromittere, prout est actus electiuus personarum, non fit contractus, nec laudum arbitratoris: attamen promissio de stando laudo, contractus est, & illa promissio registranda erat: alioquin esset nulla, & ideo remanet laudum sine vilo

vinculo obligationis, & ex consequenti validum est, nisi partes postea consenserint adimplendo laudum, l. secunda, & ibi tradit gloss. C. commun. viri- usque iud.

Hanc eandem conclusionem sequitur ibidem Bald. in consilio 94. num. 2. vol. 5. Vbi loquendo de statuto respiciente contractus virorum, ac etiam de statuto respiciente contractus mulierum circa minores inquit, quod ex quo erant inhabiles, ex quo statutum eos inhabiles reddidit, nisi quædam forma seruetur, & præsertim circa curatoris generalis auctoritatem, vel duorum consanguineorum, qui debent representare, seu supplere ætatem minorum, merito mirum inquit non esse, si id non valet, quod contra formam statuti gestum est. l. cum lex, ff. de fideiusso. & l. non dubium, C. de ll.

Nec inquit valere in eo casu iuramentum, quia non sumus in iure communi, sed in iure municipali: Vnde iuramentum non representat presentiam propinquorum, vel curatoris generalis, & à verbis statuti recedendum non est. l. prospexit. ff. qui & à quibus, & l. si vero, §. de viro, ff. soluto matrimo. & l. prima. §. si is, qui nauem. ff. de exercito, & latius ibi per eum. Videtur etiam nonnulla prædictorum attingere Bald. in consilio 408. num. 2. par. 4. Bald. præterea in dicta authentic. sacramenta puerum, nume. 4. Cod. si aduers. vendit. quæsiuit, an iuramentum accedens venditioni factæ à minore sine decreto venditionem contra duo repugnantia, videlicet defectum decreti, & beneficium ætatis, eam confirmet. & ideo inquit Ultramontanos intelligere illam authenticam iuramentum excludere ius retractationis, non autem ius dicens nullum: & ideo tenent etiam de iure Authenticorum opinionem Bulgarini, & id inquit probare per text in dicta authen. sacramenta puerum. cum dicat super contractibus: nam contractus nullus. non dicitur proprie contractus, & id etiam inquit probare per illud verbum, non retractandum. & ibidem latius per eum. Item de hac validitate iuramenti, & quomodo intelligendum sit, late tradit idem Bald. in d. l. non dubium. C. de legibus. Alii vero, vt inquit Bald. ita dicebāt, quod si contractus minoris, vel maioris valet ipso iure, & tunc iuramentum aufert omne iuris beneficium in iure singulari consistens, vt est beneficium restitutionis in integrum, siue consistat in iure, vt est in l. secunda C. de rescinden. venditio. Alii vero, vt inquit ibidem Bal. dicebant: Aut contractus iuxta naturalem æquitatem & secundum merum ius gentium habet esse, & si illud non habeat, secundum solemnitatem iuris civilis non habeat, & tunc iuramentum dat contractui esse & formam, esse hunc in modum. Minor necessitate adductus vendit rem sine iudicis decreto, & tunc æquitati conuenit, vt talis alienatio subsistat, ex quo deficit solemnitas, & in hoc casu si interueniat iuramentum, omnia confirmantur, propterea quod talis confirmatio pendet à iure diuino, & habet tale iuramentum substituendi causam. Vnde posito vt luerit pretium, contractus tamen ob id rescindi non debet, & ita loquatur d. auth. sacramenta puerum.

Si vero contractus naturalem æquitatem non continet, vt puta quia deficit forma & causa & tunc iuramentum subsistat. & ita concordantur opiniones Bal. scilicet & Martini, vt inquit Iacob. Butrig. At de

At de iure canonico dicitur iuramentum interdum tollere causam prohibitionis iuris fictione, & tunc seruandum esse iuramentum: exempli gratia si causa prohibitionis est adulta ætas, tunc iuramentum fingit minorem maiorem, & ideo contractus subsistit: secus vero si non tollat causam prohibitionis vtputa statutum prohibet adultum contrahere, quia fingit dolum & iuramentum doli causam non tollit, & præsertim præsumpti, & ideo nihil operatur iuramentum, argumento, *l. si quis inquilinos. §. ff. de leg. primo*, tantum igitur operatur iuramentum in causato, quantum in causa operari potest, non autem plus.

Subdit deinde Baldus contra hoc videri text. in *capit. 2. extra de pact. & in d. c. mulieres, extra de iure iuran. & in c. debitores, eod. tit.* Vbi causa prohibitionis non amouetur à iuramento, & tamen amouetur prohibitio: & quatenus pertinet ad dictum capit. secundo, & *capit. debitores*, respondet quod ibi causa prohibitionis erat de iustitia positua & immutabili non de iustitia mutabili: & ideo si ibi iuramentum obseruetur mirum non est. Hæc autem iustitia est mutabilis, cuius transgressio de iure diuino peccatum non inducit: Illa enim est iustitia immutabilis, cuius transgressio inducit peccatum, quia ius diuinum est immutabile, & in hoc inquit fundari tex. in *cap. non est obligatorium. de regul. iur. in 6.* Et hæc inquit vera esse, cum agitur de efficacia iuramenti respectu iurantis. At quando prohibitio concernit alium quam ipsum iurantem, iuramentum vnus alii obesse non potest, vt notatur in *l. fin. §. filius autem, C. de bonis, qua liberis.*

Et ideo subdit ex prædictis concludendum esse, quod aut iuratur contra ius constitutionis, aut contra ius iurantis, aut contra ius tertii. Primo casu aut ratio prohibitionis fundatur in æquitate naturali, & iuramentum non tenet nec obligat: Aut fundatur in quadam æquitate positua, & tunc iuramentum subsistit.

In secundo vero casu iuramentum tenet, in tertio autem casu non subsistit, vt ex prædictis appareat. Et hæc verba subdit Bald. diligenter adnotanda esse pro declaratione text. in dicto *capit. debitores*, dum vult, quod iuramentum super vsuris præstitum in altero extremorum, scilicet in recipiente, non autem in promittente: & ideo promittens iuramentum obseruare debet non in fauorem hominis, sed respectu diuini numinis, cum Deo iuret. Potest tamen peti absolutio ab ipso iuramento vt habetur in *capit. primo, extra de iudeiurando*. Et tandem concludendo inquit, quod aut lex occurrit iuramento iurari prohibendo, & tunc necessaria sit absolutio, *l. qui sub conditione. §. final. ff. de conditio. indebit.* Aut iuramentum destruendo: & tunc aut lex dat super hoc certam formam, vtputa quod petatur absolutio, & tunc forma illa obseruanda est, ita vt propria auctoritate iurans contrauenire non possit, vt notauit Innocentius in dicto *capitulo venerabilem, extra de electio.* nisi sit iudex, à quo petatur absolutio, quod sane notandum est, vt dixit Innocentius.

Aut lex destruit iuramentum sine iudicis ministerio: & tunc ille qui facit contra, propria auctoritate, est periurus re vera, sed fingitur non periurus, *l. qui iurato. ff. qui satisda. cogant. & l. si ff. ad municipal.*

Aut lex non obuiat iuramento, prohibendo vel destruendo, sed procedit interpretando, & tunc ille qui facit contra iuramentum, sed non contra interpretationem iuramenti, ipso iure non est periurus, quia licet veniat contra verba, non tamen venit contra mentem, vt est casus notabilis in *l. si. C. de non num. pecun.*

De solemnitate probatoria loquitur etiam Bald. in *c. cum contingat, num. 19. extra de iure iur.* inquit, quod vbi contractus prohibetur ratione solemnitatis probatoriæ, iuramentum non tenet. & licet adducat Bart. auctoritatem, eum tamen reprehendit, quatenus ait Barto. velle, quod prohibeatur. & mouetur ex eo quod ius non prohibeatur, sed fides probationi non detur. *l. testium, C. de testib. & l. si vnus, eodem tit. & l. si veritas, & l. final. C. de fidei commiss.* subdit tamen, quod quemadmodum deficit probatio contractus, pariter etiam deficit ipsius iuramenti: & ideo ex defectu probationis iuramentum fit efficax. Hanc præterea conclusionem sequitur etiam Ruin. in *consil. 159. num. 9. & 15. vol. 5.* Nam in primis *ibid. num. 9.* inquit, non obstat iuramentum cum non conualidet contractum: & ideo vt inualidum & nulliter præstitum fuit. Nam cum contractus ex forma statuti sit nullus ipso iure, cum forma à statuto tradita seruata non sit, vt ex supra dictis ibi apparet, merito non valeat etiam iuramentum, & præsertim si statutum verba in rem dirigat, non in personam, vtputa prohibendo alienationes, & quietationes, quæ sine forma, & solemnitate à statuto requisita fierent, nõ autem prohibendo personam minoris, vt voluerunt Bart. & Ange. in *d. athen. sacramenta puberum, & in d. l. si quis pro eo. ff. de fidei iuss.* At nunc decimo quarto, id limitat, quando liberatio & iuramentum dolo & fraude extortum præsumitur, quia statutum ita præsumat, & præsertim si solemnitas, de qua in eo, obseruata non sit, & eam præsumptionem inducere potuit secundum eum, vt notat Bart. in *l. omnes populi, cum quo transit, Bald. in d. athen. sacramenta puberum, & ratio est, quia minores facillime decipi possunt d. l. i. ff. de mino.* Nã in hoc casu stante legitima causa ius diuinum limitari potest à laicorum statuto, vt notatur in *d. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. & notat Innocen. in d. ca. qua in ecclesiarum. extra de constit.* Nam huiusmodi statutum ita præsumens subsistit, vt dixit etiam Petrus de Anchar. simpliciter transiens cum Bar. in *d. cap. qua in ecclesiarum. quest. 9. extra de constit. & in cap. ea, qua. de regul. iur. lib. 6.* & si talis responsio tuta non videatur, nisi subsit iusta causa præsumendi, per ea quæ in contrarium deducuntur.

Item hanc eandem opinionem sequitur iterum Ruin. in *consilio centesimoquinquagesimonono. numero nono, & numero decimoquinto, volum. quinto, & ideo inquit, iuramentum contractum non conualidare, quia fuit inualidum nulliter præstitum, ex quo non seruata forma à statuto introducta, nullus est ipso iure, & ideo inquit etiam iuramentum vt accessorium non valere. *dict. l. non dubium. Cod. de legibus. & notat gloss. in leg. si patronus. §. final. ff. si quis in fraud. patron. & Bald. tradit in l. secunda. Cod. de inoffic. testamen.* Illud tamen animaduertendum est, quod licet id inter Christianos verum sit ex quo compellitur iure canonico iuramentum seruare, quod sine interitu salutis æternæ seruari potest, *dict. cap.**

cum contingat, extra de iureiurand. attamen inter Iudæos, qui iuramentum præstant alteri Iudæo, supradicta procedunt, & ideo contractus, qui ex se nullus est, non conualidatur, & præsertim si tale iuramentum iure ciuili vel statuario reprobetur, vt dixit Pau. Castren. *in consilio 100. visa quadam scriptura, &c.*

Nam vt ipse inquit, hodie de iure canonico maiorem auctoritatem habet iuramentum quam olim de iure ciuili haberet: quandoquidem olim si actus non subsistebat principalis pariter nec iuramentum subsistebat, *d. l. non dubium, C. de legibus, & l. si quis inquilinos, §. final. ff. de lega. primo.* Hodie autem de iure canonico res aliter se habet, si seruari potest sine peccato, *d. c. cum contingat,* & id ob periculum animæ, quod quidem ius canonicum Christianus respicit, quibus summus Pontifex præest, quo ad spiritualia & animæ periculum concernentia, & ideo inter Christianos ius canonicum seruandum est, non autem ciuile, quod ei contradicit, *cap. 2. de pact. lib. 6.* sed animæ iudæorum ad protectionem summi Pontificis vel ecclesiæ non pertinent, cum nihil ad ecclesiam de his quæ foris sunt, *capit. multi, 2. quest. prima, & ca. gaudemus, extra de diuort. si vero,* vt inquit Paul. Castren. in contractu cum Christiano inito vtique dicto iuramento stare cogeretur: non autem ex eo quod Deum offenderet, illud non seruando, sed ex eo quod Christianum offenderet, argumento eorum, quæ notantur à glof. *in c. per miserabilem, extra de vsur.*

Voluit igitur Castren. vt in eo casu, in quo de iure ciuili iuramentum reprobatur, tunc inter Iudæos lex ciuilis seruetur, & ideo per ius canonicum ab ea recessum non sit, & ex consequenti quod ad ipsius iuramenti obseruantiam cogi non possit, tãquam sit nullum, & ideo actus super quo interponitur, ex quo ex se nullus est, non conualidetur, & ex consequenti quod statutum in hoc casu actum annuller, ac etiam iuramentum super eo interpositum si omittatur forma à statuto tradita. Quod autem statutum de iure ciuili sit validum, habetur in dicta *leg. adigere, §. fina. ff. de iure patrona. & dicta l. inquilinos, §. fina. ff. de legat. primo, & l. iurisdictionum, §. generaliter. ff. de pact. & dicta l. non dubium. Cod. de legibus.*

Inter Iudæos est seruandum perinde ac si de iure canonico aliter cautum non esset quia de iure ciuili quo ad Iudæos in hoc canonico recessum esse non dicitur: si vero à statuto actus minoris iurans non annullatur, & tunc inquit iuramentum etiam inter Hebræos actum minoris confirmare inualidum, cum Imperator eum non improbet, sed confirmet iuramentum, *dicta authent. sacramenta puberum. Cod. si aduers. vendi.* & hæc satis clare ex Bald. apparent in *d. c. vnico, §. item sacramenta puberum, in titu. de pace iuramen. firman.* inquit iuramentum respicere salutem animarum ac Dei reuerentiam, & ideo in iuramento Iudæorum vel excommunicatorum locum non habere, quatenus res inter eos agitur, propterea quod vincula sacramentalia, actiue vel passiue in illis, qui de sacro ouili non sunt, minime cadunt. Subdit tamen Bald. in contrarium facere, quod eos ardet Imperator, vt *ibi:* & ideo videtur intentio Bald. vt inter Hebræos iuramentum operetur, vt inter Christianos, quando ius ciuile illud approbat vel non ap-

probat, vt dicitur approbatum, quando sumus in terminis iuris communis, dicta auth. *sacramenta puberum.* At quando per ius ciuile actus etiam iuratus annullatur & reprobatur, siue ita disponente iure communi, siue municipali, voluit Bald. vt inter Hebræos iuramentum nihil operetur, & vt statutum quo ad eos sit validum & seruandum; & ita etiam inquit concludere in his terminis Maria. Soc. Sen. *in consilio 66. frustra plenitudini, & c. columm. penultim. & fina.*

Vbi per prædicta concludit, vt in casibus, in quibus de iure ciuili actus iuratus non subsistit, vt habetur in dicta *l. non dubium,* quod licet de iure canonico aliter sit statutum ob iuramenti vinculum, tunc inter Iudæos ius ciuile seruandum esse, & ad hoc refert etiam Roman. *in consil. 155. Præmissum laudum, in fin.* qui respectu iuramenti, de quo agitur, inquit Iudæos non ligari canonicis constitutionibus, cum non ligent, nisi subiectos ecclesiæ, *dicto c. iubemus.* At de hoc articulo, videlicet iuramenti inter Hebræos præstiti late suo loco infra dicemus, propterea quod viuunt iure Romano. *l. Iudæi, C. de Iudæ.* & id ideo notandum videtur, quia vt dixit Imo. *in cap. super his, extra de voto, & Doct. in c. Iudæi, extra de Iudæ.* statutum ¶ excludens sceminas exstantibus masculis, in Iudæis quoque locum habet. & facit etiam illud, quod notat Bald. *in l. spadonem, §. iam autem, de excu. tut.* & ideo statutum hoc, de quo agitur, etiam inter Iudæos locum habet, & vt ex consequenti formam ab eo traditam seruare teneatur, ac etiam eorum respectu valere, quatenus iuramentum infirmat. Nec prædictis obstare arbitratur si fortasse quispiam ex dictis contrahentibus iam Hebræis Christianus efficiatur, propterea quod cum ab initio actus non valuerit, & iuramentum ab initio semel nullum fuerit, & ab ipso statuto reprobatur, vt dixit Castren. *in d. consil. d. l. non dubium.* vtique deinde nihil operari potest, nec conualidari. *l. quod ab initio ff. de regul. iur.* subdit tamen hanc rationem & hoc fundamentum verum non videri, propterea quod iuramentum à Christiano seruari debet vbicumque potest sine dispendio salutis æternæ, & id ob animæ periculum, ex quo effectus est Christianus, & incipit Bar. ratio locum habere: & ideo ea prout in Christiano à principio attendi debeat, ex quo quatenus pertinet ad periculum animæ, perinde sit ac si à principio præstitum fuisset. Nisi forte dicamus, quod more Iudæorum præstitum sit, & ideo tunc attendi non debuerit, vt *infra dicitur:* secus vero si more Christiani præstitum esset, vel per Deum simpliciter, ex quo in Deo patre conueniunt tam Hebræi quam Christiani. Ad hoc tamen videtur animaduertendum, quia Ruin. eodem in loco ad secundam solutionem transit, & inquit ex alio tale iuramentum non obstare, etiam quod validum fuisset: Nam quando minor simpliciter iurat non contrahere, conualidat actum qui fuit nullus propter defectum ætatis tantum. Nam iuramentum supplet ætatem, vt habetur in *d. authent. sacramenta puberum.*

Quando autem actus alia de causa non valet, etiam quod esset gestus à maiore tunc tale simplex iuramentum non contrahendi, actum ipsum non conualidat, sed tunc vt minor iuret non contrahere ratione minoris ætatis, & alia quacunque

que ratione vel causa, necesse est, vt dixit Bart. in d. *auth. sacramenta puberum*, & etiam Bal. in c. vnico. §. *item sacramenta*, in ti. de pace iura. firman. & in l. 2. §. *filii autem*. C. de bon. qua. libe. & ideo quando actus est nullus, non solum ex defectu solemnitatis, quæ requiritur ex forma alicuius statuti in aliquo actu minoris, sed etiam quia non fuit seruata forma alterius statuti, quæ in actu mulieris necessaria est, etiam maioris iuramentum simplex non contrafaciendi præstitum, actum illum non conualidat. Rursus idem Ruin. in consil. 367. nu. 22. vol. 2. Primum inquit iuramentum non confirmare actum nullum ex defectu solemnitatis & formæ. subdit alia ratione in eo casu iuramentum ob obstare, si sit iuramentum assertorium, vtputa, quia iuratum sit omnia & singula fuisse & esse vera, cum sit de præterito, & constet ex ipso iuramento illud esse falsum, & sic de periurio appareat: quo fit vt non obliget, vt dixit Cynus in l. 1. C. de sacros. eccles. & Bart. in d. l. cum quis decedens. §. Titia. ff. de leg. 3. & Imol. in d. c. cum contingat & Alex. in d. l. si donatione. C. de collat. cum concordantibus, de quib. ibi per eum. & Soc. in l. 1. col. ff. sol. mat. & sic patet, quod sit promissorium de futuro. & iterum idem dixit Soc. senior in consil. 40. col. penu. versic. non obstat. Præterea de ipso iuramento assertorio tradit Humbertus de Bouenco in d. *auth. sacramenta puberum*, numero. 107. C. si aduers. vendit. Illa autem videtur differentia inter iuramentum assertorium & promissorium, per quod debitor promittit iurando dictam confessionem ratam habere & omnia in ea contenta tenere, &c. q. sæpe ponunt Notarii nostri temporis propria auctoritate suppletæ, quod partes sæpe non expresserunt quod in eo casu debitor vi promissorii iuramenti per ecclesiasticam censuram debitor adstringi & compelli potest ad obseruantiam effectualem ipsius iuramenti Hanc præterea conclusionem tenet Franc. Curt. in l. si causa cognita, num. 24. C. de transactio. dum inquit fateri omnes etiam aduersarios iuramentum supplere defectum solemnitatis, vt est tex. in d. §. filius matrem. Vnde infert vt multo magis defectum materiæ supplere debeat, cum maior sit defectus formæ, quam materiæ, l. an inutilis. in prin. & ibi notant Doc. ff. de acceptil. quæ quidem responsio non modicum eneruat & tollit argumentum Bal. & aduersariorum, & subdit non obstare tex. in l. omnes, in princip. quia pactum, & transactio, contractuum species non sunt. Quinimo pactum & transactio non sunt species contractuum separatæ: nam pactum est nomen generis, & vti genus comprehendit transactionem, quæ fit aliquo dato, &c. & vti genus continet transactionem. Pactum autem in specie sumptum, quando fit gratis, vt ipse Curt. ibidem dixit post gloss. in rub. Cod. de transactio. & ideo vt transactio valeat vt pactum in genere, in aliam speciem transire non dicitur, prout ibi latius subdit.

Contrariam vero conclusio. vt scilicet iuramentum confirmet actum nullum ex defectu solemnitatis à statuto inductæ, tenuit Ascanius Clementinus in tractatu de patria potestate, in c. 6. effectu vero 4. num. 46. dum inquit iuramentum esse eius efficacitæ, vt actum ob solemnitatum defectum nullum, non confirmet, vt dixit Felyn. in cap. 2. extra de maior. & obediens. & tradunt Doct. in l. si quis maior. C.

de transactio. & in d. *auth. sacramenta puberum*. Cod. si aduers. venditio. & inquit ibidem esse communem opinionem, prout de communi opinione attestatur quædam additio ad Felin. in d. c. 2. Quinimo, inquit ibidem Ascanius, non solum conualidare actum nullum ob solemnitatum defectum, sed etiam illos contractus, in quibus legis forma minime seruata sit, vt inquit Paris. in consil. 33. num. 4. vol. 3. & Socin. in consil. 13. col. 2. num. 3. attestans, hanc esse communem opinionem, & rursus in consil. 36. nu. 8. vol. 2.

Vnde Viuius sequendo eam opinionem in tractat. commun. opin. opinione 123. lib. primo. dat præcautela agenti cum filiofamilias, vt eum iurare procuret. Vnde dicendum videtur, filium sine patris consensu iureiurando efficaciter obligari. Pro quo vltra prædicta optime facit illud, quod dicitur quod patria potestas soluitur de iure canonico adueniente adulta ætate, quo ad matrimonium carnale & spirituale, ac etiam quoad iuramentum, cum puella, 20. q. 2. & c. tribus, q. 3. & notatur in cap. honorantur. 22. quaest. 2. cuius contrarium tenuit Marf. qui hanc quæstionem mouit in sing. decimo quarto, quem casu eueniente videas omnino, quia videtur dictum singulare.

Hanc eandem conclusionem sequutus est etiam Ioan. Petr. Ferrar. in sua pract. Papien. in formu. libel. super peritio. restituit. in integrum in §. tunc iurauit, n. 15. dum super 3. artic. qui est, quando contractus & dispositio reprobatur ex defectu solemnium: probato inquit exempla apparere in testamento nuncupatio, in quo septem testes requiruntur, vel in alio contractu, in quo determinatus testium numerus requiritur.

In eo enim casu sola deficiente solemnitate contractus vel testamentum non confirmantur iuramento. & ratio est, quia hæc solemnitas ob publicam vtilitatem inducta est, & ideo remitti non potest, vt est tex. in l. nemo potest. ff. de lega. 1. & in l. ius publicum. ff. de pact. & rursus, nu. 16. circa 7. articulum, qui est quando reprobatur contractus ex defectu solemnitatis formalis, exempla etiam in stipulatione poni possunt, cum in ea vt interrogatio præcedat, & responsio subsequatur, necesse est, vt habetur in l. prima, §. 1. ff. de verb. oblig. & l. 1. C. de contrahen. & committen stipulat. & aliis similib.

Plane huiusmodi solemnitate deficiente stipulatio iuramento non confirmatur, vt stipulatio, sed tanquam simplex pactum. Nam effectus iuramenti est, vt dispositio valeat eo modo, quo melius valere potest, vt dixit Bart. in l. cum pater. §. filius matrem. ff. de lega. 2. Item eandem conclusionem sequitur Guido Papæ in consil. 238. in princip. in versicu. nec validitate. Vbi de statuto loquens ait, iuramento conualidatas non fuisse, quia statutum prohibet personas illas donare, & vult vt non donent, nisi seruata forma dicti statuti, & vltimus procedit donationes in contrarium factas annullando, iuxta ea quæ tradit gloss. & sequuntur Bald. & Docto. in d. l. non dubium, Cod. de legibus. Quinimo ex dictis donationibus factis non seruata forma ipsius statuti, non nascitur obligatio etiam naturalis, vt dixit Bartol. in l. cum lex. ff. de fideiussor. dum inquit ibi

ibi Barto. quod siue lex resistat contractui, siue statutum dirigendo præceptum prohibitorium in personas siue simpliciter prohibet contractum sine quadam solemnitate, ut puta sine consensu duorum propinquorum vendere non possit. Ex quo enim ne vendant, eis præceptum factum videtur: merito nec ciuilibus, nec naturalis obligatio nascitur ex tali contractu, cum contractus ex quo nascitur naturalis obligatio, sit iurisdictionum, quo iure maioribus nostris obedire debemus, *vt supra etiam late dictum est, l. veluti. ff. de iust. & iur.* & ille qui contrafacit, ipsi iurisdictionum contrafacere dicitur. Unde est, ut naturalem obligationem non pariat, ut habetur in *l. antiqua iurisdictionis. C. ad Senatusconsult. Velleia & notatur in l. sed & si seruum. ff. de fideiusso. & facit ad hoc illud, quod dixit Barto. in d. l. si quis pro eo. ff. de fideiusso. & in d. l. Seius & Augerius. ff. ad l. Falcid.* Vbi donationem inter virum & uxorem iureiurando non confirmari: & ratio est, quia in eo casu lex personas prohibet contrahentium, & ideo qui contrafacit, mortaliter peccare dicitur, quo fit, ut huiusmodi iuramentum quod peccatum inducit, non obliget. Hinc quoque est, (vt supra etiam diximus) quod contractus nullus, cui à iudice bonis interdicitum est iureiurando etiam non confirmetur. Nam contra superioris præceptum contrahendo facies peccat, & ideo ob id tale iuramentum non obligat: quandoquidem super obseruatione illius, quod alioquin si non obseruetur, peccatum mortale inducit appositum est: Nam contra ius & auctoritatem superioris expresse contrahere prohibentis esse intelligitur, & ideo, vt diximus huiusmodi iurandam non obligare, dicendum est. *d. l. final. in princ. ff. ad municip. & d. capit. veniens, extra de iureiuran. & id etiam ad notauit Barto. in l. is, cui bonis. ff. de verborum oblig.*

Et idem quoque tenet Bened. de Bouenco in d. *auten. sacramenta puperum, vt ibi per eum latius.* In simili etiam dixit Bald. in *l. si quis pro eo, in tertio membro. in fin. & rursus in 5. ante finem. ff. de fideiusso.* quod si alicubi extet statutum, vt minor vel mulier contractum quempiam sine quadam solemnitate ab eo statuto constituta facere non possint, tunc huiusmodi contractum non seruata illa forma & solemnitate initum iuramento non confirmari. Et idem eadem mortalis peccati ratione, quod ab ipsa contrafactione iuramenti prouenit, & idem voluit Barto. loquens de statuto exigente consensum propinquorum in contractibus mulierum & minorum, quæ quidem statuta in Italia & vbiq; frequentissima sunt. *l. secunda. in fi. C. ne fideiusso. dot. dentur, & in consilio. numero octuagesimo octauo, in qua stio. inter Franciscum. colum. secunda, & iterum Bald. in l. secunda. questio. nona. C. de rescinden. vendit. & in rub. ff. de iureiurando. colum. secunda. vers. & ideo si dicit statutum. & in d. cap. cum contingat. colum. tertia. extra de iureiuran. & in consilio 450. in pupillo. volum. secundo, & in consilio 178. ad euidentiam. volum. tertio, & in consilio nonagesimo quarto, viso statuto. volumine quinto, & Ange. in consilio centesimo sexagesimo. D. Catherina. col. secunda. versic. contrarium dico. & Petr. de Ancha. in cap. primo. in fin. questio. vndecima. extra de constitut. & in consilio. 178. visa diligenter narratione. colum. secunda. versic. item liberatio. & Paul. Castren. in consilio 465. viso compromisso. col. fina. volum. primo, & Petrus Ferrar.*

*in titul. forma libelli super petitione restitur. in integ. in vers. tunc iuravit. colum. 4. vers. dixi secundo. & Barb. in consil. decimo sexto. illud in medium. volum. secundo, & Corne. loquens de statuto disponente, quod subditus non possit contrahere: cum extraneo sine quadam solemnitate in consilio 77. quamquam videatur, colum. secunda. versic. præterea iuramentum. volum. primo. Id autem inquit ea ratione factum esse, quod illud statutum eum inhabilem reddat, & facultatem tollat, & ideo tunc iuramentum vim & robur æturi non præbet, vt dixit Angel. in d. *auten. sacramenta puperum.* & vltimo loco hanc conclusionem sequitur Ludouicus Gozad. in consil. decimo sexto, in hac causa. colum. 2. nu. 13.*

Præterea hanc eandem opinionem sequitur Ioan. And. in addit. ad Specul. in titu. de sentent. prolato. §. vt autem. ver. hoc autem. & Bal. sibi contrarius in consilio 408. super eo. quod quaritur, volum. quarto. & Ioan. Ligna. Butr. & Imol. qui dicit hanc esse communem opinionem, & Panorm. in d. cap. cum contingat. extra de iureiuran. & iterum Panorm. in cap. ad apostolicam. in primo notabili. extra de regularibus & Imola in consilio 67. in casu proposito. & Fulg. in consil. 219. visis binis precibus. colum. penult. versic. rursus posito. & versic. secunda quoque ratione, vbi inquit fuisse publice eo anno disputando ita in studio Senensi determinatum Item & Paul. Castren. pariter sibi contrarius in consilio 190. cum tempore. colum. secunda. versic. item & tertio. volum. primo. & Alexand. in consil. decimo sexto. clarissime Doctor. colum. sexta. versic. quinimo, volum. septimo. & Socin. in consilio septuagesimo septimo, in presenti consultatione. colum. penult. volum. primo. & in consilio 147. visa facti contingentia. col. 4. ver. secundo respondetur. in eodem volum. 1. & in consil. 233. presentis consultationis. colum. 2. & in consilio 279. visa donatione. colum. prima. versic. Quibus præsuppositis, in eodem volum. secundo, & late tradit Corn. in consil. 35. videtur prima facie. fere per totum. volum. 1. & in consilio 127. licet in hac consultatione. colum. 1. versic. licet statutum. eo. vol. 1. & in consil. trigesimo quinto, semper fuit visa. colum. fina. volum. 3. & 224. licet clarum, volum. tertio, & Franc. Aret. in consil. 54. in causa magistri, in primo dubio, & late Felin. in cap. si quis. col. 2. versic. in quantum dicit, extra de maior. & obediens. & alii plurimi, quos inquit Tiraquellus eodem in loco, satis esse inconueniens sigillatim referre. Præterea vltra prædicta eisdem in locis, de quibus supra, numero vigesimo octauo, subdit Tiraquellus hac de re tractasse iterum Baldum & Castren. & alios post Bartol. in dicta lege si quis pro eo. Vbi etiam tradit Cato Saccus in sua repetitio. car. 20. ff. de fideiusso. & Bartol. Bald. Angel. Salicet. & late recentiores in dicta authent. sacramenta puperum, C. si aduers. venditio. & Bartolus, Baldus, Angelus & recentiores in d. l. is, cui bonis. ff. de verborum obligat. & Federic. Senens. in consilio centesimo septuagesimo secunda in nomine Domini Amen. factum tale est. & Bald. in d. l. non dubium, in 17. opposit. C. de legib. & latissime in repetitio. l. secundum, car. 11. versic. sub quinta questione. ff. de iureiuran. Vbi eandem questionem per 5. aut 6. columnas pertractat, & in consil. 487. considerandum est, volum. 3. & Angel. in d. consil. 160. D. Catherina, in 3. membro. & Pet. Anton. in repet. cap. primi. num. vndecimo, in questi. in versic. quid dices, extra de constitutio. & Panorm. in consilio septuagesimo primo, in hac causa, volum. primo, & omnium latissime in sua disputatione, qua incipit, stante

stante statuto, per totum, & Canonista, & presertim An-
to. de Butr. in d. c. cum contingat, vbi tradit etiam Imol.
in 3. membro principali, extra de iureiuran. & Dominic.
à sancto Gemin. in consi. 51. super premissis, per totum, &
Roman. in consi. 437. in casu proposito, per totum, & Io-
an. Bap. à sancto Seuerino late in l. omnes populi, car. 18. in
parua impressione, vers. tertio infert Bart. cum multis se-
quentib. ff. de iust. & iure. & Alex. satis late in consi. 125.
visis & consideratis, vol. primo, & in consi. 39. viso statuto
vol. 4. & iterum in consi. 102. cum statuto, in eod. vol. 4.
& Franciscus Aretin. in consi. 2. intellecta diligenter, & in
consi. 2. diligenter & mature. col. si. vers. hoc premissis. &
Phil. Corn. late in consi. 70. Quæstio est pulchra, in 2. du-
bio, vol. 2. & in consi. 167. in hac consultatio. col. 2. & 3. in
eod. volum. Vbi loquitur de statuto requirente con-
sensum consanguineorum in contractu mulierum
& in consi. 188. de duobus. col. 6. ver. restat modo ad secun-
dam, cum multis seqq. vsq. in fin. in eodem volum. 2. & in
consi. 121. videtur prima facie dicendum, vol. 4. & in consi.
252. quod contractus, per totum, vol. 4. & Socin. in consi.
77. in presenti secundo dubio, vol. 1. & Bald. à Bart. inter
consi. illius cons. seq. in eandem sententiam, in 2. quoque
dubio, in eod. vol. 1. & Curt. Senior in d. auth. sacramenta
puerum, numero trigesimo sexto & sequen. nu. quingua-
gesimo quinto, C. si aduer. vend. & las. post alios, in l. qui
iurato. col. u. pen. & si. ff. qui satisda. cogan. & Hipp. Marfi.
in leg. penul. col. 12. ver. quæro vltimo. per 4. col. ff. de qua-
sionibus.

Præterea hanc eandem conclusionem, vt scilicet
iuramentum suppleat defectum solemnitate,
auctoritatis scilicet curatoris, tenet Aymon Crau.
in consi. 7. nu. 16. vol. 1. inquit ibi fuisse appositum
iuramentum, non autem fuisse datum curatorem
auctoritate curatoris, vt voluit glos. in d. auth. sacra-
menta puerum & inquit communem esse Docto-
rum opinionem, & quod vbiq. de consuetudine
obseruatur, vt ibidem etiam las attestatur, col. 7. post
medium, & Corne. in consi. 72. in princ. vol. 3. Hanc ean-
dem opinionem sequitur Aret. in consi. 2. n. 17. dum
inquit solemnitate extrinsecam, quæ requiritur
in contractu ex statuti dispositione, ob dolum &
fraudem, vt est illa quod contractus factus à mi-
nore sine consensu consanguineorum non subsi-
stat, vt ipse dixit in d. l. omnes populi, in medio illius re-
petitionis. ff. de iust. & iur. iuramento non confirme-
tur. Itidem hanc eandem conclusionem sequitur
Curt. Iun. in consi. 53. nu. 5. & 6. arguendo à prodigo:
& ideo inquit, quod quemadmodum iuramentum
non confirmat contractum factum à prodigo, ita
etiam non confirmet contractum adulti, qui habet
curatorem, & est factus sine auctoritate & consen-
su ipsius curatoris. & ratio est, quia in eo casu adul-
tus prodigo equiparatur, cui bonis est interdictum
vt manifeste dicit tex. in d. leg. si curatorem habens, &
Augustin. Berous in consi. 37. nu. 24. vol. 1. hanc eandem
sequitur opinionem, & vult vt iuramentum in cō-
tractu minorum & mulierum interpositum, for-
mæ defectum à statuto requisitæ non suppleat, &
mouetur ea ratione, quod vi vel metu extortum
præsumatur, vt ibidem latius ipse prosequitur. Sequi-
tur etiam hanc opinionem Card. Alb. in l. 1. §. si im-
pubere, nu. 13. ff. de collat. bono. dum vult iuramentum
eam solemnitate formam non supplere. Et hanc
conclusionem iterum firmavit idem Card. Alb. in
d. l. si quis pro eo, num. 3. ff. de fideiussis. & ideo dixit Iacob.
Butrigo. in l. 1. C. si aduers. vend. quod vbi contractus

est contra legem, iuramentum non teneat. d. l. non
dubium, C. de legibus, sed contractus à minore initus,
est contra legem. Ergo? Præterea quod iuramen-
tum suppleat solemnitates à statutis requisitas,
tenuit Ant. de Petrutia in l. 1. nu. 250. ff. de fideiussis. dñ
inquit, quod si alicubi extet statutum annullans a-
ctum ob solemnitates non seruatas: quo vero ad
solemnitatem probatoriam tenet, vt an iureiuran-
do confirmetur, vltra supra deducta Vbertinus de
Bouenco eodem in loco, inquit hunc in modum:
Aut quæritur an testamentum, seu actus aliquis iu-
ramento confirmetur, vt valeat eo modo quo a-
ctus est: & inquit in eo casu iuramento non confir-
mari: qui iuramentū, vt supra diximus, non supplet
defectum solemnitate probatoriæ, quæ forma dici
potest iuramento confirmetur, vtputa si quispiam
coram quinque testib. testamentum conficiat, ita
vt sit defectus in solemnitate illius testamenti pro-
batoria, non autem vere in forma, qua est vnus & i-
dem contextus, & proprie de forma, vtputa si a-
liquis faciat testamentum coram quinque testib. &
ideo est defectus in solemnitate probatoria testa-
menti, & non proprie in forma, quia vnus contex-
tus est proprie de forma, & solemnitate intrinseca
testamenti, vt habetur in l. heredes palam. §. si. ff. de tes-
tamentis. Nō autem numerus testium, propterea quod
testes de testamenti essentia non sunt, sed tantum
de probatoria solemnitate, per quam testamentum
in lucem deducitur probationis. d. l. quæstionem, ver.
cum enim est, & c. C. de fideicommissis. vbi est tex. notabilis.
& ideo hac de re inquit: Aut quæritur, an testa-
mentum vel huiusmodi actus confirmetur iura-
mento, vt valeat prout agitur, & inquit tunc iura-
mento non confirmari, namque iuramentum de-
fectum solemnitate probatoriæ non supplet, pro-
pterea quod non magis deducitur veritas in lucem
& vim probationis ob ipsum iuramentum, cum ta-
les solemnitates sint à iure publico introductæ, &
ideo tali pacto seu iuramento priuatorum tolli nō
possunt, d. l. ius publicum, ff. de pact. & l. nemo potest. ff.
de leg. 1. Aut vero quæritur, an valeat actus, vt valere
potest, & tunc concludit vt iuramento confirme-
tur, propterea quod tum testator iurat velle subsi-
stere testamentum, seu ea præstari, quæ legata sunt
& tunc perinde est ac si iure testamenti non vale-
ret, sed iure codicillorum. l. cum pater, §. filius ma-
trem. ff. de legato secundo. & notat Barto. ibidem, &
in d. l. si quis pro eo, ver. septimo prohibetur. Ex quib. pri-
mum infert, quod quando quis iurat velle contra-
ctum subsistere, videatur velle actum prædictum
valere eo modo, quo melius valere potest, & ideo
consequens est vt donatio causa mortis coram du-
obus vel tribus testibus facta cum in ea quinque
requirantur. l. fina. C. de donatio. cau. mor. iuramento
confirmetur in totum, adeo vt in contractum
transeat donationis inter viuos, si tamen vi contra-
ctus inter viuos valere potest, & vis & natura ver-
borum hoc inferat, l. vbi ita donatur. ff. de donati. cau.
mor.

Vbi cum ita donatum sit, si ius & natura ver-
borum hoc inferat, vtputa quia in donatione cau-
sa mortis iuramentum declaratorium voluntatis
ipsius donatoris appositum sit, vtputa quia dona-
tor iurauit velle præstari id, quod donauit, & c.
prout etiam cauetur in simili forma iuramenti, vt
habetur in dict. l. cum pater. §. filius matrem. vel quia

iuravit ratam & gratam habere donationem, &c. propterea quod ita iurando videtur inferre, vt si non valeat donatio causa mortis, prout agebatur, valeat tamen eo modo quo valere potest, videlicet vt donatio inter viuos. At secus, si vis verborum in ipsa donatione appositorum id non inferat, vt puta quia hoc iuramentum voluntatis declaratorium non sit, sed sit iuramentum promissorium non reuocandi donationem causa mortis, vel non contrahendi, propterea q̄ in eo casu licet donator iuret prædictam donationem causa mortis non reuocare vel contra ipsum iuramentum non facere, ob id tamen non efficitur talis donatio vi iuramenti donatio inter viuos, sed remanet in meris terminis donationis causa mortis, quæ suapte natura licet reuocari possit, in hoc tamen casu ob pœnitentiam donatoris licet reuocari non possit, ex iuris tamen dispositione, si tamē ipse donatarius donatori præmoriatur, reuocabilis remanet: nam donatio causa mortis ex ppria natura dupliciter reuocari potest, vno modo expresse, qui prouenit à donatoris pœnitentia. *l. qui mortis. ff. de donat. cau. mor.* alio autem tacite, qui prouenit à iuris dispositione, scilicet, si donatarius donatori præmoriatur: *l. i. §. i. ff. de donatio. cau. mort. & l. senatus. §. donatio. eod. tit.* sunt etiam alii modi reuocationis, *l. non omnis. ff. si cert. per.* Vnde licet de donatione causa mortis tollatur vnus modus eius reuocationis, vt puta quia donator dicat nolle eam reuocare pœnitentia ductus, vel q̄ talis donatio nō reuocetur, donatario præmoriens tantum casum reuocationis excipiendo, vt puta in casu expresse, erit sane donatio causa mortis omnino irreuocabilis: in alio vero casu omisso reuocabilis remanebit sub dispositione iuris communis. *l. commodissime. ff. de liber. & posthu. & l. si constante. in princ. ff. soluto matrimor.* & si donatio causa mortis in omnibus suis casibus irreuocabilis: in aliquo tantum ex dictis casibus sit reuocabilis. adhuc tamen dicitur donatio causa mortis. *d. l. senatus. §. mortis causa. ff. de dona. cau. mor.* si vero de donatione causa mortis omnis modus reuocationis, vt puta quia donator dixerit indefinite, donationem non esse reuocaturum, vel quod nullo modo reuocetur vniuersaliter negatiue, & tūc donatio causa mortis transit in donationem inter viuos, tanquam in donando fuerit facta mentio mortis, ad donationis causam ostendendam, non ad hoc vt appareret eum donare causa mortis, & sic vt differret donatio causa mortis à donatione inter viuos. & ita procedat text. in *l. vbi ita dotatur*, in qua lege poantur non solum verba indefinite, sed vniuersalis negatiua, scilicet quod nullo modo reuocetur, &c. Quæ quidem verba generalia negatiua omnino efficiunt, vt donatio causa mortis transeat in donationem inter viuos, quæ pura dicitur & absoluta donatio, & nullo casu reuocabilis, vt habetur in *d. l. senatus. §. donatio.* & ita etiam intelligi debet. *d. l. vbi,* & eius declaratio sumitur ex *d. l. senatus celsus. §. mortis causa. qui quidem. §. legem illam declarat.* Et ideo ex præmissis consequitur, vt si in donatione causa mortis, quam quis iuravit non reuocare, debitus numerus testium adhibitus non sit, & à iure requisitus, tunc donator ipse donationem ipsam ex capite pœnitentiæ reuocaret non obstante iuramento eam non reuocandi, cum non transierit in donatio nem inter viuos, sed remaneat do-

natio causa mortis. Nam si legitime probaretur hic donationis contractus testium requisitorum legitimo numero, vtique semper remaneret donatio causa mortis. Modo sic, si donatio causa mortis, qui est principalis contractus legitime non probatur, pariter etiam nec iuramento probari dicendum est, cum sit accessiuum ad ipsum contractum donationis, argumen. *d. l. secunda. ff. de peny. lega. & l. cum principalis. ff. de regul. iur.* & ideo proprie non dicitur contractum vllum donationis reuocare: Nam donatio inter viuos non est, cum in eam donationem ut supra diximus non transferit Nec etiam proprie dicitur donator in foro contentioso donationem causa mortis reuocare, cum factam fuisse non probetur. De his namque, quæ non sunt, nec apparēt, idem est iudicium. Secundo vero loco ex prædictis inferri ait, quod si donator iuravit non reuocare donationem ipsam causa mortis, quæ vere esset & probaretur donatio testium sufficienti numero: si tamen accidat vt donatarius viuente adhuc donatore decedat, donatio absque metu periurij reuocatur. Nam tunc non est donator, qui eam reuocat sed ex iuris dispositione reuocatur. Præterea inquit Gauffr. de Sali, in quodam suo consilio in validioribus terminis, quod si quis donando causa mortis iurauerit dictam donationem non reuocare: attamen ipsum posse prædictam donationem, si eum pœnituerit reuocare, & eam reuocando in periurium non incidere. Nam licet de facto reuocet, non tamen proprie contra ipsam donationem facere dicitur, cum suapte natura sit reuocabilis, & in ea quod pœnitentia reuocari possit, tacite inesse dicatur. Ille namque non venit contra actum seu contractum, qui illud facit, quod est de natura ipsius & tacite inest, & de hoc inquit esse text. in *c. ad nostram il. 3. extra de iureiuran.* vbi ille qui iuravit in omni causa ordinem iudicarium obseruare deierare non videtur, licet in notorijs non obseruet ordinem iudiciorum, de quorum natura est, vt in eis iudiciorū ordo non seruetur, vt ibi notat. Tunc namq; donator dicitur contra donationem causam mortis facere, si donationē ipsam fecisse inficietur, vel si dicet rem quampiam in ea non comprehendendi, quæ tamen vere in ea donatione comprehenderetur. Quandoquidem, tunc vt ipse arbitratur, falsum scienter dicendo mentitur, & mentiendo ipsam donationem quam fecerat impugnare dicitur. & ideo in periurium incurrit ob veritatis defectum, quod est vnum de tribus comitibus in iuramento requisitis. Sed reditudo ad illud, quod principaliter dicebamus, videlicet quod iuramentum non supplet defectum solemnitate probatoriæ nec probationem iustificat: infert ipse, quod instrumentum, in quo deficit nomen Principis, vel dies, quæ ambo sunt solemnitate probatoriæ instrumenti, iuramento nō confirmatur, vt patet ex præmissis. Subdit præterea & tertio iuramentū nō supplere defectum solemnitate probationis iustificare, & ideo vult quod confessio debiti facta ex causa, quæ iuris dispositione inuolida est, & ideo indiscreta appellatur. *l. cum de indebito. §. final. ff. de probat. non confirmatur iuramento assertorio veritatis, hoc est iuramento. per quod debitor iurando asserit talem confessionem indiscretā esse verā, &c.* Ratio autē, quare inuolida dicitur est, quia talis indiscreta confessio decla-

declarat, quare iuramento non confirmetur, & ideo talis confessio de iure inualida est: Nam quando creditor facit petitionem sui crediti in iudicio, & in ea debiti causam adiicit: eam namque adicere necesse est, ne petitio sua sit inepta, tanquam à causa non iustificata, quando deinde ipse actor producet illud, quod debet ad probandam suam intentionem causantem illam confessionem debitoris indiscretam, & indeterminatam, utique ab ea non probaretur causa in petitione proposita vera esse, cum omnis probatio iure debeat esse modo agendi & necessario probare, non autem ut ipse inquit contingenter. *l. neque natles Cod. de probatio.* & ideo non obstante huiusmodi indiscreta confessione ab actore producta, reus absoluetur, non vi exceptionis, sed ratione intentionis actoris non probatæ, cum non probet concludenter causam propositam veram esse. Vnde cum confessio sit actus probationis, & talis confessio facta sine causa non inferat, nec probet necessario & concludenter causam propositam veram esse, ideo de iure non valet. Rationem autem, quare inualida est, supra retulimus. Vnde etiam apparet, ratio, quare talis confessio iuramento non confirmetur. Nam proculdubio per adiectionem non iustificatur illa informis probatio, quæ ex tali confessione indiscreta assumitur, propterea quod confessio indeterminata ob iuramentum non magis confirmat ipsam causam in libello positam veram esse, quam prius confirmaretur, nec eam magis in lucem probationis deducit, quare, &c.

Animaduertendum tamen est, quod contra prædicta hæc repugnare videntur, & primum, † quod confessio sine causa iuramento confirmari videtur, etiam quod veritatis assertiuum sit, & si in casu proposito nullum sit assertorium iuramentum interpositum. Id autem ita probatur. & primum, quia confessio debiti in vltima voluntate, cum de iure non valeat, nec probationem faciat, iuramento tamen veritatis assertorio confirmatur: quando quidem si testator iurauit confessionem suam esse veram, confessio valet, *dict. l. cum quis decedens. §. codicillis. ff. de legit. 3. & §. 1. colum. 5. de iureiurand. à morien. præst.* Hanc obiectionem soluit deinde, num. 109. eodem in loco, quod confessio facta in vltima voluntate, etiam quod interuenerit causa, non subsistit: & id ad excludendas fraudes, quæ committi possent, si fortasse talis confessio subsisteret: nam si confessio facta in vltima voluntate fidem faceret, utique consequeretur, ut inde sub quodam colore incapaci legatum relinquere posset, cum ex testamento capere non impediretur saltem iure debiti, & si iure legati non posset.

Præterea patet vltimam voluntatem conficiens aliquod debitum confitens vltra vires hæreditarias filium quo ad legitimam defraudare possit, quæ ut notum est, deducto ære alieno debetur. *l. Papi-nianus. §. quarta. ff. de inoff. testamen.* & ideo ad euitandas huiusmodi fraudes, & alias quascunque, quæ accidere possent, iura ut confessiones in vltima voluntate factæ probationem debiti confessi, nisi iuramentum interuenerit non facere disposuerunt, propterea quod tunc ob iuramentum confessio vera præsumitur ex eo quod testator non præsumitur deirare velle, & propria salutis immemor, & præsertim eo tempore, quo mors instare videtur.

cum igitur iuramentum tollat fraudis suspicionem & ex consequenti causam, quare indebiti confessio in vltima voluntate conualidetur, ut iuramento confirmetur, dubitandum non videtur: & ideo probationem faciat, ita ut iure debiti debitum iam confessum peti non possit: nam confessio sine causa ideo non valet, quia necessariam probationem non continet, nec ad debiti causam ita intentatam veram esse omnino, infert, cum modo agendi conformis non sit: Qui sane defectus ob adiectionem iuramenti non tollitur, cum iuramentum non magis inferat causam veram esse, ut supra diximus, nec etiam facere iuramentum probationem, quam ex ipsa confessione constat, quæ ut supra diximus, conformis modo agendi esse debet: & ideo quod eam non confirmet, mirum non est. Quatenus vero secundo loco obiectionem, ut prædictum iuramentum assertorium veritatis actionem producat ob id, quod iuramentum alicui delatum, quo asserit sibi aliquid sine causa actionem ex iuramento deberi, ut habetur in leg. actori. *Cod. de iureiurando.* Soluendo ipsam obiectionem inquit, quod iuramentum litis decisorium, in quo quasi contrahitur, cum deferatur à parte parti, vel à iudice partibus, actionem producit, ut habetur in l. in contrarium deducta, sed sic est, quod iuramentum assertorium veritatis confessioni adiectum sine causa actionem non producit, ut habetur in d. auth. sacramenta puberum. *C. si aduers. vendit. cum non tendat ad effectum dispositiuum, sed confessionem corroborandam, ut probet, cum ex ea ius agendi non oriatur, sed tantummodo declaretur. l. Publia. §. si. ff. de deposit. & notat gloss. in l. sed & si possessori. §. si. ff. de iureiuran.* Accedat etiam huic solemnitati, quod ex iuramento necessario, de quo loquitur text. in l. admonendi. ff. de iureiuran. & in l. in bonæ fidei, & in l. nam & postea. ff. eodem tit. actio non oritur, propterea quod illud iuramentum in supplementum probationis defertur, ut notauit Guillelm. de Cui. in d. l. nam & postea. §. fin. ff. de iureiuran. & tradit Bald. in l. 1. C. de iureiuran. & late tradunt Doct. in d. l. admonendi. Præterea hanc conclusionem sequitur Corn. in cons. 131. num. 4. vol. 2. dum inquit, quod si contractus peccet in solemnitate formali iuramento non confirmatur, cum forma det esse rei. *l. Iulianus. §. sed & si quis. ff. ad exhiben. & aliis,* quos supra retulimus, & Anch. prout de se ipso fecit mentionem in cap. canonum statuta, in fi. in 11. quæst. priuci. inquit iuramentum defectum solemnitatis formalis supplere non posse, prout etiam Panorm. in d. c. cum contingat, col. antepenul. & ibidem latius per eum. Item quod iuramentum non sufficiat, quando deficit solemnitas formalis, tradit Bald. in d. capit. cum contingat, numero 20. extra de iureiurand.

C A P. CCCXL.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

† Iuramentum an confirmet alienationem rei dotalis.

DE alienatione † rei dotalis, an confirmetur iuramento, licet supra multa dicta sint, non-

L L I

nulla

nulla ultra prædicta addenda esse arbitror. In primis igitur Hipp. Rim. in Instit. quib. alien. licet vel nõ, in prin. nu. 199. quærendo, an fundus dotalis possit à marito alienari, cum consensu & iuramento mulieris late reducendo iura & argumenta pro vtraque parte, num. 253. refert tres casus, quorum primus est, quando mulier quæ consensit dotis seu fundi dotalis alienationi iurat non contrauenire ratione, & causa minoris ætatis: & in eo casu inquit iusiurandum jura præstitum contractum dotis seu fundi dotalis alienationem non confirmare, si alienatio alia ratione quam ætatis facta sit, vt patet ex iis, quæ notat Bart. in l. 2. col. 2. num. 10. Cod. de rescin. vend. vbi habetur, quod si minor iuret non impugnare venditionem ratione minoris ætatis illius legis beneficium non amittit, quod est, quod non competat ratione minoris ætatis, sed fortasse læsionis: siquidem qui remittit defectum ætatis, alios defectus remittere non videtur, vt ibidem tradit Bal. in 8. quæstio. vbi enim plura repugnant, vnum tollere satis non est, vt inquit Bald. in l. 1. column. penult. versic. vnum scias. C. de furt. & cum prædictis concordare ait Decium in consilio 349. column. 3. & clarius Crauet. in consilio septimo, column. 2. & hic casus, vt ibidem inquit Riminal. iunior, dubitationem non habet: quandoquidem cum iuramentum non fuerit limitatum & restrictum ad vnum casum, scilicet minoris ætatis, limitatum effectum producit. l. in agris. ff. de acquir. rer. domin. & ideo iure optimo ad alium defectum extendi non debet.

Secundus vero casus est, quando mulier simpliciter iuravit non contrauenire, & tunc iuramentum eam maiorem efficit, nec vterius quicquam operatur, & ideo videtur iurasse non contrauenire ex capite minoris ætatis, vt voluit post gl. Bart. in d. l. 2. column. 3. & post eum Castren. qui adducit text. cum gloss. in l. 1. C. si maior fact. alien. ratam habue. & de hoc est etiam gloss. in c. penul. extra de empt. & vendit. quæ inquit iuramentum à minore præstitum ætatis tantummodo beneficium excludere, alios concordantes refert Decius in dicto consilio 349. column. 3. & in consil. 403. column. penult. & Crauet. in consil. 7. num. 6. Et in hoc casu procedit conclusio nostra, si diligenter ponderentur dicta Cornei & Alciati, qui eum ponunt. Confirmatur præterea hic casus ex iis, quæ optime post gl. tradit Bart. in l. 1. column. penult. in prin. ff. de acquir. poss. quem ceteri sequuntur. vbi ibidem refert Alexand. nu. 36. vbi inquit ideo per exitum naturalem possessionem non civili coniunctam extinguere vel amitti, propterea quod animus in tot possessionibus retinendis operari non potest, prout quis de vno toto & quantitate plures compensationes opponere non potest. l. quod labeo. ff. de compensatio. satis namque defatigatur animus in retinendo ciuilem, & ideo eodem modo dicatur in casu nostro vt simplex iuramentum mulieris minoris in tot defectibus operari non possit, vt late infra suo loco dicitur. satis igitur defatigari in purgando defectum minoris ætatis dicendum est. Vnde nimirum si in hoc secundo casu dotis seu rei dotalis alienatio tali iuramento non confirmatur. Tertius vero casus est, quando mulier late verba iuramenti explicauit, vt puta quia iureiurando promisit non contrauenire ratione minoris ætatis, vel quacunque alia ratione vel causa, & tali casu inquit idem Hipp. Ri-

iminal. iunior eodem in loco prædictum iuramentum omnes defectus supplere, eosque purgare, & id ob verba illa prægnantia, vel quacunque alia ratione vel causa, prout tradit Bart. in d. l. secunda, col. 3. & in d. auth. sacramenta puberum, colum. 2. & post eum Castren. num. 10. ac ceteri scribentes, & ita inquit Riminal. restringendum esse & intelligendum illud, quod tradit Decius in consilio 443. in si. cum relatis ab eo eodem in loco, & tradit etiam Aret. num. 12. prout illud restringit & interpretatur Decius in d. consil. 349. col. 2. & id in terminis huius quæstionis tradit Alci. in d. c. cum contingat, num. 130.

Vbi posita hac limitatione, subdit quod possent verba iuramenti esse ita generalia, vt aliud fortasse dici deberet, & sic contractum ipsum confirmari tam ratione minoris ætatis, quam prohibitionis legalis. At Matth. Afflict. in decis. 336. num. 4. hac de re inquit iuramentum vxoris super alienatione rei dotalis seruandum esse, & idem videtur velle Guido Papæ in consil. 23. num. 7. versic. tamen seruatur. dum inquit seruari contractum rei dotalis ob iuramentum, & idem etiam tenet Imola in c. ex parte vestra, num. 6. extra de consuetudi. Vbi vult, vt iuramentum præstitum super alienatione rei dotalis contractum confirmet.

De hoc tamen dubitatur inter Doct. propterea quod vt supra etiam vidimus nonnulli tenent contrarium, quod scilicet contractus non confirmetur, & si iuramentum seruandum sit, subdit tamen gloss. communiter teneri, vt habetur in d. cap. cum contingat, vbi inquit Imola dixisse, & tradit Barto. in d. l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. Item Imola in d. ca. cum contingat, num. 12. extra de iureiuran. inquit, mulierem teneri seruare iuramentum, nisi absoluat, vt voluit ibi Vincentius, vt refert etiam Ioan. And. qui non approbat hoc dictum: dicit tamen illud sequi Perr. de Anchar. in capit. secundo, de pact. lib. 6. saltem si sit magna læsio, & si Imola dicat tamen limitationem esse contra text. in d. c. cum contingat, propterea quod modicum ille rex operaretur, si absolutio peti posset à iuramento, cum super verisimili petatur, & ideo inquit quod Papa ibi id expressisset, si absolutionem peti posse voluisset, vt fecit in cap. si vero, & in c. debitores, extra de iureiuran. & hanc opinionem, quod absolutionem à iuramento petere non possit, tenuit etiam Arch. in c. 2. de pact. lib. 6. & ideo inquit Imola iuramentum actum conualidare, nisi sit vxor minis à marito & metu ad vendendum compulsa, & tradit etiam Alexand. in consil. 7. num. 6. vol. 6.

C A P. CCCXLI.

Argumentum est in Summario.

S Y M M A R I V M.

Iuramentum non ligat, nec subsistit, vbi cum quibus interponitur in præiudicium tertii.

PRæterea addendum etiam prædictis est, iuramentum non ligare, nec subsistere, vbi cum quibus interponitur in præiudicium tertii, vt inquit Hippo.